
West Virginia University Libraries
3 0802 100975041 6

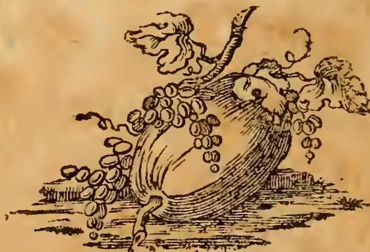
IOANNIS HVXHAMI

MEDICINAE DOCTORIS, REGIAE SOCIETATIS LONDINENSIS ET COLLEGII REGII MEDICORVM EDIMBVRGENSIS SOCII

OPERA PHYSICO-MEDICA

TOMVS TERTIVS

CVRANTE
GEORGIO CHRISTIANO REICHEL
PHILOS. ET MEDIC. DOCTORE AC FACVLT. MEDIC. & LIPS. ASSESORE.

LIPSIAE
IMPENSIS IO. PAVLI KRAVS
BIBLIOPOL. VINDEBONENS.
MDCCLXXXIV.

OPVSCVLA
VARIA.

I.

PARTIVM GENITALIVM IN MVLIERE STRVCTVRA PRAETERNATVRALIS.

Ex Epistola.

Viri doctissimi JOANNIS HVXHAM *M. D.* *ad* JACOBVM JVRIN. *R. S. Secr.* (*)

A. B. de parochia *Lanteglass* in comitatu *Cornubiæ*, prope *Fowye* oppidum, annos nata XXIII. nupta fuit cuidam nautæ robusto, tandemque prægnans, sibi partium male conformatarum conscia, opem imploravit chirurgicam. Sibi accersitum esse voluit Dominum BONNETT de *Fowye* oppido, & artis chirurgicæ & obstetriciæ peritissimum. Ille vero perspecto denudato corpore sequentia observavit.

Loco umbilici, in medio abdomine, paululum vero inferius, prominet massa quædam spongiosa, carnis quasi offam præ se ferens, abdomini transverse incumbens, magnitudinis fere ovi galli-

(*) Vid. Philosophical Transactions. Ann. 1723. No. 379. p. 408.

linacei, longa autem tres digitos: ex hac duo erumpunt meatus urinarii exiles, qui urinam perpetim exſtillant, quam neque vel retinere vel ejaculare poteſt, hinc veſicam, (ſi quæ adſit) ſphinctere caruiſſe concludendum. Spongioſa hæc mollisque maſſa, urinæ acrimonia corroſa, tactum fere refugit molliſſimum, adeo ut incurvata obambulare coacta ſit, ad dolorem a veſtibus impreſſum evitandum, eamque tenuiſſimis linteis involvere. Hanc quidem maſſam funem fuiſſe umbicalem male a partu abſciſſum, male dein curatum, exiſtimo; ne vel minima enim umbilici, niſi hic, apparent veſtigia; quid quod & urina per urachum pervium, & in duos forſan tubulos diviſum, vel ſaltem per canales duos proprios, effluit. Priori potius credo opinioni; quia dantur hiſtoriæ urinam per umbilicum in adultis etiam excretam fuiſſe atteſtantes. (*)

Hanc infra offam ſubintrat vaginæ foramen, ab offa diſtans breviſſimo ſpatio: ex hoc effluxere catamenia, per hoc etiam gravida facta fuit mulier, haud magnam vero tempore coitus percepit voluptatem; ſumma enim penis glans in hoc orificium vix fuit intromiſſa, multo minus ipſa virga. In hoc foramen digitum ægre introduxit chirurgus, eo ſcilicet animo, ut ipſum uteri collum exploraret, quod tamen ne vel tactu percepit, plane autem deprehendit membranam craſſam hocce orificium ab altero inferiore, jam deſcribendo, ſeparantem.

Eo fere ipſo loco, ſuperius vero paululum, ubi in mulieribus rite conformatis adeſt foſſa magna,

(*) Vid. Hiſt. de l'Academie Royale des ſciences An. 1701.

gna, inventum fuit foramen alterum oblongum, ne vel minimi digiti apicem altius admittens, recto inteſtino uti poſt partum obſervatum fuit, pervium (quod a ſectione fortaſſe accidit) nullus autem hic occurrit ſphincter: inferius vero rectum inteſtinum, more ſolito, cum ſphinctere circumdato terminatur.

Orificium hoc oblongum ab orificio vaginæ, abdomine maxime tumente, duos ſaltem digitos transverſos diſtitit, inter quæ membrana deſcripta intervenit ab interiore parte, hujusce vero fiſſuræ oblongæ quaſi labiorum coalitio exterius e ſuperiore foraminis parte.

Nulla hic clitoris, hic nulla oſſius pubis adfuere veſtigia, niſi, quaſi apophyſes breviores ex utriusque oſſis ilii parte inferiore protuberantes, oſſium pubis rudimenta dixiſſes. Hic fuit ante partum rerum ſtatus.

Die 18. Julii 1722. hora noctis IIIta advocatus eſt BONNET chirurgus, ut parturienti opem ferret. Perpenſis omnibus, fœtum invenit vaginæ orificium infra dilapſum, quem muliere decumbente ſuperiora verſus propellere fruſtra adnixus eſt, ob fortiſſimos fœtus motus & graviſſimos matris dolores, cui etiam jam ſupervenere convulſiones, ſyncope, cæteraque. Vaginæ autem orificium vix ac ne vix quidem dilatatum, ita ut, illi jam jam moriendum eſſe, fuerit omnium expectatio.

In hoc miſerrimo rerum ſtatu, miſericordia & humanitate adductus chirurgus, poſthabuit omnino, quid vel ignarum vulgus, vel invidus hic garriret aut hic: anceps experiendum eſſe remedium potius, quam nullum apud ſe ſtatuit, morte aliter citiſſimo ingruente pede.

Parentibus periculosissimum rerum statum enarravit, nil nisi a sectione expectandum, ancipitem prædixit eventum. Annuentibus hujus miserrimæ matre, & adstantibus, in orificium oblongum inferius scalpellum chirurgicum introduxit; & uno ictu coalitionem labiorum hujusce orificii & membranam separantem divisit: hinc in unum coivere & orificium vaginæ & oblongum inferius. Jam digitis facilis introitus, orificium uteri internum attrectavit: dilatavit paululum, caput inde sensit infantis: quid plura? Fœtus ori intruso digito, puellulam vivam, probe formatam, mirantibus maxime adstantibus, demum extraxit, quæ & adhuc & viget & valet; uti etiam & ipsa mater, quanquam post puerperium febre graviter colluctata est.

Jam a partu prolapsu ipsius uteri divexatur, quo prolabente nec per horas 8, 10que reducto, eam dein, si fortius intrudas, exiliunt e meatibus urinariis descriptis rivuli duo ad pedis saltem distantiam; argumentum sane cystidis cujusdam urinam excipientis; aliter re vera suspicatus essem meatus istos duos urinarios ipsorum ureterum fuisse orificia, hic terminantia.

Quærat fortasse curiosior aliquis, quo forte modo gravida facta fuit muliercula nostra?

Illi responderim, penis intrusionem ad prolem concipiendam haud absolute esse necessariam, seminis autem intra vaginam ejaculationem quam maxime. (*)

Hujus rei narrationem tibi citius transmisissem, ni diu, frustra autem hactenus, mulieris alteram

(*) Vid. Histoire de l'Acad. Royale des sciences 1712. vid. etiam MAVRICEAU.

teram graviditatem expectaſſemus, quum per ſat longum tempus a puerperio cum marito cohabitaverit.

Figura addita repræſentat mulierem gravidam. A A ſpongioſam aſſimulat quaſi carnis maſſam, quam partem fuiſſe chordæ umbilicalis autumo, magnitudinis fere ovi gallinacei, tres vero digitos longam. Ex hac duo erumpunt fiſtulæ urinariæ b b, quæ urinam perpetim exſtillant, nec ex ullo alio orificio redditur urina.

c Orificium vaginæ, cloacæ galli gallinacei quam ſimillimum, ſpiſſo quaſi ſepto circumdatum: per hoc effluxere ἔμμηνα, per hoc etiam gravida facta mulier. Hoc orificium, dum perpeſſa fuit mulier graviſſimos partus dolores, nullo fere modo dilatatum fuit, quamquam anus ipſe, ob vehementiſſimas muſculorum abdominis cæterarumque partim contractiones, maxime hiaret.

d Locum indicat, ubi inventum fuit foramen oblongum, minimi digiti apicem vix admittens. In hoc, tempore puerperii, chirurgus introduxit ſcalpellum chirurgicum, idque ab hoc in orificium ſuperius adegit: ita ut jam a partu dehiſcat monſtroſum, horrendum, informe, ingens foramen.

Orificium ſuperius transverſum ab inferiore oblongo (appropinquante partu) duos fere digitos diſtitit. Ex hoc magno hiatu ipſius uteri prolapſum ſæpiſſime nunc patitur. Ex loco etiam, ubi adfuit olim orificium inferius, jam a puerperio, partim excretæ ſunt feces alvinæ: hoc vero ante partum minime obſervatum fuit, ita ut a ſectione forte acciderit.

Orificium hoc oblongum paulo altius, quam par est, in figura designatur.

e Anum repræsentat paulo magis antrorsum, quam in aliis positum: per hoc maxima fecum pars egeritur. Pudendum hoc, quale quale, est non dense crinitum. (*)

II.

OBSERVATIONES DVAE RARIORES.

Ex litteris.
Viri doctissimi JOANNIS HVXHAM, *M. D.* *ad* JACOBVM JVRIN. *R. S. Secr.* (**)

OBSERVATIO I.

Ingens Omentum.

Veterani cujusdam militis uxor dolore colico & vomitu diu laboraverat, quibus supervenit ventris tumor durus, qui auctus indies magnam in molem increvit. Jam evomuntur omnia, bilis atra, sincera, tandem & ipsæ feces alvinæ.

Dolor

(*) Hujus notatu dignæ historiæ aliam descriptionem, cum jam relata satis convenientem, attamen paulo pleniorem qui cognoscere avet, evolvat easdem commentationes philosophicas Anno 1724. Num. 384. p. 142. ubi GVILIELMVS OLIVER eandem descriptionem, chirurgi, qui feminæ isti tempore partus auxilio fuit, refert.

(**) Vid. Philosophical Transactions Anno 1724. Num. 382. p. 60.

Dolor vero perſæpe immanis in ſiniſtro præſertim hypochondrio ſolus, catharctica, enemata, anodyna, plurima pharmacopœio COLLINS adhibentur; incaſſum omnia; permanet dolor, increſcit uſque tumor, digitorum preſſui haud magis cedens, quam ſi lignum fuiſſet.

Ex hocce tumore plura quaſi tubera enata ſunt, quorum unum alterumve caput puerile, alia pugnum virilem, magnitudine æquabant: eminebat autem maximum in ſiniſtro hypochondrio, ubi graviſſimum perſenſit dolorem, ita ut ſæpius exclamaverit ſe voluiſſe tumorem ibidem loci fore perfoſſum. Increſcente tumore facta eſt valde dyſpnoica. Tanta tamque atrocia per menſes fere 14 perpeſſa fuerat mulier, cum tandem grata venit morborum requies, mors.

Mihi enarravit caſum pharmacopola, rogavit inſuper, ut viſcera inciſo abdomine inſpicerem, quod cum alio medico feci perlubens.

Nudato cadavere montoſum obſervavimus ventrem; reliquum vero corpus ſumma macie confectum. Secto abdomine in conſpectum ſe dedit ingens quaſi ſebi maſſa (niſi quod colore fuit minus alba) totum ventris cavum adimplens, ita ut nec vertriculus, nec jecur, neque inteſtina apparerent ulla; adhæſerat enim omentum hoc enorme peritonæo pluribus in locis, in utroque præſertim hypochondrio, ubi & latior & firmior fuit cohærentia.

Secto autem in modum crucis peritonæo & ab omento ſeparato, conſpeximus illum in pelvim fere detruſum, omentum etiam toti jecinoris cavu annexum, ventriculum hac mole oppreſſum, uti & duodenum, colon & jejunum:

cum adiposo renum involucro (sinistro præcipue) connexum & quasi confusum fuit; adeo ut colon, altius paulo quam in rectum desinit, sebo hocce concerto fuit penitus involutum, hinc fecibus præclusum iter, hinc illæ lachrymæ, hinc dolores illi sævissimi, quibus ante mortem excruciata fuerat mulier; & ut hic obiter notem, per plures dies ante mortem nec sua sponte, nec vel clysmatibus acerrimis irritata alvus dejecerat ullas.

His lustratis ingens separavimus omentum a iecore, ventriculo, scirrhoso pancreate, intestinis, tandem & a mesenterio, & ab interna peritonæi lamina renibus instrata. Splen fuit hac massa quodam modo demersus, contractior & quasi coriaceus. Hunc quasi sebi montem exemi denique & per famulum nostrum domum misi: erat autem animus, omentum hoc morbidum accuratius perspiciendi, cum jam enim advesperasceret, deficit opportunitas.

Pendebat omentum hocce ℔ XVI $\frac{1}{2}$ Avoird. nec tamen abstulimus unam saltem alteramve libram partibus adhærentem. Pondus hercle maximum! Si consideremus ex obesiore homine omentum vix libras pendere tres, majus certe inveni antehac nunquam, quamquam & secui & dissecta vidi plurima hominum cadavera. Fateor equidem longe majus a GREGORIO HORSTIO in suis observationibus memoratum fuisse, majus etiam in Ephemeridibus German. ann. x. verumtamen hoc quoque monstrum monstris annumerari merito debet.

Hujus & in extima parte, nec non in interiore substantia, plura observavi vasa sanguifera, eaque certe maxime dilatata, quorum aliqua penna anse-

anſerina majora, aliqua vero quaſi in aneurismatibus terminantia. Ex horum aneuriſmatum (ſi ita dicam) maximo uncias circiter ſex nigricantis ſanguinis extraxi cum quibusdam grumis albidioribus; anne adipis particulæ a venis epiploicis abſorptæ atque morbo congelatæ?

Ex plurimis locis conflari mihi videbatur maſſa hæcce, ſibi invicem arcte hærentibus; aliquos tamen ſeparavi, quorum pauci pomo minori fuere magnitudine æquales, forma haud abſimiles. Media hujus pars, cætera durior, cultro haud facile cedebat.

In iſthoc cadavere ſequentia etiam fuere obſervatu digniora. Inferior hepatis par in ſcirrhum abierat. Ex veſica fellea plures exemi calculos, carbonem foſſilen colore referentes, friabiles, aquam innatantes, quos bilem haud improprie nominares ſplendidam; his quippe quum inerant plurimæ particulæ micantes, haud dubio ſalinæ.

Meſenterii glandulæ fuere ſcirrhoſæ, immo quædam in ſubſtantiam pene lapideam induratæ. Inteſtina tenuia fuere inflammata, colon cum cœco fere totum gangræna correptum, etiam proceſſus ipſe vermicularis.

Ren uterque fuit ſanus ſatis: dexter autem emiſit ureteres duos; cum vero renem diſſecuiſſem, percepi facile, quid eſſet in cauſſa, cur ureter hic fuit duplex. Renis enim pelvis ſepto quodam fuit diviſa, digitum transverſum craſſo, ejusdemque perfecte ſubſtantiæ cum reliquo renis parenchymate.

Hic

Hic fuit ren quaſi duplex, cui duplex pelvis, ureterque duplex.

Erant in imo abdomine ſeri ſubcruenti libræ quaſi duæ.

Malum hoc immedicabile penitus viſum eſt, niſi quis morbi principiis obſtitiſſet.

OBSERVATIO II.

Salivæ color inſolitus.

Dominus FOX, quadragenarius, gracilis, bilioſus, per menſem unum alterumve elanguerat, nauſea, ictero & doloribus colicis vexatus: tandem ex epoto largiter vino pomaceo vehementiſſimo colices paroxyſmo correptus me conſulit. Vomitabat omnia, urinæ parum reddebat coloris lixivii, quæ ſedimenti plurimum deponebat ſubviridis.

Ego ſtatim illi potionem ex ipecacuanha emeticam propinari jubeo, infuſo dein C. Bened. affatim hauſto plurima viſcoſa, billoſa, rejecit: tum enemate terebinth. injecto alvus bis terve reſpondit. Ex ſumpta miſtura anodyna vomitus & tormina comprimuntur; jam de languore ſummo & abdominis diſtentione conqueſtio; paulo etiam poſt recrudeſcit dolor. Bolum præſcripſi ex Jalap. ℈j. Calomelan. gr. VIII. Spec. Diambr. gr. VI. Laudan. ſolid. gr. I. Syrup. de Sp. Cerv. q. ſ. quamprimum ſumend. cum Tinct. ſacr. ℥ji. Hinc omnia pacata. Poſt horas 12. ter fundit alvus perliquida, bilioſa. Ex ſumto dein hauſtu anodyno nox tranquilla. Mane e dolore & faucium

cium tumore queribundus craſſa, ſubfuſca expuebat; mox abunde affluit ſaliva colore viridiſſima, bili porraceæ quam ſimillima, niſi quod tenuior. Perduravit fluxus hic ſalivæ viridis horas quaſi 40. quo tempore ſputavit, quantum vix caperent ſextari duo: ad flavedinem dein vergebat color fluoris eo uſque dum ad inſtar ſolutionis Gutt. Gambæ evaſit: quantitas autem aucta potius, quam diminuta.

Perſtitit & hicce color per horas etiam quadraginta, dein ſenſim pellucida facta eſt ſaliva atque ſubito, uti oborta eſt, evanuit penitus ſalivatio.

Intra biennii ſpatium bis terve in icterum inciderat ante hujus morbi acceſſionem. Decem abhinc annis maxima ſalivatio ſponte erumpens hunc ipſum hominem in ſummum vitæ diſcrimen intulerat; ſalvus autem evaſit ope doctiſſimi expertiſſimique Medici D. D. PYNE. Tunc vero temporis ne vel mercurii hilum ſumſerat, nec ullo modo fuerat colorata ſaliva.

In hac hiſtoria obſervata haud indigna quædam occurrunt. Salivatio nempe ſponte exſuſcitans, vel ex tantillo forſan Calomelan. excitata. Calmoel autem probe paratum novi, quippe qui plurimas ejusdem doſes, quarum alias ad ſcrupulum integrum exhiberi juſſeram, ne vel minimo ſequente ſalivationis ſigno.

Occurrit porro, quantum ego ſaltem ſcio, ſalivæ inauditus color. Saliva viridi ita penitus tincti erant dentes & fauces, quaſi erugine obducti fuiſſent: permanſit dentium color viridis quatuordecim poſt diebus, quam convaluit.

Notan-

Notantum præter ea fluxum hunc salivæ fuisse criticum, quo judicatus est & icterus & colicus morbus; ab inceptante enim salivatione ne vel minimus dolor ventris & color cutis subviridis sensim evanuit, urinam etiam reddidit copiosius, sed subnigram. Ille vero, qui ante hunc fluxum valde languidus fuit & jam quasi moribundus, maximum salivæ evacuationem εὐφέρως φέρει.

Serum ictericorum tinctum esse bile omnibus notum est; nec alicui forsitan videatur magis mirandum, serum flavum posse per glandulas salivares excerni quam per serosa cutis vascula, quod tamen ictero laborantibus contigisse sæpius observavimus, admoto prius epispastico: de urina biliosa nihil dicam. Vnde vero color salivæ viridis haud ita facile dictu. Hujus opinor ego causam procatarticam esse pomacei vini potationem.

Bili si miscueris acidum color oritur viridis. Hinc torminosæ infantum dejectiones virides, lacte in ventriculo acescente. Hinc porracea bilis. Ponamus jam acidum pomaceum a venis lacteis vel a meseraicis forsan, absorptum seroque sanguinis bilioso permixtum: quid eveniret inde? Credo equidem flaxi seri coloris in viridem permutatio. Profiteor hercle, acida quæcunque a vi corporis vitali in alcalinam naturam mutantur, etiam ipsum vitrioli acidum: languescentibus autem viribus, concoctione læsa, lympha effœta facta, facta & inerte bile, queis adde sanguinem tardius circulantem, acida parum subacta, nec in primis viis, nec in ipso sanguine, acidam exuunt naturam. Hoc testantur acidi debilium sudores, acidusque in ore sapor a febribus inflammatoriis con-

convalescentium, quibus ad restinguendam febrem largius fuerat exhibitus acidis potus. Sæpius certe memini me vinum pomaceum largiter potasse brevique urinam ipsissimum potus odorem spirantem reddidisse. Curabam nuperrime mulierem summa hæmorrhagia, durante diu, correptam, cui inter cætera plurimum fuerat exhibitum Elix. Vitrlol. Mynsicht. cessavit tandem hæmorrhagia, debilis autem inde reddita mulier incidit in leves spasmos, artuumque dolores, ventris tormina diarrhœa comitante, plures excrevit alvus dejectiones viridissimas, stercoris vaccini simillimas, talesque per plures dies, quamquam Rhabarbarum fuerat ter exhibitum ad expurgandas acidi particulas, intestinis adhærentes. Hic sal acidus sanguini immistus, post dies plures iterum e sanguine per intestina rejectus est, vi vitæ nullo fere modo subactus.

Microscopio olim observavit LEEVWENHOECKIVS, quod chyli sales acidi a bile retundantur & comminuantur, quum vero in jecore subsistat obstructa bilis, integris viribus vasa lactea permeat acidum. In ægroto autem nostro bilem obstructam fuisse, patuit inde, quod alvus fuerat compressior, & feces ante vomitum medicamento commotum reddidit albidas.

Hypothesis fortasse nostra illustretur magis, si perpendamus, unde oriatur virginum καχεκτῶν color herbeus (ut cum PLAVTO loquar). His enim fructus immaturi, acetum atque id genus alia, summe sunt cupediæ, vitiatis autem concoctionis organis, parum immutata sanguini miscentur, bilemque & sanguinem obruunt acido. Hinc glandulæ obstructæ, hinc facies ex viridi pallida, tumor hinc hydropicus; atque quod non levis

levis est momenti jecur scirrhosum ex chlorosi præmortuarum sæpe inventum fuit viride. Jam paucis restat dicendum, unde colori salivæ viridi successit color flavus, quod inde factum arbitror, quia post acidum a sanguine partim ablegatum, partim & a motu sanguinis, ob cardiaca exhibita, aucto destructnm, superfuit solum superflua bilis sanguine expellenda, quod & brevi secessit, reseratis bilis poris & per patulos salivæ ductus mirandum in modum excreta.

III.

DISSERTATIO BREVIS

DE

VARIOLIS EPIDEMICIS ANOMALIS.

Plymuthi mense Augusti 1724. *incipientibus & usque ad mensem Junii* 1725. *continuantibus.*

Auctore eruditissimo atque ingenissimo D. D. HUXHAM, *Medico Plymuthi.* (*)

Morbi hujus symptomata consueta variolas præcedebant; sed dolores membrorum dorsique in genere consuetis erant severiores. sic quoque nausea & vomitus. Colicis doloribus corripiebantur plurimi, quibus eruptione vel uno alterove injecto clysmate, cui mite anodynum erat addi-

(*) Vid. Philosophical Transactions, Anno 1725, Num. 390. p. 379.

additum, liberabantur: alvi dejectiones plerumque proveniebant biliosæ.

Interdum incidit, ut ante & in ipsa eruptione symptomata non adeo severa esse viderentur, nihilo vero secius variolæ evadebant confluentes atque in morbi statu fiebant mortiferæ. Pustulæ erant valde parvæ, neque, ut fieri solet, repletæ; uno aut altero vero die post eruptionem in medio collapsæ & depressæ apparebant. Hoc enim observabam in illo discretarum genere. In quibusdam hominibus breviore tempore quam viginti quatuor horæ ab eorum impetu in conspectum prodibant: quando istæ tam cito erumpebant, semper ex genere erant confluentium, uti plerumque observatur. Eruptionem comitabatur sternutatio prodigiosa, in primis in infantibus. Perspexi infantem (*) quinque circiter annos natum, qui indesinenter triginta horis diutius sternutabat, neque hoc alia, quam anodynorum auxilio mitigari poterat. Variolis laborabat confluentibus atque decimo tertio die moriebatur infans. In quibusdam in & post pustularum eruptionem intolerabilis accedebat pruritus; hoc quoque infanti mox nominato contingebat, & in genere malum erat symptoma: cum hoc magnam materiæ morbosæ prodebat acrimoniam.

In paucis quibusdam die uno vel altero, postquam eruptio perfecta esse videbatur, in variolarum interstitiis variæ apparebant pustulæ miliares, quarum aliæ rubore obscuro, aliæ vero sero limpido erant repletæ. Quæ nunquam, ut secundarius variolarum proventus, prouti interdum ob-

ser-

(*) D. COCKEYS infans.

servavi, raro efficere solent, suppuratione maturescebant; neque tam copiosæ erant. Quamquam hoc in genere malum sit symptoma, attamen in puella septem annorum (*), febrim atque delirium post hanc eruptionem prorsus cessasse uriniamque mox subsedisse, perspexi.

Nonnulli purpura abundabant, petechiæ in interstitiis variolarum in ipsa eruptione apparebant, atque pustulæ ipsæ luridum ostendebant colorem: in nonnullis haud prius se manifestabat purpura quam tempore maturationis. Cæterum hominem (**) oblitum his maculis hac constitutione durante nosco, qui morbum hunc superabat; alii vero quinto aut sexto die moriebantur, alii usque ad decimum aut undecimum languescentes peribant.

Suppuratione durante variolæ admodum subsidebant, & cohærentium genus basi ejus insigniter dilatabatur; ita, ut, licet sæpius post eruptionem satis distinctæ esse viderentur, nunc inter se confluerent. Sæpius macula in centro pustularum in conspectum veniebat purpurea, quæ pedetentim dilatata fiebat nigrior. Sic interstitia quoque interdum pallidum, interdum lividum induebant colorem. Ominis symptomata pessimi! Pustulæ macula ista purpurea haud insignitæ, nulla obtegebantur incrustatione lutea, sed color ejus apparebat lividus, cinereus, & gradatim mutabatur in obscuro nigram crustam.

Quæ constanter comitare solet variolarum confluentium maturationem, salivatio in nonnullis

(*) Virgo nomine SPURRET.
(**) Domini LANG'S filius.

nullis admodum parca, in nonnullis omnino erat nulla, cum satis parva materiæ insigniter viscidæ quantitas, injectione gargarismatum soluta exscrearetur: Binos homines adultos & plures infantes variolarum genere confluentium laborantes curabam, qui neque salivam exspuerent, neque alvinis dejectionibus, nisi ipsis lenia exhibita erant cathartica, levabantur, & tamen morbum superabant. Id re vera rarum admodum erat, ut occurrent infantes, ista salutari affecti diarrhœa, de qua SYDENHAMIUS aliique recte existimant, illam salivationem hominum ætate adultiorum supplere. Nonnulli juniorum infantum e contrario per morbi decursum salivam insignem emittebant. In duobus infantibus, (*) altero quinque, altero septem annos nato, prius nulla quam post decimum tertium accedebat diem, & tunc tam profusa & tam diu continuabat, ut maxima cum difficultate illam primo purgantibus, & tunc cortice peruviano, adstringentibus cæterisque cohiberem. Equidem horum juniori Calomelani grana IV. exhibueram, antea vero jam erat purgata.

Ubi tumor faciei & colli valde durus, dolens & tensus cum magna arteriarum carotidum pulsu & parca aut nulla conjunctus erat salivatione, ibi in statu morbi generatim delirabat ægrotus. Quæ symptomata sæpius existebant mortifera. Illorum glandulæ maxillares & parotides, qui sanitatem recuperabant, per insigne temporis spatium post plenariam variolarum desquamationem (quæ tamen satis lenta procedebat,) tumidæ remanebant & induratæ, neque hi prius evanescere volebant

 tume-

(*) De WALLIS puerulus, & D. COLLIER'S filia.

tumores, quam post repetitas purgationes, easque cum calomelano, cæterisque.

Procul dubio hi tumores oriebantur a meteria admodum viscida, has glandulas obstruens, faciei tumorem indurans, salivæ fluxum, & aliqua ratione circulationem per carotides externas impediens: quibus ex causis, cum plus sanguinis per internas impellatur, inflammatio cerebri & delirium aliqua ex parte excitari potest; & dum hoc quoque incidit, quando sanguis materia acri ex pustulis resorpta scatet, delirium tali in morbi stadio multo periculosius reddit, quam in ipso apparatu, ubi illud fere consueto incidere solet more. In hac rerum ratione, sanguinis emissio, clysmata emollientia, eccoprotica, diluentia copiosiora omnino sunt necessaria.

Qua occasione hæc moveri potest quæstio; utum in salivatione valde viscida & deficiente, tumore faciei duro & tenso, quædam mercurialia (qualis est juste præparatum Calomel) cum utilitate in ipso quoque maturationis statu dari possint, nec ne? (Sæpius cinnabarim bono exhibui cum successu). Varia prostant exempla, quæ talem medendi methodum comprobare videntur; mihique tantum unica objectio materialis contra istam est nota, quæ hæc est. Mercurii pondus motum sanguinis augendo ut febrim quoque augeat, necesse est; ast profecto calomel post incrustationem, ubi febris subsistebat secundaria, sine ullius mali effectus genere; potius dicam, exoptato cum cuccessu exhibui.

Nihil tam certe viscidos tenacesque humores resolvit quam hoc, si cum copiosis diluentibus liquoribus conjungitur, nihilque ita illos, ut per

con-

convenientia eliminentur collatoria, præparat. Quod enim ad oxymell ſquilliticum, injectiones ſimiliaque in deficiente ſalivatione attinet; illud ſane vomitu interdum irritat glandulas membranæ Schneiderianæ, ut ſe liberent a contentis; injectiones tantum ductum ſalivalium detergunt orificia: præter hos vix alium certum edunt effectum; ſiquidem materia viſcida obſtruens in intima glandularum parte & quoque ipſo in ſanguine hæret.

Methodus hæc ſpeciatim tali variolarum generi convenire videtur, qualem nunc deſcribam, in quo omnis, quam quis mente concipere poteſt, valde viſcidi humorum ſtatus occurrebat indicatio. Sanguis e vena emiſſus ſemper, & præcipue in morbi ſtatu quam maxime erat viſcidus: Sæpius parca vel nulla aderat ſalivatio: quæ in genere ſumme erat glutinoſa: it ut, ſæpius materiam cum digitis ex egroterum ore detergere, oportebat nutrices: & ſine largiſſimo potu ea ſubito ceſſabat. Diarrhœa admodum raro in infantibus accedebat. Cito exſiccabatnur veſicatoria. Urinam cruentam, durante hac conſtitutione, emiſſam fuiſſe, percepi a nemine. Ubi triſte hoc accidit ſymptoma, ſanguinis craſis diſſoluta eſſe videtur, (ut bene obſervavit LISTERUS) e contrario, ſanguinem nimis compacta & viſcida diatheſi relata arguunt ſymptomata.

Humorum ſtatus iſte, durante hac conſtitutione aliqua ex parte ad minimum dependere potuit ab ſingulari tempeſtatis ſiccitate & ventis continuo fere a ſeptentrione & oriente venientibus, qui menſibus Octobris, Novembris, Februarii & tandem Martii apud nos obſervabantur. Januarii a medio usque ad Aprilis medium tempeſtas erat ſiccior, quam cognitum erat hac in re-

gione nemini, ubi profecto in genere pluvia magis continua, quam in plurimis Angliæ locis decidere solet; siquidem pluviosa tempestate satis famosum est Plymuthum.

Notatu digna hæc aëreæ temperiei mutatio procul dubio singularem aliquem in corpore humano edere debuit effectum; cum ventus satis frigidus, ut tenuior sanguinis pars tantum perspiratione abeat, permittat; neque in tali tempestate corpus multos humores diluentes ex aëre imbibat (ut KEILIUS observavit), Hinc liquores diluentes copiose bibendi patet necessitas, quæ cum in hoc morbo semper conveniant, ita eo magis, si iste tali tempestate eveniat, summe est necessaria. Atque, methodum D. ANDRY'S, qua balnea ex aqua calida & lacte aut lacte calido ante eruptionem instituit, variis ex rationibus in tali aëris constitutione convenire, existimo. Nulla, præter eam, non usui esse, contra istam moveri poterit objectio.

Subsolano per septem vel octo dies mensibus Octobris & Novembris summo cum impetu flante & mox post illum, ægrotos fere omnes, quos tunc variolis laborantes vidi, vix salivæ fluxum persensisse, speciatim observabam. In primis vero homo adultus, (*) variolis confluentibus severe admodum affectus, per totius morbi decursum ne guttulam quidem exspuebat; Die 18 violenta corripiebatur pleuritide, sed sanguinis levabatur missione. Sanguis adeo erat viscidus, ut vix unquam viderim. Notatum fuit a LANCISIO, homines morbis pectoris affectos parum valde exspuere.

(*) BETTY BODDY.

ſpuere, quando frigidi, ſicci venti ab oriente veniunt; & hoc eſt, quod obſervavi frequentius: atque hac ex ratione apparere videtur, cur tali tempeſtate quidam aſthmatici in genere paroxyſmo ſint obnoxii.

Manuum tumor non tam conſueta ratione faciei detumeſcentiam, durante hac conſtitutione, excipiebat, quam in aliis variolis obſervari epidemicis. Quidam admodum parvo vel potius nullo prorſus afficiebantur tumore. Crurum pedumque tumor prius accedebat rariſſime, quam donec ægrotus erectus ſederet, & tunc quoque dolore afficiebantur iſtæ partes majore.

Sæpius hanc rem animo perpendi, utrum iſte manuum tumor, qui iſtam faciei ſubſequitur, aliqua ex parte ab ultima inflammatione & ſuppuratione puſtularum his in partibus dependeat: cum dolor & inflammatio ſtimulum humores ad partem dolentem allicientem efficiant. Ac ſpeciatim obſervari poteſt, dolorem manuum brachiorumque plerumque illo tempore evenire, quando ſalivatio ceſſare incipit: ita ut manuum tumor, aliqua ratione ſuccedaneum quid ſalivationis eſſe, probet.

Ubivis obvia eſt obſervatio, brachiorum manuumque puſtulas uno vel altero die tardius, quam iſtas faciei, & illas femorum pedumque tardiſſime inflammari maturarique, quæ quoque crurum tumorem iſtum manuum excipere, eſſe poteſt ratio. Eo magis huic opinioni ſubſcripſi; quo ſæpius inſignem manuum tumorem, (cum puſtulæ valde dolerent & inflammatæ eſſent) iſtumque in diſcretarum genere, ubi parcæ vel nullæ in faciei aderant, obſervavi. In genere, quo

magis tumor dolet, eo magis ejus intumescit margo: indeque sequitur, ut tumor partis in comparatione a dolore pustularum earumque numero dependeat.

His ex causis, ego usum epispasticorum circa carpum applicatorum paulo ante, quam tempus, quo tumorem manuum accedere debere expectamus, (in primis si symptomata adsint urgentia) urgerem, cum illa sint stimuli, a quibus non humorum solum attenuatio & ad partes derivatio dependeat, sed quoque illos evacuet & ita conveniens materiæ morbosæ antea ope salivationis (nunc aliqua ex parte suppressæ) ejectæ, præbeat colatorium.

Nuchæ applicata vesicatoria sæpius summas colli dolores & deglutiendi leniunt difficultatem, quæ interdum ægrotum tertio variolarum stadio afficiunt gravissime, cum per alias vias derivent humores. Quid? quod, nonnulli, quibus citius applicata sunt vesicatoria, & ut insigniter suppurarent, continuabantur, minore tumore minoreque affecti fuerant salivatione, quam in comparatione cum morbi vehementia convenire videretur sine ullo tamen ægroti damno: cum vesicatorii effluxus salivationis defectum suppleret. Igitur ratione quoque consentaneum esse videtur, ut, quando humoris noxii translationem ad manus expectamus, id, quod natura ipsa molitur, in ejus fluxu ibidem promovendo & exitum efficiendo operam ponamus.

Quam utiles hujus indolis sint evacuationes, ante aliquot annos in casu feminæ cujusdam, cujus curam simul cum digno, eruditoque hujus civitatis medico D. SEYMOUR habebam, cognoscendi

ſcendi occaſio ſeſe mihi obtulit; ubi per prodigioſam veſicatoriorum nuchæ, auribus & brachiis applicatorum evacuationem; non minus quoque per copioſum urinæ fluxum efficiebatur, ut neque tumore neque ſalivatione per totum variolarum confluentium valdeque periculoſarum decurſum afficeretur, nihilo tamen ſecius iterum reſtituebatur.

Quilibet in praxi verſatus, materiæ morboſæ translationem ab alia in aliam partem utilitatem ſæpius attuliſſe maximam, ubi in primis ejus adfuit evacuatio, obſervare debuit. (Omnes quidem evacuationes criticæ hujus ſane ſunt indolis.) Ego vero exiſtimo, quoties non abſceſſus, apoſtema aut femorum tumor evidens febrim determinandi fuit remedium? Hoc in me ipſo ante aliquot annos Lutetiæ Pariſiorum ſum expertus; cum febre violenta, inflammatoria cum delirio laborans die nono verſus noctem inſigni dolore menuum brachiorumque corriperer, quo ſentito, conſilio duorum virorum dignorum facultatis, adhuc viventium, qui tunc temporis ſtudiorum meorum ſocii, apud me vigilias agebant, manus per longum temporis ſpatium aquæ immergebam calidæ. Brevi tempore meæ manus intumeſcebant, & quatuor vel quinque horarum ſpatio & dilirium meum & febris prorſus ceſſabat, licet & manuum tumor & dolor aliquamdiu remaneret.

Itaque ſi quibusdam in caſibus natura tam inconſuetas ſe a morbis liberandi eligat methodos, quanto magis in promovendis ejus eperationibus in morbo eſſe debemus, ubi metaſtaſis materiæ morboſæ ad manus & pedes in genere conſueta & ſalutaris eſt.

Hoc respectu procul dubio BAGLIVIUS jubet, ut spongiæ decocto calido emollienti imbutæ manibus pedibusque in variolis applicentur; atque hoc, ait, magno fecisse cum successu. Ego vero non minorem perspexi a vesicatoriis brachiis cruribusque applicatis; ast tunc quoque ægrotis imperabam, ut copiose tenue lactis serum aut simile biberent, quod maxima ex parte cantharidum crimoniam tollebat.

Antea vero, quam huic paragrapho finem impono, delirium variolarum eruptionem comitans cataplasmatum emollientium applicatione ad pedes, in primis in infantibus insigniter levari, quin referam, facere non possum. Hoc profecto est, quod plerumque consueta ratione applicare soleo, quando in morbi principio consilium a me petitur, atque illud variis in casibus materiam variolosam ad hanc viam derivandi fuisse remedium, me credendi rationem habuisse existimo; &, cum eruptionem in inferioribus partibus multo efficeret copiosiorem, inde facies & pectus experiebantur minorem, quam alias contingere potuisse, mihi metuendi suppeterat ratio.

Magna pedum teneritas, quæ post istorum applicationem accidere solet, nullius momenti est incommodum, in comparatione utilitatis ex illis expectandæ: & ita quoque sunt dolores lancinantes sæpius post usum cataplasmatum femora afficientes: non dicam, illos potius utilitatis ab eorum usu exortæ esse argumentum.

In confluentium genere circa duodecimum aut decimum tertium diem generatim accedebat micturitio & dysuria, & tunc quidem, quando nulla applicata erant vesicatoria. Si quando lar-

ga

ga turbidæ urinæ ſubſequebatur copia, illam cito excipiebat urina, in qua multum ſubſidebat: ſi quando autem illa tenuis & limpida erat, parvaque in quantitate emittebatur delirium, tremor, tendinum ſubſultus aliaque convulſiva ſymptomata cito ſubſequebantur.

Nullum ſymptoma in harum variolarum mutatione tam certo erat mortiferum, quam delirium, & (quod ego ſemper mali ominis in ſtatu omnis generis febrium exanthematicarum eſſe ſymptoma exiſtimo) dyſpnœa vel anheloſa reſpiratio: quod ſi ſanguinem, quam primum illa apparebant, emittebamus, ægrotum noſtrum ſervabamus; quo autem intermiſſo paucis horis damnum accedebat irreparabile.

Hominibus his variolis afflictis valde erat commune, ut octo vel decem puſtulæ inter ſe confluerent, & magnam veſicam materia limpida, cruda repletam efficerent, quæ per aliquot dies poſt incruſtationem ita remanebat. In puella quadam, (*) quæ moriebatur, ſub iſtis veſicis obſervabam deſtructionem (mortifications). Neceſſe eſſe putabam, ut materia iſta, quam primum fieri poſſit, ope lanceolæ vel acus emittatur, ne exulceratio (ut fieri ſolebat, ſi ſibi relinquebantur) excitaretur; atque non poſſum, quin, hoc convenire, exiſtimem, idque eo magis, cum materiæ tenuitas facile efficiat, ut in maſſam ſanguinis abſorbeatur, & quo diutius relinquatur, eo reddatur acrior, ſiquidem illa nullam permittat concoctionem.

In duobus ægrotis, varias puſtulas ſanie cruenta repletas obſervabam: quorum alterum (**) mor-

(*) Vir ⅙o BOOSE. (**) D. BASS'S infans.

morbum tam facile ſuperare, maxime mirabar, licet quoque genere laborabat confluentium.

Deſquamatio admodum erat lenta, cum cruſtæ nigræ per varios dies; quid? quod hebdomadas poſt earum mutationem adhærerent, dum magna purulentæ materiæ copia ſub illis hærens emanabat. Quæ admodum fœdas relinquebant cicatrices. Quo in caſu nullius rei applicatio effectum mihi videtur edidiſſe meliorem, quam crebriora ex lacte calido, vel aqua & lacte partibus applicata fomenta; quæ ſalia acria diluunt, illa abluunt, & cutim leniunt: Oleoſa linimenta poros obſtruendo, ſæpius nocent.

In uno alterove caſu ſub faciei manuumque cruſtis ſecedentibus puſtulas repullulaſcentes obſervavi. Quod ſpeciatim in puero accidit, qui maculis purpureis iterum obtegebatur. Hæ erant diſtinctæ, licet illæ ſummo in gradu eſſent confluentes.

Nihil tam certo poſt ſanguinis emiſſionem (ſi indicabatur) mitigabat & tollebat febrim ſecundariam, quam mitiora cathartica; qualia ſunt rhabarbarum, manna, tartarus, infuſum ſennæ ſimiliaque. Calida ſcammoniata, aloëtica purgantia non adeo convenire videntur, ad minimum ſi initium ab illis ducere velis. Hæc decimo, undecimo, duodecimo vel decimo tertio die exhibebam, quando pulſum ægroti celerem, calorem febrilem, linguam ſiccam, capitis dolorem, irrequiem, anxietatem, & alia febris putridæ ſymptoma deprehendebam. Quorum uno vel altero ſemel vel bis repetito, calomelanum exhibui & poſt iſtud purgavi. Hæc noſtra erat methodus generalis illaque utiliſſima.

Non

Non possum, quin existimem, mundum doctissimo D. FERINDIO reliquisque viris, qui nostræ Facultatis sunt ornamento, gratias debere maximas, quod hanc methodum introduxerint in ejusque favorem scripserint. In praxeos meæ principiis ego MORTONI auctoritate fretus, corticem exhibui peruvianum, ut febrim cohiberem secundariam; in primis, quando illam (ut sæpissime fieri solet) evidenter intermittentem inveniebam; ast, illum meæ expectationi ullo modo cum successu respondisse, vix dicere possum: Non, quin post proprias purgationes, cortex admodum conveniat in extinguenda ad hecticam sanguinis proclivitate, quæ sæpius variolas consequitur, cui, si frigidum regimen & lac asininum (nisi illud idiosyncrasia vetat) conjungantur, nos fortasse tantum quantum in viribus est medicinæ, præstitimus.

Methodo hac tempestive purgandi in cohærentibus & confluentibus variolis, nonnullos ab maxime imminente periculo servatos perspexi, quorum restitutio potius resurrectioni similis esse videbatur.

Quæ profecto unica primas vias purificandi est ratio, quippe quæ fœtidatum acriumque impuritatum a glandulis intestinorum secretarum pondere replentur, de quibus, durante morbi hujus decursu ab eorum officio recedere, judicari nequit: idque eo magis, cum cutis pori eo tempore per pustularum incrustationem admodum obstipentur, inde intestinorum glandulas potius plus, quam consueto modo secernere, ut credamus, rationi consentaneum est; siquidem in medicina sententia est assumta, ut alterius evacuationis imminutio alterius sit augmentum: in pri-

mis

inis ubi talis peculiaris, qualis cutim inter & intestina observatur consensus.

Quod si hæc ita sunt, excrementa per hebdomadem aut diutius retenta, pondereque suo magnam comprimentia arteriam, sanguinis liberiorem ad inferiores partes transitum impediunt, & ita illo obruitur cerebrum. Hinc ista deliria, coma, cæteraque, quæ tam frequenter hoc morbi in stadio imminent. Num porro mente concipere possumus, putrida sanguinis nunc putridi recrementa conjuncta fortasse cum variolarum internarum pure, & aliquam partem morbosæ materiæ per faucium glandulas secretæ & per occasionem deglutitæ additam gerentia non magnopere nocere debere, quando in intestinis relinquuntur? ubi magis magisque reddita acria, (prouti quoque succorum nostrorum maxime balsamicorum sese manifestat natura, si illi extra circulationis aream hærentes perpetuo corporis calore exponuntur) chylum aut liquores haustos contaminant, resorpta ad sanguinis massam deferuntur & ita efficitur pabulum ipsius febris, quam natura per ipsam hanc viam, aliqua ad minimum ex parte expellere tentabat.

Ac re vera quam insigniter infensas, fœtidas, largasque dejectiones hoc in morbo post clysmatum usus & magis in primis post purgationes observamus? in statu puta aut declinatione: Ita ut hæc valde putrida materia diu in intestinis hærens & ita magis magisque increscens, tandem tam fiat virulenta, ut illa corrodat & ipsam illam afferat diarrhœam aut dysenteriam, quam frustra timebant, ne excitaretur leni cathartico; siquidem facile semper fieri poterit, ut (si necesse sit) ejus vim infringamus leni opiato cæterisque.

Quo-

Quoties non deprehendimus, hecticum calorem a primarum viarum cacochymia, in primis in infantibus oriri? quo in casu, parva rhabarbari dosis aut parvum stomachum leniter purgans plus efficere potest, ut in febrim removeatur proclivitas, quam tota corticis libra. Illud sane satis crebro fieri solet, ut cognoscamus, corticem ipsum in ejus usus principio leniter purgare: atque, quibusdam in casibus meliorem ita edere effectum, pro certo habeo. Nonne, quasdam febres intermittentes unico justo tempore exhibito vomitorio curatas fuisse, vidimus? Atque hoc effectum esse non per meram aliquam concussionem & agitationem vasorum sanguiferorum, generis nervosi cætrorumque, neque ita ut attenuantia agendo, sed per saburræ febriles paroxysmos alentis ex ventriculo expulsionem; ac hoc peculiari magis ratione manifestum est, in febribus repletioni ventriculi haud raro supervenientibus. Inde, parvam interdum corticis quantitatem post vomitorium plus valere, quam multo majorem ante illud exhibitam, apparet. Itaque si in primis viis putrida hæret materia, quæ aliqua ad minimum ex parte febrim alit secundariam, cur non aliquo leni vomitorio vel purgante, prouti præcipue convenire judicatur, in ea removenda operam ponamus?

Cui medendi methodo objecerunt & objici potest, eam a peripheria a centrum allicere noxios humores: ast responsum redditum fuit, purgationes potius peculiari modo defendendas esse, cum incrustatio inchoata & materia nimis sit spissa, quin absorberi possit.

Quod si neque propria vi, neque artis auxilio valeat natura, ut materiam coërceat morbosam, ne

ne ad partes feratur vitales, sed per ejus infelicem translationem hujus ponderi succumbere videtur, uti post subitaneum tumoris faciei & manuum regressum; post præmaturam salivæ fluxus aut similis rei suppressionem fieri solet: nonne necesse esse videtur, ut materiam infensam per aliud quoddam emissarium eliminandi operam adhibeamus? ut in præsenti casu per intestina, quæ multo facilius, quam cutis pori, viæ uriniferæ, vel ductus salivales ad evacuationem stimulantur.

Quando salivæ fluxus naturaliter cessat, (mea quidem opinione) profecto necessarium esse videtur, ut alia quædam loco hujus promoveatur evacuatio. Quo tempore cardiaca vel alexipharmaca medicamenta nullo modo huic methodo (si necesse est) sunt contraria. Hanc viam in infantibus eligit natura, quibus plerumque moderata diarrhœa maxime est utilis, cum eam salivationi adultorum hominum feliciter substituat.

Quam necessarium interdum sit, materiam acrem in intestinis hærentem & quidem in medio ipsius suppurationis evacuare, sequens evincet historia,

Ante tres circiter menses hominem (*) triginta circiter annorum variolis laborantem curabam. Incidit, ut quarto ab eruptione die colica violenta biliosa, cui antea fuerat obnoxius, affligeretur; qua in summum vitæ periculum redigebatur. Variolæ ejus collabascebant & non minus pallescebant, quam interstitia: pulsus erat quam maxime languidus & prodigiosus tremor viscido cum sudore conjunctus afficiebat ægrotum. Ut ipsi bina inji-

(*) Thom. HODGE.

injicerentur clyſmata, alterum mox poſt altero reddito, jubebam; cæterum Laudan. ſolid. gr. iß Croc. anglic. gr. IV. Theriac. Andromach. ℥ß. quarta vel ſexta hora cum julapio teſtaceo deglutienda præſcribebam. Laudano ter aſſumpto per totam noctem bene dormiebat. Tempore matutino puſtulas rotundas, floridas & turgidas deprehendebam. Morbum vir ſuperabat, licet nonnullis diebus poſt ejus mutationem colicis iterum corriperetur doloribus, quibus poſt purgationem cum calomelano cæterisque & opiatorum uſu cito liberabatur. Ante & poſt eruptionem de magna ſpirandi difficultate cum importuna brevi tuſſi & dolore ſub ſterno violento hic conquerabatur æger; quam ob rem ut unciæ ſedecim emitterentur ſanguinis, qui valde erat viſcidus, imperabam.

Adultorum hominum, quibus infortunium contigit, ut hoc afficerentur morbo, moriebantur plurimi; quorum in numero erat matrona, quædam nobilis ſeptuaginta & duorum annorum; homini tantorum annorum inconſuetus ſane vitæ exitus.

Harum vero variolarum virus ſingulari ex re notatu reddebatur dignum, quod fœminæ (licet antea jam variolis iſtisque ſeverioribus laboraſſent quædam) perpetuo cum ægrotis hac variolarum ſpecie affectis vel infantibus vel adultis verſantes quibusdam plerumque puſtulis in facie, manubus & pectore erumpentibus & puſtulis varioloſis accurate ſimilibus afficerentur quæ procul dubio a variolarum incruſtatarum materia cutim harum partium inficiente ortum trahebant. Quæ quoque puſtulæ veris variolis omnino ſimiles erumpebant, matureſcebant & decidebant. Mihi nota

est fœmina, (*) quæ plus, quam quadraginta in altero faciei & pectoris latere gerebat, cum infantem, cui auxilio erat, sæpius hujus lateris partibus incumberet. Illas, quibus cutis erat tenerior, & quæ malignarum variolarum affectis ægrotis adstabant, eruptionibus his præ reliquis fuisse afflictas, observavi. Cujus indolis plura occurrebant exempla.

In hujus constitutionis principiis variolæ multo erant maligniores, quam hoc vel binis proximæ præterlapsis mensibus. Licet vero istæ crudelissime sævirent, quidam tamen valde benignis laborabant infantes, neque ullo, quam conveniente purgante post illas indigebant remedio.

(*) Dom. HICK'S nutrix.

IV. DIS-

IV.

DISSERTATIO
DE
AVRORA BOREALI.

die 8vo Octobris 1726. *apparente,*

& descripta in epistola ad editorem commentationum philosophicarum R. S. A. (*)

Quanquam phænomenon, *aurora borealis*, dictum, haud raro in ipsa hac, mundi parte, annis proxime præterlapsis visum est, nos tamen hactenus admodum imperfectas de causis ejus exortus fecisse conjecturas, existimo. Itaque cum ego credam, fore, ut fidelis hujus phænomeni historia multo plura ad varias ejus causas detegendas conducat, ut vobis sequentem dissertationem de illo, quod die 8. Octobris apparuit & prouti apud nos Plymuthi observatum fuit, ob oculos ponam, mihi ipsi erit honori. Hora sexta & dimidia Jovem jam splendentem percipiens, Telescopium meum ad istum observandum applicabam, cum subito striæ quædam lucidæ decem circiter gradus supra horizontem in N.E. apparerent, & hemisphærium multo clarius illustratum videretur. Luminis borealis hoc esse initium existimans, oculos meos ad horizontis longitudinem a W. ad E. ab exortu ad occasum sollicite dirigebam, propiusque versus W. apicem perspiciebam, qui quasi ingentem rubicundo igneum repræsentabat

(*) Vid. Philosophical Transactions, Anno 1726. Num. 395. p. 132.

tabat obeliſcum, ad altitudinem triginta vel quadraginta graduum ſeſe extollentem, qui horizonti ad perpendiculum & quidem cum ejus baſi inſidere videbatur. Ejus apex fere ſtellam coronæ ſeptentrionalis ſplendentem attingebat: cui columna quædam anguſtior vel duæ ejusdem coloris & formæ propius adſtabant. Interim verſus exortum inſigniter increſcebant lumen, & multo fiebat vividius, prouti luna, ſi a nube coruſcante obtegitur. Sic ſe in columnas diſtribuebat, quæ vix ad magnam extendebantur longitudinem, ſubitoque evaneſcentes tuncque ſubito revertentes non in N. E. ſolum, ſed quoque magis verſus Septentrionem apparebant.

Horæ quarta circiter parte ab obſervationis meæ initio præterlapſa, ab arcu quaſi vel baſi nigra (qua ratione melius hoc exprimam, neſcio) extenſa per totam ſeptentrionis horizontem, qui illam propius in apicibus W. & E. N. interſecare videretur, plurimæ pyramidales luminis columnæ quocunque ex loco oriebantur; mox hic, mox illic inæqnalis craſſitiei, altitudinis & ſplendoris; nunc ſubito emicantes, nunc non minus ſubito evaneſcentes, columnæ vero iſtæ a ſeptentrione exortum verſus poſitæ magis ſplendentes micabant & lucidæ erant, illis occaſum verſus, quibus igneus magis & rutilans erat color. Magnæ in occaſu columnæ ſemper eadem remanebat poſitio, altitudo & forma, prouti obſervabam, dum oculum meum verſus murum E. & W. propiorem dirigerem.

Inter arcum & horizontem nebula quaſi nigra, obſcura apparebat, ex qua undique lucis radii emitti videbantur: quam nigra vero iſta apparebat, ſtellæ tamen ſatis clare per illam diſcerni pot-

poterant. Qui arcus dum primum appareret, vix altius quam quindecim aut viginti gradus (in ejus parte altiſſima) ſuper horizontem extolli videbatur, at ejus altitudo continuo increſcebat, & ex omnibus ejus partibus quolibet temporis momento emittebantur luminis coni, qui omnes ad unum Zenith propiorem vergere videbantur punctum, ut circuli aut arcus verticales globi verſus polos vergunt, licet illum nondum per varios gradus attingerent.

Hora ſeptima audita columnæ occaſum verſus tam ſplendentes & vividæ apparebant, ut illæ in E. exceptis illis W. propioribus. Etſi arcus crura interdum admodum ordinata beneque definita viderentur; interdum tamen, mox in media, mox in alia, mox iterum in alia parte deprimi videbantur; ac nonnunquam iſta cum pari anomalia extendebantur; illud vero certum erat, nullum lumen aut luminis fulgur durante toto hujus phænomeni tempore apparuiſſe in area nigra arcum inter & horizontem incluſa; tunc quoque, cum ſummum ejus culmen attigiſſet, quod contingit decem circiter aut duodecim minuta ante horam octavam; quo tempore quadraginta circiter gradus ſupra horizontem eſſe judicabam. Tunc ex omni arcus parte, inprimis vero ex ſeptentrionali vel parte ejus ſumma radii emanabant, aut lucidæ columnæ mirum in modum ſplendentes & coruſcantes projiciebantur incredibili cum velocitate verſus verticem, ubi convergentium columnarum cuſpides propius a centro abeſſe videbantur: & ſubito ab omni cæli plaga, coruſcantes, micantes luminis radii Zenith verſus emittebantur; qui circa ſextum aut octavum gradum verſus meridiem collecti, parvum circulum duorum

rum aut trium graduum in diametro formabant, cujus limites multo erant lucidiores quam centrum: Cygni caudam inter & Lacertæ hic formatus eſſe videbatur circulus, tunc propius meridiano.

Pulchrum hoc ſpectaculum cum ſtella, quam nobiliſſimus Ordo periſcelitis gerit, comparari poteſt, radii vero pyramidales erant inverſi; atque radii aut ſtriæ partis meridionalis longitudine ſua multum ab illis ex N. differebant: inprimis iſti directe ex S. provenientes vix decimum quintum a centro aut circulo attingebant gradum, cum e contrario illi ex occaſus & exortus plagis provenientes admodum eſſent longi & fere ipſum horizontem attingerent; inprimis in apicibus E. & W. radii ipſi continuo & celerrimo tremore agitati varios valde ſplendentes per varias horæ ſecundas monſtrabant colores, qualis erat albus, ruber, viridis, luteus: ſed maxime permanens & prædominans color erat igneus ruber, cum carmoſini & ſplendentis perlarum coloris aſpectu: Radii rubri plerumque ex occaſu oriebantur, atque color iſte continuabat uſque ad plenariam hujus radiati cœli diſſipationem; reliqui evaneſcentes fumo quaſi tenui ſimiles diſparebant. Radiatarum harum columnarum tremor, ut fulgur, tam celer erat, neque ceſſabat.

Quod mirandum ſpectaculum ſuper nos in plenario ſuo ſplendore per tria vel quatuor minuta remanebat, quo tempore radii verſus centrum prodigioſa cum celeritate projiciebantur, neque ab alio rejiciebantur. Interdum illi vaporibus ex fornace calcaria vel tempeſtate admodum calida ex terra aſcendentibus ſimiles tremiſcebant, & tota hemiſphærii ſuperior pars convulſione quaſi affecta eſſe videbatur.

Brevi

Brevi temporis ſpatio amœna hæc evaneſcebat ſcena, & in parvas diſperſas & ſplendentes nubes diſrumpebatur, quæ ſemper motum tremulum retinebant; & ex illis mox hic mox illic erumpebant coruſcationes. Hoc quoque tempore varia ſtellis ſimilia meteora cadere obſervabam, prouti ſæpius ſerena ſplendente obſervatur nocte.

Licet noſtra copula coruſcans paucis minutis poſt horam octavam auditam evaneſceret, a cœli tamen regione N. E. & N. W. lucidæ continuo emittebantur coruſcationes, quæ prope Zenith inter ſe congredientes in ipſarum congreſſu momentaneos circuli arcus in ipſo fere loco ejusdemque diametri, cujus ſupra mentionem injecimus, efficiebant. Nihil nunc proveniebat a meridie & raro admodum ex ipſa ſeptentrione. Ab occaſu exortæ coruſcationes ſemper magis rubicundæ & igneæ erant quam illæ exortus, quæ ſemper magis lucidæ ſplendentes apparebant.

Pulchri hujus phænomeni ſupra noſtrum caput hærentis toti eramus in contemplatione, indeque arcus alicujus lucidi per totum ſeptentrionis horizontem extenſi haud obſervabamus effictionem, quæ ſimilis arcu Iridis lucidi, ſplendentis lutei coloris videbatur, ſub quibus omnibus quaſi admodum obſcura erat nubes; licet nos vero hæc Teleſcopio obſervantes, diſtinguere poteramus ſtellas minutiſſimas: ita ut obſcuritas tantum a magnitudine luminis mox ſuper illa dependeret. Ab hoc, non minus, quam ab illo, admodum lucidæ, ſplendentes omnibus ejus ex partibus oriebantur columnæ.

Nullæ sub illis apparebant coruscationes. Altitudo earum maxima esse poterat viginti aut triginta gradus. Columnarum nonnullæ quoque hujus arcus usque ad Zenith radiare videbantur.

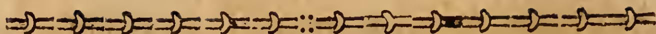
Circa horam nonam lucidus hic sensim sensimque evanescebat arcus, cum plurimis radiis lucidis vel columnis; valde splendens vero crepusculum quasi semper per totam septentrionis horizontem remanebat, atque quædam admodum splendentes ex sereno cœlo emitti videbantur coruscationes; Hoc speciatim magis observabatur in N. E. Circa horam undecimam quasdam coruscationes perpetuo erumpentes atque sparsim columnas lucidas observabam; quædam parvæ nubes dispersæ hinc illincque per hemisphæriam distributæ videbantur, quæ semper ejus motum erumpentem & tremulum retinebant. Septentrionis crepusculum tam splendidum, quam unquam remanebat, & ita ad usque horam secundam mane auditam continuabat.

Paucæ vero istæque parvæ per omne hujus phænomeni tempus observabantur nubes, atque aër erat serenus; ast circa & lucidas inter columnas, quotiescunque aut quocunque in loco illæ apparebant, aër admodum crassus & nebulosus erat, licet mox his micantibus flammis evanescentibus cœlum in eodem loco admodum clarum & serenum appareret. Quid? quod per ipsas quasdam veras columnas poteramus perfecte discernere stellas. Cygni stellas splendentes per coronam ipsam se videre, nonnulli viri existimabant nobiles,

Quod ad tempestatem phœnomenon antecedentem & subsequentem pertinet, ut de ea speciatim

tim agam non necesse est, cum vos brevi in observationibus meis meteorologicis illam accepturos esse videam. Tempus matutinum erat serenum, licet aër esset crassus, & roris multum decideret: Mercurius erat ad triginta pollices. HAVKSBEII Thermometrum ad quinquaginta: parvus vel nullus ventus. Dies erat amœnus & calidus atque aër reddebatur multo purior. Vesper erat serenus & lenis spirabat ventus ex N. & W. Circa horam quintam temporis matutini insequentis quædam generabantur nubes, atque aër erat admodum crassus & nebulosus, hora septima nubibus obducebantur omnia, & paucæ decidebant guttulæ.

Quamquam antea plura parva auroræ borealis observassem phœnomena, hoc tamen pulchritudine, splendore & duratione omnia hujus naturæ unquam a me visæ multum superabat. Equidem istud die 6. Martii 1716. extra Angliam tunc vivens, haud vidi. Plymuthi, die 16. Octobris 1726.

V.

DVO CASVS RARISSIMI

Ex Epistola

Viri doctissimi IOANNIS HVXHAM *ad* GVL. RVTTY, *M. D. R. S. Secr.* (*)

Nihil fere quam in pelvi renali & urinaria vesica calculos invenire frequentius: At quis unquam in ipsa urethra calculum ponderis unciarum quinque cum semisse invenit? En ideo casum plane mirandum.

Viginti abhinc annis penis cujusdam *Cookworthy* ob luem veneream, ad modum quasi *eunuchi turcici* refectus fuit: at vulnus nec probe curavit chirurgus, nec bene sanavit; cicatrice quippe obducta vix ullum urinæ iter, urethra pene occlusa. Lotium exinde exiguissimo rivulo summoque nisu reddidit; brevique inter mingendum cruciatus magnus accessit; pauloque post in media, at suprema, parte scroti tumor parvus, sensim tamen auctus in magnam demum excrevit molem, lævum ad inguem quasi vergens. Hinc urinam ejaculandi impotens prorsus factus stillicidio ejus continuo laboravit. Sed neque hac via, urethræ scilicet, omnem emulxit; enatis enim tribus quatuorve in scroto fistulis, pars forte maxima lotii ex hisce defluxit, pure subinde comitante. At ne sic quidem tumor, jam durus admodum, vel minime decrescebat, quinimo decrevit usque.

Dira

(*) Vid. Phisophical Transactions Anno 1730. Num. 413. p. 217.

Dira hæc inter tormenta, cum per plures jam annos miser hic, neglectus omnino, miserrimam pertraxisset vitam, ad nostrum nosocomium tandem delatus fuit. Ibi mense Julio elapso, quum summo nixu urinam, solito quod dixit ardentiorem expellere, corpus incurvando maxime contenderet, ingens hic prolapsus est calculus, quem jam tibi misi: qui recens excretus uncias quinque cum semisse ponderis Avoird pependit. Eum mihi propere, quasi monstrum quoddam, mitti curabant nosocomii rectores. Rem certe, quod debui, plane mirabar, hominemque invisebam continuo lacerum inveni scrotum, jam minime tumidum, manum puerilem facile admittens, & ex urethra calculum elapsum fuisse deprehendi.

Atqui id forsan haud parum miraculo adjiciat, quod magnum hoc lacerumque vulnus balsamo quodam terebinthino tantum oblinendo brevi sanum evasit, ni quod parva adhuc pateat urinæ fistula in superiore parte scroti. Atque misellus ille, cui ante calculi excretionem vix ulla se movendi potentia, commode jam satis obambulat.

Non ego quidem hunc calculum in urethra primitus fuisse enatum autumo, ab ibidem loci ex arenosa materia concretum maxime. Cum enim parvus forte calculus, semen quasi hujus enormis, e renibus delapsus esset; & ob urethram fere occlusam, negato ultra intinere, in canaliculo substitisset, sabulo perpetim appellente auctus in immensam hanc molem tandem excrevit. Plymuthi. Id. Febr. 1729-30.

CASVS

CASVS ALTER PERQVAM RARVS,

ex eadem epistola.

Peperit nuperrime domina quædam puellulam rite & eleganter satis conformatam, ni quod in regione lumborum infima eminuerit tumor, sive sacculus, magnitudinis quasi pugni puerilis; cujus insuper pedes ad nates usque retracti positaram sartoris incoxantis exhibuerunt; nec eos movere ullo modo aut extendere, potuit. Mirum hoc & triste parentibus visum est, mirum & obstetrici & matronis adstantibus, meum ideo protinus consilium petunt.

Tumorem hunc perlustrando eum ejusdem esse generis cum illis, quos TVLPIVS Cap. XXIX. & XXX. Lib. III. Observat. descripsit, suscicabar: istum ideo fomento aromatico & adstringente foveri jussi. Intra triduum autem sero summe adeo distentus evasit, ut jam extima tumoris membrana disrupta fuisset; metusque esset, ne rupto confestim tumore, serum semel & simul cum ipsa vita effluеret. Punctiunculam ergo suasi, ut lympha sensim emitteretur, edito nihilo minus prognostico, sive aperiretur tumor, sive non, eum fore lethalem.

Infans interea insomnis & ejulans parum dormivit, ad pulticulam vero satis apta.

Quarto adeo die tumorem aperuit chirurgus, facto largiore paululum, quam consuluissem, orificio, ita ut omnis intra horas viginti effluxerit humor. Hinc languor summus & frequens deliquium ad biduum saltem: at nutrice sana & julapio cardiaco cephalico refecta vicesimum ad usque diem vitam perduxit, quo frigidi sudores

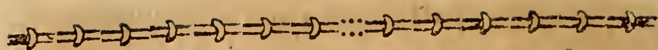
&

& tremores oborti tremulam hanc lucem extinxere.

Inciſo corpore obſervavimus dorſalem medullam ad ultimam lumborum vertebram, nec ultra, pertigiſſe; ſed hanc inter & os ſacrum (ſi mavis primum os ſacrum) exiens per tumores ſive ſacculas membranas diſpertita fuit. Os ſacrum porro fuit ſolitum penitus, nec propagines nervoſas medullæ ſpinalis (quibus apud anatomicos cauda equina vocabulum eſt) ad crura pedesque transmiſit; quinimo ne quidem perforatum fuit omnino.

In quibusdam ſaltem a Tulpianis hiſtoriis ſupra citatis differt hæc noſtra; neque enim aliquid matri prægnanti negatum, neque vel ſe ictu aut fœtum imaginatione læſerat unquam, neque ſpina hujus infantis bifida aut lacera: quin etiam nec os ſacrum ſolidum, nec pedes contractos & immotos meminit TVLPIUS. Quandoquidem ergo ſingulare quid habeat hæc noſtra hiſtoria, hanc ego transſcripſi.

VI. DE

VI.

DE

MORBO COLICO SINGVLARI.

Epistola

Domini HVXHAM *M. D. ad* IACOBVM IVRIN, *M. D. R. S. & Coll. Med. Secr.* (*)

Vir quidam Quadragenarius, biliosus, scorbuticus, inter optimates Damnonios haud infimus, nuper interiit, pietatem propter erga Deum, propter universam erga homines charitatem, ab omnibus maxime desideratus.

Diu ille multumque colicis quibusdam doloribus, inferiorem præcipue abdominis regionem infestantibus, laboraverat: flatu porro perpetuo & molesto. His biennium circiter aut triennium ante mortem; accessere dejectiones biliosæ, purulentæ, fœtidissimæ cum strigmentis sæpe mucosis, sæpe sanguineis: ita frequentes insuper, ut persæpe intra tres quatuorve horas alvus vel vicies solveretur, persistente usque tenesmo: tandem quoque prodiere carunculæ fungosæ, lividæ, tetræ, quarum aliquæ magnitudinis saltem nucis myristicæ. At vero uteunque alvus citissime ægrotum plerumque exercebat; nonnunquam tamen, morbo præsertim ingruente, erat adstricta valde cum horrendo tormento; nec nisi clystere ducta,

(*) Vid. Philosophical Transactions. An. 1732. No. 422. p. 236.

ducta, aut catharticis irritata reſpondebat. Subinde interea quaſi famelicus oblata quæcunque vorabat; ſubinde ne quidem delicatula, vel ad dapes exquiſitiſſimas nauſeanti, placebant; Æger autem indies emacuit. Fuit illi urina parcior & ſemper bilioſa: Color vultus luridus, ſæpe ſubflavus.

Tam dira, tam longa mala infracto admodum fortique plane animo pertulit, donec ſupervenerunt demum tumor pedum œdematoſus, delirium, facies hippocratica, ſudor frigidus & oleoſus, certa, eheu nimis certa! mortis prænuncia.

Varia fuerunt a variis præſcripta medicamina, iisque utique in arte exercitatiſſimis celeberrimisque viris; ex ipecacuanha, ſcilicet *emetica, ſtomachica, deobſtruentia, glutinantia, balſamica,* adſtringentia, *clyſmata* multifaria, omnigena: incaſſum omnia, ni quod Laudanum, ad breve tempus foret miſero ſolamen. Quid Aq. Briſtol. & Bathonienſis, quid Spadana & Pyrmontenſis; quid obſtinata, quid accuratiſſima e lacte & vegetabili diæte potuerint, inani omnino opera experiebamur; ut ut per breves aliquot dies paululum aliquando recreatus videretur.

Sicut vir optimus, dum viveret, omnibus prodeſſe alacriter, aſſidue ſtudebat: ſic, vel moriens, ſe publico devovit commodo; rogans obnixe, ut, cadavere inciſo, cauſam morbi tam pertinacis, tantam eludentis artem, perſcrutaremur; ut melior forte, detecta nempe cauſa, pateret medendi methodus, ſi quis alius forſan tali corriperetur morbo.

Aperto abdomine perſpeximus omentum conſumptum plane & putridum, hepar prætumidum

&

& ſcirrhoſis tuberculis, ſubalbidis, duris refertum: veſiculam velleam bile ſubnigra ſemiplenam; totum duodenum cum vicina coli parte eodem colore perfuſum: Pancreas maxime ſcirrhoſum: mediam ilei partem ad quinque fere digitos inflammatam & ferme lividam. Renes erant ſani ſatis, nec glandulæ meſentricæ æque ſcirrhoſæ ac expectaſſemus.

At, quod maxime notandum, pars coli inteſtini ſuprema, quam veteres cœcum nominarunt perperam (cum id potius ejusdem appendici, ab iisdem ita nominatæ, conveniat) in hocce cadavere non, quod aſſolet, reni dextro, ſeu potius internæ peritonæi laminæ renem contegenti, adnexa fuit, mediante appendice vermiculari, ſed in pelvim delapſa tres circiter infra Tulpii valvulam digitos cum ſuperiore parte inteſtini recti firmiſſime concreverat: Porro levius adhæſit peritonæi tunicæ ſuper veſicam urinariam expanſæ, ſurſum inde reflexa, faciens cum ſuperiore inteſtini parte (ſi ita dicam) angulum valde acutum, ſub cavo dein hepatis aſcendens & infra ventriculi fundum porrecta deſcendebat more ſolito & in rectum deſinebant. Cum primum autem notavimus ambo inteſtina & ſupra infraque adhæſionem gangræna affecta eſſe, ſuſpicantes hic latuiſſe fundamenta malorum, caute admodum lente proceſſimus ſcalpello inprimis aperiendo rectum inteſtinum quod ubi factum, vidimus internam tunicam *ſphacelatam* omnino, nigram quaſi atramento imbutam & maxime putidam; huic porro adhærentes ſex, ſeptemve carunculas ſubnigras, fungoſas, quarum minores magnitudine nucem avellanam æquabant. Perſcrutantes ulterius, ulcus percepimus ex hoc inteſtino in colon, ubi cohærebant,

rebant, penetrans, digito mediocri facile patens: inteſtina vero adeo putrida, ut vix tactum ferrent leviorem. Majorem coli partem excrementis induratis obſervavimus infartam, etſi plures liquidas alvi dejectiones habuit, paulo ante mortem; tenuioribus nempe directe in inteſtinum rectum per ulceratum orificium tranſeuntibus; ſolidioribus autem in colo reſtantibus. Veſica urinaria fuit flaccida valde, intusque muco ſubrufo oblita.

En fidam utique, licet minus elegantem morbi hiſtoriam! en quid inciſo corpore perſpectum! ex quibus conjectura haud difficilis, quæ fuerit cauſa morbi: ex anatomicis enim notum eſt, quod concretio inteſtinorum inter ſe aut cum peritonæo, motum periſtalticum minuat maxime. (*)

Unde ad locum conglutinationis tarda admodum debilisque excrementorum impulſio, eorundem congeſtio, remora ſequentibus; forte duris & acutis lædentibus, qualia oſſa prunorum deglutita, aut tale quid; forte acribus & bilioſis humoribus non ſatis valide motu vermiculari propulſis, ſed ad angulum coli acutum ſubſiſtentibus; exinde aut inteſtini inflammatio, aut corroſio, ulcus denique ſequebantur; tandemque, in homine valde cachectico, gangræna.

(*) Vid. COWPERI Anatomiam Explic. Tab. 34.

VII.

DISSERTATIO DE POLYPIS

ex nautarum ab India occidentali Plymuthum proxime revertentium corde extractis.

Ex epistola JOANNIS HUXHAM *M. D. ad* D. MORTIMER *R. S. Secr.* (*)

Tibi, Domine, mittere ausus sum sequentem relationem, quam aliqua notatu continere digna, existimo. — Quod si eam dignam judicas, quæ Regiæ Societati cognita reddatur, ut ipsi istam tradere velis, a te peto.

Tempestate maxime sicca frigidaque mensis Februarii & Martii præterlapsi, nautarum varii navibus bellicis, quibus nomen *Deptford & Dunkirk* ab India occidentali advecti tussi brevi, importuno, asthmatico absque ulla exscreatione afficiebantur. — Aderat violenta & fere cotinua cordis palpitatio, cum perpetuo intermittente, tremulo, formicante pulsu & perpetua anxietate, dolore & cordis lapsu (sinking of the Heart) prouti appellabant. — Spiritum maxima cum difficultate trahebant, & vix lectulo jacere absque suffocatione poterant. — Humeris quasi innitebantur capita & facies erat pallida & tristis. — Lateris dolore affligebantur nonnulli, licet vix ulla appareret febris.

Plus

(*) Vid. Philosophical Transactions. Ann. 1742. Num. 464. p. 123.

Plus quam viginti homines tali modo versus mensis Martii finem brevi temporis spatio e vivis tollebantur, licet sanguine detrahendo, vomendo, vesicatoria applicando, attenuando, diluendoque omnis adhiberetur cura & opera.

Quo facto, ut bina mortuorum, quadraginta circiter annorum, cadavera mox dissecarentur, imperabat Dom. WYATT, chirurgus nosocomii primarius, non minus egregius, quam cautus practicus. — Quorum quolibet in corde, polypos reperiens monstrosos, ea directe propriam in domum reportabat, mihique omnem rem referebat; ubi cuncta sollicite disquirebamus. Polyporum color satis prope ad colorem accedebat corii in superficie sanguinis ex corporibus summa pleuritide vel rheumatismo affectis emissi penitusque frigefacti effecti, vel potius eo erat albidior. Valde erant tenaces atque variis laminis arctius inter se connexis compositi videbantur, quamquam sparsim vena quasi sanguifera erat interspersa. — Non carneis solum columnis cordis firmiter adhærebant, sed usque ad intercolumnia quoque vel sulcos progredientes his non minus, quam ipso ventriculorum fundo fortiter inserebantur. — Quæ radices, si ita nominare licet erat albidiores quam polypi corpus.

Polyporum alter (ex corde JEREMIAE MANNINGS extractus) unciæ pondus æquabat, ramis in arteria pulmonaria atque cave exclusis, sed prouti ex auricula & ventriculo dextro eximebatur; erat enim massa continua utriusque fortiter adhærens.

Cordis ex ventriculo sinistro extractus polypus non minus insignis, & multo firmior & compactior

pactior quam is dexter, aſt ejusdem omnino erat coloris atque ventriculi lateribus usque ad cordis mucronem firme inhærebat. — Ejus rami ſatis late per ſubclaviam & carotides diffundebantur arterias,— aſt parum valde per aortam. — Valvularum aortæ ſemilunarium alteram oſſeam reddi, obſervabam.

Pari ratione in alterius cordis cavitatibus dextris & ſiniſtris polypi ejusdem coloris, firmitatis & tenacitatis, ſed omnino non adeo magni obveniebant; eique hoc reſpectu appendices ſuas ſatis late per pulmonarias arterias, aortam cæteraque diffundebant.

Nautarum mox poſt illos eodem modo moriebantur plurimi, quorum alterius viri juvenis viginti circiter annorum apperiebatur thorax. — Cujus in cordis auricula & ventriculo dextro magnus, ſed ſubruber neque ut ſupra relati adeo albus deprehendebatur polypus; — in ſiniſtro vero talis non occurrebat concretio.

Itaque, quanquam KERKRINGIUS aliique hanc de polyporum verorum in corde vaſisque ſanguiferis effictione opinionem explodere annixi ſunt; MAMPIGHIUS tamen, BARTHOLINUS, TULPIUS, PECHLINUS aliique nobis de verorum polyporum in corde exiſtentia, ſenſu ſtrictiſſimo, indubitate reliquerunt exempla; atque hic tria ſimilis indolis gravia occurrunt teſtimonia: talia profecto, in primis bina priora, qualia nunquam mihi in ſatis copioſis occurrerunt diſſectionibus, quibus olim & nunc adfui.

Non poſſum, quin antea, quam his finem impono, mentionem faciam, me navis *Dunkirk* dictæ præfecti vicarium ſevera pleuroperipneumo-

nia

nia laborantem curaſſe, cujus ſanguis tam erat viſcidus, quam unquam vidi; qui quoque maxima cum difficultate ſervabatur, & cui haud prius excitari poterat exſcreatio, quam die febris ſeptimo.

Denique annotandum eſt, antea memoratas naves a calidiore in valde frigidum clima medio hiemis tempore & quidem aquilone diu & perpetuo ſpirante atque frigus ipſum inſignem in gradum augente in portum perveniſſe: — Pleuritides, peripneumonias cæterasque talis aëris conſtitutionis conſuetos eſſe effectus: — ſanguinem his morbis laborantium maxime ſemper eſſe viſcidum; ac tempeſtatis calorem *Indiæ occidentalis* non minus, quam largum diuque continuatum ſpirituoſiorum liquorum uſum horum miſerorum hominum ſanguinem inſigniter condenſaſſe: atque tandem in vaſis thoracis ſanguiferis illorum, qui his morbis moriuntur, polypoſas haud raro invenire concretiones.

VIII.

OPUSCULUM

DE

MORBO COLICO DAMNONIORUM, EOQUE MAXIME EPIDEMICO.

Anno MDCCXXIV.

Ineunte autumno, anno MDCCXXIV. Damnonios undique afflixit morbus maxime *epidemicus*; inter popellum præcipue fæviens, & in hos, quibus minus lauta fuerat ratio vivendi. Hujus & historiam & medicinam perfcribere haud erit forsan prorfus inutile; quoniam etsi non ita vehementer & multo minus populatim, tamen omni fere autumno hanc regionem plus, minusve infestat.

Exorfis eft hic morbus ab angore ventriculi fummo cum dolore in *epigastrio* vehemente, pulfu debili & inæquali, fudore frigidiufculo: lingua interim muco erat obducta fubviridi, aut fufco, halitus autem fœtidiffimus. Subfecutus eft vomitus enormis, utplurimum bilis viridiffimæ, nonnunquam atræ magna femper pituitæ, quam maxime acidæ ac valde tenacis, comitante copia: imo colluvies, rejecta vomitu, fæpe adeo acris erat, ut, gulam faucesque excoriando, foret inde fanguinolenta, ac dolorem inter deglutiendum excitaret. Hisce per diem unam alteramve perfiftentibus, acceffit alvus adftricta admodum, nec *catharticis*, δραςικωτάτοις, nec acerrimis clyfteribus refpondens: his quippe fine flatu aut ftercore rejectis, illis vomitu.

Immi-

Imminuta tunc paululum vomitione defcendebat dolor, at umbilici religionem atrociffime torquebat, lumbos fpinamque dorfi crudeliter; ita ut paroxyfmo *nephritico* ægrum loborare crederes, eoque magis cum & jam etiam urgeret urinæ fuppreffio, at perpetua mingendi cupiditas: imo vexabat fæpiffime molefti cujusdam ponderis in *perinæo* fenfus, velut incumbentis calculi. — Talem in colicis urinæ difficultatem jamdudum notavit ARETAEUS CAPPADOX, Cap. de *colicis*: Νεφροὶ καὶ κύςις ξυμπαθέα πόρῳ καὶ ἰςχωρίῃ τυτέοισι ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Sic HIPPOCRATES περίῤῥοιαι ςραγγυριώδεες, ὐ νεφριτικαι, ἄλλα τυτέοισιν ἀντ' ἄλλων ἄλλα, Epidem. Lib. I. Sect. II.

Urina vero erat lixiviæ inftar, quæ mucofa, rubra, non raro fubviridia, deponebat perm··ma quantitate. Abdomen plerum duriffimum & maxime tenfum ægrotos, ne rumperetur fcilicet, anxios folicitavit: erant e contra, quibus, *fpafmo* maxime contractus, vix ullam fui formam reliquiffet venter: hoc autem rarius. Sæpe dolor fixus, vehemens urens in dextro *hypochondrio*, ubi etiam & tumor & durities. In *epigaftrii* regione magna fæpe & molefta pulfatio. Quandocunque alvus vel proprio irritata onere (quod raro admodum) vel medicamento fuit, duriffima σκύβαλα ex viridi nigra, globofa, parva ovium ftercora referentia, reddidit; poft duas dein tresve, dejectiones, virida, vel nigra, nonnunquam cruore mifta, tenefmum excitantia permoleftum: at alvus fubftitit protinus, quæ poft horas aliquot arte iterum irritata tales rurfum globulos, leves, duriffimos, dejiciebat.

Hæc fuit prima morbi facies; at nec dum defæviit tragœdia, nec hic finit malorum: quam-

vis enim cessaverint paululum dira ventris tormenta, relicta vero cutis teneritudine summa, tactus fere impatientis, jam tamen augetur dolor per totam spinam summos humeros ad usque immaniter excrucians, inter omoplatas potissimum; brevique inde brachia invadens juncturis præcipue defixus hærebat, motumque destruebat manuum prorsus. — Nec femoribus, nec cruribus, contigit sors multo melior; utpote quæ torqueret cruciatus acerrimus, mediis quasi ossibus inhærens, lue vetuli venerea affectis: rarissime autem artuum vel rubor, vel tumor, ullus.

Dum ab intestinis ad membra exitum sibi pararet morbida materia, pulsus vibrabat fortior, atque febricitabant leviter ægroti. Nonnulli etiam, hoc morbi statu, delirabant, cujus constans fere indicium fuit urina aliquanto limpida; & (quod notatu dignum) si per totum morbi decursum urinam pallidam sine sedimento reddidissent, hos subito corripuit vel distentio nervorum, vel delirium, aut manuum paralysis: nunc cum, nunc sine, dolore.

Cum jam morbus occupaverat artus, sudor multus fœtidus, acidum spirans, dolores lenivit; &, si quis dolor ventris etiamnum permanserat, eo diffluente evanuit. Aliqui sudore longo, maximo, digesti motum usumque manuum amisere penitus; tactu solum manente: doloris miserum solamen paralysis! vix ullum autem memini, hoc morbo laborantem, pedibus *paralytice* captum. — Aliquando cum sudore benigno plurimæ eruperunt pustulæ rubræ, prurientes, ac sæpe molestissime urentes, eæque per totum fere corpus; quo nihil auspicatius: nam his erumpendibus & dolor *rheumaticus* & colicus se mox subduxere. — Hic fuit

fuit equidem optimus morbi exitus; at frequentius longe colicum dolorem excipiens *rheumatismus*, *rheumatismum* viſcerum tormenta, alterna vice, miſeros diu mactabant, morbo nunc ad artus, nunc in inteſtina translato.

Interdum cruciatus per dies aliquot ceſſantes æque vehementer recrudeſcebant; præſertim ex leviſſimo frigore ſuſcepto, vel *cereviſia*, vel vino pomorum hauſto. Icterus nonnunquam erumpens colicen hanc pro tempore ſolvit, quo recedente mox redibant dolores. — In uno & altero caſu verus permanens icterus hanc morbum abſolvit prorſus, manente tantum quadam artuum moleſtia.

Tametſi dolores colici *rheumaticos* ſæpius præcederent: frequenter autem artus primum adoriebatur morbus, dein *metaſtaſi* facta, ſtomachum & inteſtina, more deſcripto. Cauponem quendam novi robuſtum miro plane modo correptum, cujus brachia manusque reſoluta vix ullum motum, ne vel leviſſimum pondus movendi potentiam, retinebant; nullo tamen præcedente morbi ſymptomate, nec per diem unum, alterumve, inſequente ullo, niſi quod ſolito fuerat languidior: paulo poſt autem vomitus ventrisque dolor conſequebantur, tandem etiam membra paralytica angor *rheumaticus* torſit.

Aliqui, at perpauci diu multumque hoc morbo afflicti, inſultibus demum epilepticis correpti, fato ſuccubuere: ſed, ut vera dicam, ſeu morbi frequentiam, ſeu durationem, ſeu vehementiam denique reſpicio, miror valde tam paucas hoſti huic diro occubuiſſe victimas.

Crudeliſſime ſæviit hic morbus fremente aquilone, quod & de variolis, tunc temporis graſſantibus obſervavi.

Quibus fusiorem dederat alvum natura, longa minus ab hoc *epidemico* passi sunt, quam quibus astrictam: hinc forte ratio petenda est, cur pueros (quos cita plerumque alvus exercet) haud æque violenter ac adultos excruciavit.

Perduravit colica hæc *epidemica* ab autumno ad ver sequens; vere autem vigente sensim abiit.

En hujus brevem, sed accuratam, morti historiam; qui usque adeo inter vulgum grassatus est, ut anno MDCCXXIV. omnes fere plebeculæ familias invaserit. Quid quod in una eademque domo quinque vel sex ex hoc morbo decumbentes numeravi sæpissime; atque mehercule vix credo, colicum morbum tam *epidemicum* extitisse antehac unquam: nisi forte quem PAULUS AEGINETA Lib. III. Cap. 43. sub finem memorat: qui & nostro, quod ad quædam saltem symptomata, haud fuit longe absimilis. — Hic ideo istius descriptionem ex PAULO proponam: „ Ἀρξαμένȣ μὲν „ τȣ πάθȣς ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν χωρίων καὶ ἐν „ ἄλλοις δὲ πολλοῖς τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας, &c. „ i. e. quum morbus quidem ille cœpisset (colica „ scilicet ab acribus & vellicantibus humoribus) a „ finitimus Italiæ regionibus, & alia pleraque loca „ Romani imperii, instar pestiferæ cujusdam con„ tagionis peragrasset; unde non paucis quidem „ in morbum comitialem, aliis vero in membro„ rum resolutionem, superstite tamen & incolumi „ sensu; nonnullis autem in utrumque delapsis: „ magna pars eorum, qui ex hac ægrimonia in „ epilepsiam conciderant, vitam cum morte com„ mutabant; quorum vero morbus in paralysin „ transierat, plerique evaserunt, perinde atque in „ crisi, translatione causæ.“

An

An forte morbus hic *epidemicus* a peculiari quadam aëris *diathesi* ortum aliqua ex parte duxerit, haud scio; quandoquidem cœlo sicco, vel humido, flantibus Austris, Boreave flante, æque frequens sævierit. — Tempestate quidem sicca & frigida, furente Cæcia vel Aquilone, tormina fuisse atrociora notavi: hoc vero accidebat forsan propter diminutam *perspirationem*, & alvum redditam magis compressam; ad divini Senis afflatum, αἱ καθ' ἡμέρην καταςάσιες βόρειοι τὰς κοιλίας ξηραίνουσι. Aphorism. XVII. Sect. III. Edit. HOLLERII. — Quomodocunque autem hoc sit, vix credo ullum esse, qui hunc morbum inter contagiosos recensebit: nisi & idem ille omnem morbum vulgarem dixerit esse contagiosum, quod neque vis vocis fert, neque norma loquendi — Nascuntur sane morbi *epidemici* a communi aliqua causa, *atmosphaerae* puta corruptione, cibo, vel potu noxio: sæpe tamen minime ab ullo *miasmate* morbum ab ægro hoc illi sano inferente.

Fuit equdem, ni fallor longe, causa hujus morbi manifesta maxime; tanta scilicet, tamque incredibilis pomporum copia isto anno abundans, quanta vix unquam visa post hominum memoriam, nostræ saltem ubique regionis. Pomi nimium nostæ ramos propendentes, fructu fere ad fracturam usque gravatos, carpenti, pondusque auferenti, quasi porrexere. Pretio vel vilissimo tot emisses poma, quorum succo expresso etiam implevisses culeum, saccosque refertos vel ipso colligendi labore habuisset aliquis. Coloni plures, impie ingrati, benignissimo Numini, quasi prodigo, obmurmurantes vim pomorum immensam porcis objecerunt. — Sed & hoc etiam porcorum genus male tulit pomorum ingluviem: contabuerunt enim omnes & periere plures. —

Aliqui

Aliqui magis forte pii, etiamsi haud satis sobrii, vini pomosi totas exhauserunt amphoras; imo quosdam, vel mercede conductos, ad bibendum invitarunt, ne perirent nempe Dei dona: & novo iterum, iterumque novo, replebant cados. Grata forsan temulento Baccho libamina, at summo divum hominumque Patri minime probanda! — Certum est, tunc temporis undique comparata vasa, & ex omnigeno fabricata ligno, vix, ac ne vix quidem suffecisse ad enormen *pomacei* quantitatem continendam.

Cum ergo horti tantum ubique pomis exuberaverint, victum fere omnem popello suppeditaverunt. Poma variis modis cocta & præparata omni fuere cibo, ex his vinum (mustum utique rectius dicerem) omni potui: hoc enim *cerevisia*, etiam tenui, vilius, vel ipsa aqua non multo carius, utraque longe gratius, læta plebs hausit affatim, futuri nescia periculi.

Diuturnum & continuum cibi potusque pomosi usum dicam, an abusum? causam fuisse hujus morbi nullus dubito; quia neminem vidi eo correptum, qui se his abstinuerat: nec de meliore nota homines, opipare viventes, attigit; utpote qui viliora (uti mos est) contemnentes raro hæc degustabant; vel, si id quidæm fecerant, plurima carne & aromate vescentes, & vina generosa potantes assidue, crudis noxiisque pomorum qualitatibus occurrebant brevi.

Longa certe fuit observatione notatum, quod abundantibus pomis morbi torminosi plurimos infestant: adeo ut his in oris sint quasi & *endemici* & *epidemici* omni fere autumno; &, ut olim cecinit HORATIUS, sentiunt — *pomifero grave tempus anno*, Lib. III. Od. XXIII. Bene memini Anno MDCCXXII, eo etiam maxime pomifero, mor-

morbum colicum & *rheumatiſmum* plurimum ſæviiſſe, at huic, modo deſcripto, ſive vehementiam reputo, ſive numerum, illo laborantem, minime comparandum. Hoc idem ipſum Annis MDCCXXVIII. & MDCCXXX. pomorum etiam maxime feracibus, obſervavi: fuit autem notatu dignum, *diarrhœam* tunc longe magis increbuiſſe, quam Anno MDCCXXIV, quæ colicen ac *rheumatiſmum* levavit plurimum; acri nempe acidoque pomorum ſucco, nec diu in inteſtinis, nec in ſanguine, reſtitante, ſed per alvum protinus ejecto. Anno autem MDCCXXXIV, pomis quoque uberrimo, rarior fuit *diarrhœa*, at colica ſævior longe, cui frequens ſucceſſit brachiorum paralyſis.

Illud interrogari me poſſe ab aliquo, ſcio, unde fit, cur ſuccus pomorum, uno anno, abſtrictam cum atroce dolore, alio autem, vix aliquo inſigni tormine comitante, alvum valde ſolutam creat. Cui certe vix habeo quod reſpondeam; at ille mihi explicet velim, cur hoc citius longe, quam illo anno, poma vel generis ejusdem, &, quod ab omnia, quantum ſenſu ſaltem dignoſcere poteſt, ſimilia putreſcunt: quod tamen ſæpiſſime obſervatur. — Hoc tantum, quod omnibus forſan ſatis notum eſt, monebo; poma, quo mitiora, eo certius alvum ſolvere, ideoque quo magis humida fuerit & calida tempeſtas, eo poma & omnes fructus autumni eſſe mitiora, & ad putrefactionem, & ad alvum ſolvendam, magis apta: quod obſervatio tempeſtatum confirmat abunde.

Jam vero ſequitur, ut muſti pomoſi naturam paucis exponam. — Humor ex pomis (vel & uvis) recens expreſſus ſale *eſſentiali* acido, & valde craſſo, ſive *tartaro*, abundat, plurimis porro terreſtribus particulis, multo, ſed impuro, ſulphure. —

re. — Quanto acerbior fructus, tanto craſſior & copioſior ſal *eſſentialis*, ut in vino Moſellanico & *pomatio* noſtro manifeſtum eſt; hoc ad fundum demittente *tartarum*, mucoſa fece gravatum maxime, illo ad dolii latera ſalis ejusdem *tartarei*, ſive *eſſentialis*, plurimum ſeponente. Nec certe longe differt vinum Rhenanum a *pomatio* generoſo, niſi quod hoc multo plus *mucilaginis* habeat; quippe quorum ſalia nativa videntur maxime congenera, etiam *microſcopio* conſpecta ejusdem ſunt plane figuræ: atqui utriusque ſalia nonniſi poſt longum tempus comminuuntur ita, ac ſubiguntur, ut liquor pomoſus ad potum aptus reddatur, aut ſalutaris. — Imo *pomatium* ex pomis agreſtibus & acerbis expreſſum, vix niſi ſecundo, vel & tertio demum anno, aut potioni gratum aut ſalubre tandem evadit.

Utravis horum muſtea ſi bibis affatim, doloribus colicis & *rheumaticis* certo certius vexabare; ne arthritidi obnoxii hæcce hauriunt impune, quippe quos protinus corripit paroxyſmus. Nec graviores pœnas luunt bibaces Germani, ad ripas Rheni & Moſæ incolæ, ſe vino *tartareo* ingurgitantes, quam noſtrates *pomaceum* avide perpotantes: ibi enim & hic arthritis morbus eſt *endemicus* & maxime communis; neque tot uſpiam, etiam inter plebeculam, podagra laborant, quot in Damnonia provincia, ob *pomaceum* notiſſima. Ac credere fas eſt, morbi hujus frequentiæ cauſam fuiſſe multum & continuum vinorum uſum, *tartaro* maxime abundantium, qualia ſunt vina Moſellanica, Gallica, & *pomacea* noſtra: ex quo enim horum invaluit uſus, longe magis quam ante increbuit arthritis. Vinum Burdegalenſe, præſentis ævi delicias! haud magni fecit ætas elapſa; & decuplo plus *pomacei* nunc factum & epotum eſt, quam annis abhinc triginta.

Si

Si quis vero dubitat forte, an musto *pomaceo* tanta vis insit *tartari*, experiatur ipse, modo ab ANGELO SALA optime descripto (*mucilaginem* nempe a succo abstrahendo) quanta copia salis *essentialis* ab eo colligi potest: inveniet utique permultum. *Pomaceum*, more vini Rhenani, *tartarum* ad latera cadorum haud equidem seponit; hoc autem ejus defectus minime argumentum est, cum nec vel ipsum vinum Rhenanum, nisi postquam mucosam & terrestrem fecem fundo demiserit, ad vasis latera *tartarum* rejicere possit.— Pari ratione vina Hispanica nullum cadis *tartarum* dant, ob nimiam scilicet oleosam & tenacem colluviem, qua irretitur. Nec ulla arte separari potest sal citrii, sive limonis, ab humore suo expresso, sale tamen acido, si quis alius succus vegetabilis, maxime scatente; utpote qui permulta *mucilaginis* quantitate implicatur: quod & laudatus SALA in Tartarologia sua dudum annotavit, & ipse experiundo verissimum esse didici. — At *pomaceo* novello plurimum inesse *mucilaginis*, argumento est lentor iste, quem contrahit, olei instar, si vel nec debite fermentatur, nec saturatur satis sale actuoso, *mucilaginem* sulphuream attenuante: hujus etenim defectu, *pomaceum* ex mitioribus pomis, intra anni spatium in liquorem viscidum & pendulum quasi certissime convertitur. Porro fere semper observamus, quod, dum mustum pomosum in cupis ad despumandum asservatur, pelliculæ tenaces formantur, quas coria putrefacta esse crederes: similes etiam doliorum lateribus adhærescunt.

Videamus jam breviter, quid mali nostris infert corporibus succi pomorum crudi, nec fermentati probe, nec defæcati, ingurgitatio: de musto

musto differentem audiamus HIPPOCRATEM, Lib. II. de Vict. Ration. Γλεῦκος φυσᾷ, καὶ ὑπάγει καὶ ἐκταράσσει ζέαν ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ διακωρέει φυσᾷ μὲν, ὅτι θερμαίνει, ὑπάγει δὲ ἐκ τοῦ σώματος ὅτι καθαίρει, ταράσσει δὲ ζέον ἐν τῇ κοιδίῃ καὶ διαχωρέει.— Succus fructuum *ὡραίων* cito fermentat, inter fermentandum aër musto permistus dilatatur maxime, ut vix doliis firmissimis coërceri possit. Si quis ergo vinum musteum hauserit avidius, in ventriculo & intestinis fermentet vehementer necesse est; hæc dein flatu distendat valde, torqueat, excruciet; ope caloris namque fermentatio & aëris rarefactio augetur maxime: at mustum fermentans vix continent roburnea vasa, quid non inde malorum intestina hocce referta passura esse credamus? Nec mirum utique hæc consideranti, si historia medica funestissimos eventus, intestina nimirum ab indomabili gas, sive flatu, disrupta denarrat.

Nec ventriculo & intestinis solum nocet fermentans mustum, quatenus aëre furibundo turgidum; habet insuper stimulandi & abstergendi vim summam; nam vix aliquid musto magis smecticum datur, fere cuticulam ejus abradit, qui musto manus abluit. Cuique anatomia vel leviter imbuto notissimum est, intestina muco quodam blanddissimo oblita esse, quem (non hic solum, sed alibi) ad fallendam ingestorum acrimoniam providens secrevit natura: hunc autem abstergit penitus nimius succi *saponacei* usus, qualem maxime præstant fructus *ὡραῖοι*. Hinc vomitus cholera, *diarrhœa*, *dysenteria*, ex horum ingluvie: deterso enim viscerum muco, munimine quasi tunicæ nervosæ, ea quidem minimæ acrimoniæ impatiens, nedum salium crassorum, quibus abundant

dant tales fructus, & horum aculeis lancinata undique, cruciatur admodum. Atroci adeo dolore percita inteſtina, motu eorum *periſtaltico* plurimum adaucto, hoſtem inſenſum valde expellere, omni enituntur ope. Sequitur dehinc vomitus enormis & alvus citiſſima; at fauſto utplurimum omine inimico aufugienti patent portæ: incarcerato autem fermentante humore, interanea tam valide diſtendit, ut nec ſe contrahere, nec motu *periſtaltico* acres & furibundos humores depellere queant: veſicæ urinariæ admodum, nimia diſtentæ urina, quæ ſe exonerandi omnem vim perdidit. Horrendus hinc oritur dolor, deinde inteſtinorum inflammationes, quas cito vel gangræna, vel disruptio, excipit, ni promptum adhibeatur remedium.

Cum autem, vel a facultate pomorum adſtringente (utimur namque ad conficiendum optimum *pomacei* genus maxime acerbis & auſteris, ideoque in regione noſtra horti talibus potiſſimum abundant) vel a ſtomachi, ac inteſtinorum, robore nativo eorum, qui *pomaceum* perpotant novellum, acciderit, ut nec concitetur vomitus, nec perturbetur alvus, mala tamen perſæpe ſequuntur atrocia. Hujus enim longa & frequente potatione tanta vis *tartari* indomiti ingeritur ſanguini, ut non ſolum ſanguis ipſe inde reddatur acris valde, ſed & ab impuro fonte omnes ab eo ſecreti humores. Hinc loco perdulcis & lubricantis muci, per glandulas *Haverſianas* percolati, mordax quaſi coagulum: dolor hinc artuum oritur pungens, ac motus impotentia. — Loco blandiſſimi liquoris, nervos irrigantis, latex corrodens: hinc nervorum diſtentiones, hinc inſultus epileptici. Sanguine porro tanta ſalium copia ſaturato, corpu-

ſcula ſalina in mutuos amplexus ruunt, & majores formant maſſulas, quam quæ per arterias *lymphaticas*, vix utique per ſanguineas, *capillares*, perfluere poſſunt: hinc naſcuntur obſtructiones variæ, atque propaginis nervoſæ vellicatio ſumma.

Tandem etiam & vel ipſa bilis, balſamum iſtud, πολύχρυσον corporis, corrumpitur, & ab acido pomoſo ſuperabundante domatur, quæ vel ipſa debet eſſe acidi domitrix: pluribus ſiquidem conſtat experimentis, quod bilis, ſi nimio cum acido, vel vegetabili, vel minerali, commiſcetur, viribus ſpolietur, iners reddatur prorſus, & in coagulum fere abeat. — Ferax hæc cauſa malorum! ſtagnante enim in acinis ductibusque jecinoriis inſpiſſata bile, tumor, vel induratio, hepatis ſubſequitur, unde *circulatio* & ſecretio per magnum hoc viſcus impeditur maxime. Quanta dehinc oritura ſint mala, perſpiciet facile, qui arteriarum *meſentericarum* & *cæliacæ* diſtributionem, atque, ex harum ramuſculis, venæ portæ curſum etiam, perpendit probe: at cum hæc deſcribere longum eſſet, miſſa faciam, breviterue tantum conſiderabo bilem, quatenus acido contaminatam, & in *poris biliariis* & veſica fellea nimium diu ſtagnantem.

Jam itaque in hepate ſubſiſtente bile, nulla fit ejus in *duodenum* excretio, unde nec *chyli* lentor, nec aciditas attenuatur ſatis, vel ſubigitur probe. *Chylus* autem glutinoſus per vaſa lacte ſanguinem intrans lentorem ejus adauget, jampridem, ab acido & auſtero pomorum ſucco, nimis craſſi: hinc ſecretiones omnes, quæ lege naturæ, fluidiores eſſe debuerunt, factæ ſunt juſto craſſiores; multa etiam hinc mala! cæterum inteſtina, proprio bilis ſtimulo privata, feces tardiſſime deponunt, unde alvus ſit aſtricta admodum. — Certe

tum

tum ſqualidus ille luridusque color omnium ex hoc morbo laborantium, tum craſſa eorum & crocea urina, indicia erant manifeſta ſatis, bilem nec debito modo ſecretam fuiſſe, nec in inteſtina excretam.

Quanquam bilis ab acido coacta in cyſti fellea, ac in ductibus hepaticis, iners velut & torpida per ſpatium aliquod hæreat, latet tamen anguis in herba. Si quis enim corporis humor, vel blandiſſimus, extra aream *circulationis* effuſus, calori corporis humani exponatur diu, & motu partium vicinarum agitetur; tenuior indies & acrior factus in acerrimam & vaſa omnia corrodentem ſaniem mutabitur tandem. Nonne pulchram ſæpe mammam ex ſtagnante ſolo dulciſſimo lacte depaſcitur ulcus horrendum? Si hæc humori ſuaviſſimo, annon eadem, imo & vel graviora longe eventura ſunt bili, etiam in ſtatu naturali omnium acerrimo? cui & jam inſuper plurimum ſalis acidi adjicitur; qui, quanquam forte bilis *alcalinam* putredinem temperet paululum, vi tamen corporis vitali exagitatus aſſidue, acrimoniam demum exauget maxime.

Bilis niſi ab effuſo acido haud virideſcit, & quo fortiora admiſcentur acida, eo intenſior oritur viriditas, prope ad nigritiem accedens, ac coagulatio fortior, ut colore & conſiſtentia propius abſit miſtura a fuligine affuſo atramento: fit hoc clarius, ſi cum felle humano, quod magis forſan *alcalinum* eſt, quam de alio quovis animale bilis, inſtituatur experimentum. — Hæc certe mihi videtur eſſe bilis atræ & æruginoſæ origo longe frequentiſſima: falluntur utique, qui has bilis ſpecies in primis ſolum viis formatas eſſe credunt, cum qui in extiſpiciis humanis verſantur, in ve-

fica fellea, & ipsis *poris* biliaris, tum atram, tum porraceam, offendant sæpius.

Huic ratiocinationi adstipulatur experientia, qua sine vana omnis *theoria*, bella sit utcunque. Obstupui sæpe videns bilem æruginosam, ac, vel ipsa acriorem longe, atram, vomitione rejectam, metalla ipsa corrodentem, & in pavimentum, haud aliter quam effuso spiritu vitrioli, bullientem: quinimo tam acerbe acidam, ut dentibus cum horrore summo stuporem incusserit, faucesque ipsas excoriaverit. Nonne hæc maximæ aciditatis argumenta? vix hercle majora facit ipse vitrioli spiritus. Apud GALENVM ideo, aliosque, bilis atræ characteres (qui & porraceæ itidem conveniunt) sunt τὸ δριμὺ, τὸ ὀξῶδες καὶ τὸ διαβρωτικόν. Curavi olim nauclerum quendam honestum, a Virginia reducem, qui torminosa alvo primum, gravissimis dein nervorum distentionibus & delirio correptus, plurimum bilis viridissimæ, subinde aterrimæ, ac quam maxime acidæ, evomuit. Huic inter convulsiones, dum cochleare argenteum in ore, ne linguam scilicet demorderet, intruderent astantes, momento quasi temporis colore plane atro infectum retrahebant, ac si in spiritu nitri intinctum fuisset. — Hic autem homo, ut hoc obiter notem, succo limonum acerbissimo captus valde, eum in omni fere potu hauserat abunde: nec possum sane quin addam, me sæpissime hos bile atra, aut porracea, afflictos esse notavisse, qui frequenter prius ex ventriculo, ob corrodens & valde pungens acidum, laboraverant. — Jamque in memoriam redit, quod annis abhinc quindecim, a generoso quodam juvene, acetariis atque *pomaceo* impense dedito, & id propter colicis & *rheumaticis* doloribus frequentissime vexato, sanguine n

guinem detractum attonitus viderim, cujus ſerum, ſucci inſtar e poris expreſſi, erat viridiſſimum: vide porro obſervationem noſtram ſecundam Act. Philoſophic. No. 382. (*)

Haud equidem ignoro, optimum SYDENHAMIVM, bilem porraceam ex ſola ſpirituum ἀταξία ortum ducere affirmaſſe: quod ſi verum erat, tunc in omni graviore animi *pathemate*, vel ſpirituum a quacunque cauſa vehemente agitatione, bilis porraceæ generatio ſequeretur, quod tamen plerumque falſum eſt. Animi *pathemata* profecto bilem movent & exprimunt (idcirco phraſi aptiſſima dicitur, bilem illi commotam eſſe, qui ira incenſus eſt:) at ſi bilis, enormi ſpirituum motu expreſſa, acido alicui humori in viſceribus occurrit, ſit illico viridis; quæ perſæpe in magnis animi perturbationibus evomitur. Nonne autem hunc hominem, jam, ex vehemente animi motu, viridem evomentem bilem videmus, qui paulo poſt forte, a graviore commotione flavam omnino vomebat? Nonne ille, in perturbato mari navigans, hodie bilem viridiſſimam rejicit, qui poſtridie tamen croceam prorſus ejecturus eſt; & e contra? bilis utique extra corpus, ab agitatione vel fortiſſima, haud videſcit, nec niſi admiſto acido, vix intra itaque. — Quod ſentio dicam; ſpirituum agitatio vehemens, ſive graviora animi *pathemata*, concoctionem lædunt maxime, atque ſic *chylus* in ſtomacho aceſcit, qui profluens admiſta bilis evadit viridis; dumque ſtomachus eſt infirmus, quidquid intus aſſumitur, haud probe digeritur: unde diu in inteſtinis & ventriculo pituida acida dominari poteſt.

Bilis igitur, ſeu viridis, ſeu atra, in veſicula fellea & in ductibus hepaticis congeſta diu, & cor-

(*) Hic Translatam p. 12.

corporis calore fota, tandemque liquefcens, vel ab extremis venæ cavæ ramufculis abforpta in maffam rapitur fanguineam, vel per ductum *choledochum* in inteftina effunditur. At cum utraque jam facta fit fumme acris, fanguine confufa, mira excitat mala: nempe genus omne nervofum irritando dolores, anxietates, fpafmos, infert. Vafcula pariter rodit teneriora, &, in cerebrum translata, illi eft perquam infenfa. — Inteftinis vero aliena maxime enormes concitat vomitum, atque horrenda tormina.

Bilis autem atra, acida, acris fit utcunque, nequaquam tam funefta eft humanæ fabricæ, quam bilis atra *alcalina*: acidum enim fortiffimum haud æque potenter vafa, partesque corporis erodit, ac lixivium fortiffimum *alcalinum*, quod dicto citius fubftantias animales diffolvit penitus. Imo vero bilis putrefcens ni ab acido mitigetur virus, in faniem acerrimam, omnia corrodentem, mox abit. De hac adeo tantum bile intelligendus eft HIPPOCRATES, fenfu abfoluto, in Aphorifm. 22, 23, 24. Sect. IV. & Coac. Prænotion. 74. L. I. Edit. Duret. itemque ab HIPPOCRATE CELSVS, Lib. II. Cap. VIII. „Tormina ab atra bile orfa, mortifera.“ Eft enim *gangrænofa* fanies icterum, vel *hepatitidem*, male judicatam confequens. Diros hujus interdum notavi effectus, quondam præcipue in matrona quadam, fpiritibus vinofis addicta maxime, quæ & inde in icterum nigrum inciderat: illa namque paulo ante mortem vomuit multa, atra, fœtidiffima, brevique poft multò cum fanguine, ἄνω καὶ κάτω rejecto, (exefis nempe vafculis fanguineis) reddidit animam. — Atque mehercle ob acrimoniam putrefactæ bilis, quæ omnia vafa deftruit confeftim, accidit, quod *hæmorrhagia* ictericis fymptoma fere funeftum eft.

Eft

Eſt & alia bilis atræ (dictæ) ſpecies, priore longe, longeque mitior, quæ recrementum quaſi ſanguineum eſt: de hac poſteriore ita GALENVS, in Commentar. ad Aphoriſ. HIPPOCRATIS 53. Lib. VI. Μεμνῆσθαι γὰρ χρὴ τῶν περὶ τῆς μελαίνης χολῆς, &c. i. e. „ Meminiſſe enim oportet eorum, „ quæ in aliis ſcriptis noſtris de atra bile definita „ ſunt; nempe quod quædam ex flava bile ſuper„ aſſata fiat, quæ omnino eſt maxime pernicioſa; „ alia vero, ut ita dicam, ex cœno & fece ſangui„ nis, quæ quidem craſſiore, quam illa, eſt ſubſtan„ tia, ſed multum a qualitatis malignitate rece„ dit." — Idem vero rectius hanc vocat χυμὸν μελαγχολικόν.

Has idcirco bilis atræ differentias protuli, ne quis, ejus ſpecies male confundens, me de bile mitiore, ſeu potius ſucco *melancholico*, ea denarraſſe exiſtimaret, quæ de bile atra, acida, ſolummodo vera ſunt.

Tanta, tamque gravia, hominibus accidunt mala, ex immodico & perlongo fructuum ὡραίων uſu, eorumque ſucco, nec fermentato probe, nec bene defæcato; pomorumque præſertim, quæ non ſolum ſuccum habent acidum valde, ſed & auſterum inſuper. — Hunc autem longa, ac debita, fermentatio potum reddit jucundum ſane & ſalutarem. Perpetuo enim & inteſtino fermentationis motu ſales *tartarei* craſſiores comminuuntur maxime, &, ſubtiliſſimi tandem facti, ad permeanda vel minima corporis vaſcula apti redduntur. — Cum vero particulæ alicujus momentum, in aliud inpingentis, a quantitate & velocitate conjunctim oriatur, minima corpuſcula leviſſimo impetu teruntur, ni moveantur ociſſime: ſales ergo, valde ſubtiles facti, leviter tantum irritant nervos,

vos, eosque titillant potius quam lacerant. — Præter hæc crudum musti oleum attenuatur maxime, salibusque *tartareis* intime conjunctum, iis vaginulas quasi sulphureas præbet: ita tandem pomorum *tartarum* fit veluti sal quoddam *volatile* oleosum, & liquor pomosus gratus valde potus & satis saluber.

Vix utique datur ad *alcalinam* acrimoniam præstantius remedium: nihil magis, aut efficax, aut jucundum, nautis *scorbuticis*; nam fœdis eorum ulceribus brevi medetur, ac putredinem gingivarum fœtidissimam delet prorsus: plurimos certe vidi, a navigatione longa teterrimis obsitos ulcusculis, & lue *scorbutica* tantum non confectos, solo usu pomorum mox restitutos. — Ac nullus dubito, quin generosum *pomaceum* foret saluberrimus potus ad Indias navigantibus: imo plures jam satis experti sunt salutares hujus effectus. — Hoc habeo etiam addendum, quod, ex quo, apud omnes fere nostrates, tanto fuit in usu, evanuit pene & tetra scabies & horrida lepra, quæ oras has maritimas olim infestaverunt maxime, Cornubiam potissimum.

Res nunc & ordo postulant medendi methodum.

Quod ad sanguinis missionem attinet, utcunque ea sit necessaria prorsus in colica (uti dicitur) biliosa; ac jure merito, apud SYDENHAMIUM, aliosque, primum optinet locum, ubi dolor vehemens, pulsus fortis & citatior, atque ardor febriculosus, hanc postulabunt, (ne scilicet gravis inflammatio viscerum accederet:) in hoc tamen, quem jam descripsimus, morbo, adeo nil prodest, ut etiam plerumque noceat. Debilis enim tardusque pulsus, & spiritus graviter oppressi, *symptomata*

ptomata, in hoc morbo perpetua, ſanguinis diſpendium vix tolerant, nedum requirunt. — Et vel ipſe SYDENHAMIVS, contra quod in colica bilioſa præceperat, ubi morbus colicus fructibus *horariis*, nimis avide ingeſtis, originem debuerat, non niſi poſt ſumptum *emeticum* & *anodyna* venam ſecari juſſit. At certe vix video, cui bono ſanguis tunc emittendus ſit, niſi nimia ejus quantitas, velocitas, aut calor, venæ ſectionem ante omnia poſtulaverint: quandoquidem, niſi ſanguine miſſo, in corpore *plethorico*, non levi cum periculo moveatur vomitus.

Fateor equidem, me, antequam morbi naturam perſpexeram penitus, quibusdam ſanguinis miſſionem imperaſſe, ad dolorem nempe atrociſſimum leniendum: at effectus fuit opinione longe minor; nam omnes pene in grave animi deliquium inciderunt. Quid quoque hoc efficere potuit in artuum dorſique dolore experiebar, at ſucceſſu utique haud meliore, quinimo infauſto utplurimum eventu: quibus enim ſanguis larga manu detractus fuit, omnes fere, *paralytico* affectu correpti, vim prorſus motumque manuum perdiderunt, nec uſum earum, niſi poſt longum tempus, recuperaverunt tandem; ac quod dolendum certe, aliqui hoc tempus adusque reſolutione manum laborant. Ex hoc profecto errore, vel leviſſimum accidens fuit diu durans tumor pedum hydropicus. — Paucis igitur: Si forte venæ ſectio, propter ſanguinis nempe multitudinem eſt præcipienda, debet id fieri incipiente morbo, & priusquam *narcotica* adminiſtrantur: nam non in hoc ſolum, ſed & in omni fere morbo, perpetuum eſt, quod ægri facilius longe miſſionem ſanguinis feruntante, quam poſt opii uſum.

Quamvis venæ ſectio huic morbo rariſſime conveniebat, medicina tamen vomitoria fuit ſemper utilis, in principio utique pernecellaria: five enim *anodyna* dederis, ſive *cathartica*, aut vomitu rejecta protinus, aut pituita tenaciſſima implicata, neutiquam vel dolorem lenirent, vel moverent alvum, ſi ea præſertim in forma ſolida exhibuiſſes. — Memini profecto me conſultum fuiſſe a pharmacopola quodam gallico, pro uxore cujusdam pictoris, cui dederat ſaltem (partitis autem vicibus) Pilul. ex duobus ℥ij, quibus & adjecerat etiam calomel. ℨſs, eaque omnia incluſerat potione larga infuſus purgantis fortioris; quid inde? vomuit equidem, parcius autem, at ne vel minime reſpondit alvus. Ego vero *emeticum* propino ſtatim, hauſtaque dein, pro more, affatim infuſione ſalviæ & florum chamæmeli, immenſam plane ejecit quantitatem muci quam maxime viſcidi, cum ipſiſſimis pilulis, nullo fere modo mutatis, quanquam plures ante horas deglutitæ fuerant.

Hic jam obiter venit notandus error eorum, qui *cathartica* reſinoſa exhibent, nec cum ſale aliquo ſolvente, nec ovi vitello, commiſta; quæ faciant ut reſina ſit in viſceribus diſſolubilis: Si quis enim ſinceram, aut jalapii, aut ſcammonei, reſinam alicui porrigit, pituitoſis & aquoſis humoribus in primis viis abundanti, haud magis alvum movebit, quam ſi meras miniſtrabat quiſquilias, & hujus actionem ita non juvat (quod vulgus tamen ſolet) juſculi avenacei larga potatio, ut eam prorſus impediat. — Plantes ideo reſinoſas, optime præparatas, porrexit alma natura ſale nempe proprio ſolvente divites, quem certe, dum reſinam conficit male feriatus chemicus, perdit omnino.

Sed

Sed e diverticulo in viam. — Inprimis itaque, hoc morbo laboranti, ad hunc modum præſcripſimus.

℞. Rad. Ipecacuanh. ℈i. vel ℈iſs. Sal. Abſynth. ℈ſs. coq. ex Aq. font. ℥iv. ad ℥ij. dein coletur decoctum, cui adde Aq. Flor. Chamæm. Comp. Syrup. e Spin. Cerv. ana ℥ſs. m. f. Potio emetica. — Ad vomitum promovendum hauriat affatim pulli gallinacei decoctum, vel, quod magis probo, infuſum ſalviæ & Flor. Chamæm.

Emeticum hoc noſtrum, præ omnibus, quæ probavi unquam, operando videtur leniſſimum, at detergendo potens ſatis & effectu certiſſimum; cito enim vomitum ciebit, nec longa in inteſtinis mora tormina creabit: (quod, ipecacuanh. in pulvere aſſumpta, ſæpiſſime evenit) huic, dum violentius volo, *tartari emetici* grana aliquot, aut cochleare unum, alterumve, vini benedicti adjicio.

Vomitus hoc modo provocandus eſt alternis diebus, vel ad quartam nonnunquam vicem: cum etenim maxima copia pituitæ tenaciſſimæ obruitur ſtomachus, cum magna vis corruptæ bilis eum opprimit, quis medicinæ profectus expectandus eſt, niſi hæc expurgantur penitus? Quod rectius longe ſurſum, quam deorſum, faciendum eſt: licet enim ponatur, ea ejici poſſe per inferiora, nonne tamen longe commodius per vicinium os evomenda ſunt, quam per longum inteſtinorum iter deturbanda? Quin etiam, dum per inteſtina depellitur putrida ventriculi colluvies, pars iſtius tenuior ab oſculis venarum lactearum reſorpta, ſanguinem inquinabit, dum pars craſſior, in plicis viſcerum hærens, atrocia excitabit tormina: atqui ſi omnia expurgari potuerunt, inter deſcen-

den-

dendum tamen tunicam inteſtinorum nervoſam cruciarent maxime. Conſtat igitur ineptum eſſe, velle per alvum purgare ſtomachi colluviem.

Nec ſolum ad hunc morbum proficit vomitio, quatenus perpurgat ventriculum ſed & inter vomendum partes ſtomacho proximiores concutiuntur & vellicantur maxime: quicquid ita humoris in hepate, vel pancreate ſtagnaverit, exprimitur ac vomitu proinde ejicitur. — Cum autem ſtagnando corrumpatur omnis corporis humor, atque inde acritudinem contrahat aſſidue; ſi per alvum excernendus foret, tum inteſtina torquendo, tum vaſa lactea ſubeundo, plurima produceret mala. Vomitione ergo optime exantlatur bilis, ſive porracea, ſive atra, utraque in hoc morbo frequentiſſima. — Quinetiam ſæpe certe notavi, ex peracta vomitione, vel ipſos artuum & humerorum dolores ceſſaſſe, pro tempore ſaltem; ad divini ſenis effatum, Lib. II. Prædictorum, quod ſic reddit CELSVS noſter, Lib. II. Cap. 8. „*Humerorum dolores, qui ad* „ ſcapulas, vel manus, tendunt, vomitu atræ „ bilis ſolvuntur.“

Cum jam vomitus conquieverit, quod exhibitis *paregoricis* cito efficitur, danda ſunt protinus medicamenta per alvum purgantia; iisque rectiſſime addenda ſunt *anodyna*: ſiquidem obſtinata alvus & dolor ventris graviſſimus ſunt in hocce morbo *ſymptomata* perpetua. — Ideo ubi colicus dolor ſævit admodum, *opiata* purgantibus adjici debent; nempe ut dolor reddatur tolerabilis, ut inteſtinorum relaxatio deinde ſequatur, atque ut eorum motus periſtalticus fiat conſtans & regularis, nec interruptus, nec perverſus. — Dolor omnis agit ut ſtimulus, vel rectius ſtimulus ſen-

ſum

ſum doloris excitat: ſtimulus autem omnis ad contractiones concitat fibras, easque in *ſpasmos*, ſi ſit vehemens, adigit. Cum itaque dolor colicus atrociſſime urget, inteſtina in quibusdam locis convulſionibus afficiuntur, & faſciis quaſi conſtringuntur, adeo ut, niſi tormento ſopito, nec alvus nec flatus infra transmitti poſſit: hac adeo de cauſa, dolor colicus vehemens ſecum plerumque habet comitem alvum valde adſtrictam. Rectiſſime ergo in omni colica graviore *anodyna* purgantibus adjiciuntur; nec certe hoc novum eſt, ex experientiſſimus enim RIVERIVS in Cap. de dolore colico præſcripſit Aloes ℥i, Scammonei gr. VI, quibus Laudani opiati adjunxit grana duo: imo in obſervatione prima centur. 2dæ iisdem admiſcet grana quinque laudani. — At cum id ſe facere ex auctoritate HIPPOCRATIS opinatur, mea quidem ſententia fallitur; nam vox μηκωνὶς in loco a RIVERIO citato, non ſuccum ſomniferum papaveris (niſi forte τῆς ἀφρώδεος ſive ſpumei DIOSCORIDIS, quod vehementer ſatis purgat) ſignificat, ſed πέπλον, ſive πέπλιον, (*) genus ſcilicet medicamenti alvum purgans: hoc idem etiam μηκώνιον ſignificat apud HIPPOCRATEM ſæpiſſime (niſi quando epithetum ὑπνωτικὸν adjicitur ut Lib. II. de morb. mulierum, p. 670. Edition. FOESII) ita quoque μηκωνὶς, ſive μηκωνίτις, a GALENO explicatur in exegeſi vocum *Hippocraticarum*, μηκώνιον τὸν πέπλον καλούμενον, ὃν καὶ μηκωνίτην ὀνομάζει.

Sed ad remed.— Vomitu peracto, ego uti ſoleo ſequentibus ℞. Pil. Coch. min. ℈i. vel. ʒſs. Calomelan.

(*) Πέπλος ϗ πέπλιον ἐγγυτάτω μὲν τὴν ἰδέαν ἀλλήλων ἐς το καθῆραι. Ruf. Epheſ.

melan. ℈ſs. Laudan. ſolid. gr. I. Ol. Caryoph. gutt. I. m. f. Pilul., vel ℞. Rad. Jalap. ℈i. vel ʒſs. Spec. Diambr. gr. VIII. Calomel. ℈ſs. Syrup. de Spin. Cerv. q. ſ. m. f. Bolus. — Pilulæ autem non ita facile rejiciuntur — Poſt duas dein, tresve horas ſenæ infuſionem, vel mannæ ſolutionem, atque id genus medicamenta, præcipio; quibus & interdum adjicio oleum amygdalinum, aut olivarum, niſi ubi ſtomacho oleum valde alienum eſt. Horum doſin & augeo & repeto, pro ratione *ſymptomatum*; hiſce vero pacatur dolor, relaxantur inteſtina, ad dejectiones ſtimulantur leniter, & oleoſis lubrica redduntur. At ſi ne ſic quidem alvus reſpondet, totum abdomen foveri jubeo fomento emolliente, idque potiſſimum ubi venter tenſus eſt admodum & durus, vel *ſpaſmo* maxime contractus. Hoc blando vapore abdominis integumenta penetrat, ac inteſtina ipſa demulcet, rigidas hoc emollit fibras, easque nimis tenſas relaxat. Mirandum plane ſucceſſum ſæpe notavi ex applicatione fotus hujusmodi. ℞. Rad. Altheæ, Sem. Lini — Fœnugræc. ana ℥iij. Flor. Chamæmel. M. iij. Cap. Papav. alb. ℥IV. coq. ex Aq. font. & Lact. dulc. ana P. æqual. — At effectus longe feliciores expectandi ſunt, ſi æger in ſemicupium demittatur ex iisdem paratum. Mihi, hæc afferenti, facilem dabit aſſenſum quisquis feliciſſimos balnei emollientis in doloribus nephriticis effectus obſervavit. — Haud raro profecto vidi ſæviſſimum paroxyſmum *nephriticum* ſolo balnei uſu derepente ſolutum, cum nec prælarga ſanguinis miſſio, nec laudani doſes, eæque haud mediocres, vel profeciſſet hilum. Imo permultis didici experimentis, nihil ad dolorem ſedandum, ac calculum per ureterem demittendum, æque conducere ac balneum tepidum & emolliens.

Acci-

Accidit autem ſæpiſſime, quod feces alvinæ in hac colices ſpecie: valde indurantur, & in valvulis coli hærentes, flatibus & ſtercori repagula ſunt, adeo ut, dum omnia ibi ſiſtuntur, nihil ultra transmitti poſſit: hac ſola de cauſa ſæpiſſime oriuntur graviſſimi dolores, ubi præſertim inteſtina purgantibus irritantur. Quamobrem ſi poſt horas aliquot, ab aſſumpto *cathartico*, alvus nihil reddit, oleoſum & emollientem clyſterem injici præcipio, quo & inteſtina reddantur lubrica & ſtercora molliora: dein (ſi opus erit) alvus acriore *clyſmate* duci poteſt.

Si quis alius morbus, hic profecto, de quo jam agitur, frequentem *catharſin* alvumque diu ſolutam requirit: medicamenta ergo leniter purgantia per dies aliquot continuos exhibenda ſunt; inter quæ laudo potiſſimum rhabarbarum, pilul. ruffi, tinctur, ſacr. quibus ſublide adjungi debent calomelanos grana aliquot. Terebinth. etiam Veneta, aut Cypria, ovi vitello ſubacta & aquæ alicui *cardiacæ* admiſta, alvum purgat commode, & plurimum facit ad *rheumaticos* dolores, colicen comitantes. Interea tamen *anodyna* quædam liberali manu porrigenda ſunt; neque enim aliter ſæviſſimos compeſcere dolores, neque iisdem occurrere poteſt, recurſuris alioquin promptiſſime, niſi repetita doſi lacrymæ papaveris tormenta reprimas. — Quod tamen ad opii doſin attinet, nihil certi ſtatui poteſt, cum ipſiſſima doſis alterum ſoporet maxime, alteri det contra dulce furere.

Longam hanc & frequentem *catharſin*, utut nova videatur, neceſſariam eſſe comprobavit experientia: alvus enim aliter mox fieret aſtricta valde, & graviſſima tormina certo certius ſuccederent

derent, ob acres ſcilicet humores, in inteſtina perpetuo influentes.

Non ſolum ad hunc morbum profligandum primas vias perpurgare neceſſe eſt, diluenda eſt inſuper ſanguinis acrimonia ſalina: nam ex polluto fonte haud puri diffluunt rivuli. Diluentia ergo propinanda ſunt abunde, inter quæ *ἄριστον μὲν ὕδωρ*; neque enim aliud datur ſalium ſolvens, neque magis purum & incorruptum aliquid. — At ex omnibus aquis laudo maxime aquam Pyrmontenſem, aut Spadanam: hæc ſiquidem, principio prædita *chalybeato*, non tantum ſales diſſolvit optime, ſed & *craſin* ſanguinis firmat, ac fibrarum tonum roborat.

Cum per hæc ſanguis ſit dilutus apprime, omni ope evocandus eſt ſudor. Nil vero ad hoc idoneum magis expertus ſum quam camphoram, ac divinum illud miſerorum ſolamen, Laudanum: his aſſumptis ad ſudores eliciendos largiter calideque hauriri debet vel ſalviæ, vel roriſmarini, infuſio, aut, quod ſtomacho forſan arrideat magis, ſerum lactis vinoſum.

Qui conſenſum inteſtina inter & cutim, qui fœtidos acresque ſudores, vel cuticulam ipſam erodentes, obſervaverat; haud ita multum obſtuperet, videndo tum colicos dolores, tum *rheumaticos*, poſt ſudationem penitus fere ſublatos, pro tempore ſaltem. — Iſtud certe fuit naturæ veſtigia premere, cui medicus, ejus miniſter, prudenter obſecundare debet: frequenter enim ſudores, ſponte erumpentes, hanc ægritudinem allevabant admodum. — Hisce apprime convenit BAGLIVI aphoriſmus Cap. de Colica: „ Colica „ habitualis & endemica, a vino acido præſertim „ oriun-

„ oriunda, ſolis ſanatur ſudoriferis; veſperi tamen „ interpoſito anodyno remedio. „ — Atqui miror ipſummet BAGLIVIUM, in eadem etiam ſectione, uſum opii in colica improbaſſe: ſive enim ſudores moveat, ſive non, in vehemente colica pernecellarium eſt, ac longe longeque anteferendum pulveri foliorum ficus ſylveſtris, utcunque ſit in terra (quod permagni eſt haud dubio) non in muro nata, & licet caute (quod præcipit) foliis ulmi admixta. — Sed *quandoque bonus dormitat Homerus.* — Sudores equidem non ſunt paralyſeos cauſa, ſed affectus cum enim materiæ morbidæ *metaſtaſis* in genus nervoſum facta eſt, vel reſolutione, vel convulſione, afficiantur nervi neceſſe eſt. Relaxatis ideo nervis ſubcutaneis, per patula nimis & hiantia cutis emiſſaria diffluunt humores (quod in moribundis etiam eandem ob cauſam obſervatur:) quid quod & ſudores diu poſt ortam paralyſin durant. — Mihi certe videtur corpus reticulare MALPIGHII (ſi mavis RUYSCHII) eum ob finem effectum fuiſſe, ut foret quaſi ſphincter univerſalis ductibus ſudoriferis, per ſua foramina emiſſis; dumque conſtringitur fortius (quod cute aëri frigido expoſita accidit) tota cutis, puſtulis quaſi aſpera corrugatur, & cuticulæ anſerinæ inſtar evadit: dum vero relaxatur nimium, profluunt ſudores. Sed hæc hactenus contra doctrinam BAGLIVI.

Poſt ſudationem diluentia, præ cæteris autem, aqua quædam ferrurginea, ſi ea non eſt, quam puriſſima, iterum præſcribenda ſunt, diuque epotanda; ut corruptæ nimirum nova puraque materia admiſceatur, ut debitus ſervetur ſanguinis fluor, & ejus corrigatur acrimonia. Nec vero interea omittenda ſunt, quæ & imbecillum ſto-

machum juvant & viſcera confirmant: ſic tamen ut ſubinde aſſumi debeant rhabarbarum & tinctura ſacra, (quæ & ipſa inteſtina corroborandi facultatem habent, eaque expurgant commode) ne in illis ſcilicet coirent acres aliqui humores. — Idcirco pulveres (uti dicuntur) teſtacei ad hunc morbum proficiunt, quod acres abſorbeant humores; at niſi ſalem. Abſynthii, aut tartari fixum admiſces iisdem, ac rheum barbarum, vel ἐκκοπρότικα quædam ſubinde exhibes, eorum uſus non diu continuandus eſt: ne in canali inteſtinorum, diu morando, in lapideam pene abirent duritiem. Quod ſane plus ſemel obſervavi, in puerulo præſertim aurificis cujusdam, cui, ob *teſtacea* plurima exhibita, alvi feces in tantum erant induratæ, ut exſiccatum gypſum plane referrent, illasque ex ano, ope inſtrumenti, neceſſe eſſet extrahere. — Hoc de *teſtaceis* exhibendis præceptum, niſi ubi cita alvus aliquos exercet, perpetuum eſſe debet. Tutius ideo, imo & efficacius longe, ad acidos corrigendos humores datur aqua calcis vivæ tenuiſſima, maxime idoneis imbuta *ſtomachicis*, quæ & acidum in primis viis, ac in ſanguine delet.

Quæ ad dolores *rheumaticos*, expugnandos, cum morbus artus invaſerit, utiliſſima probavi, fuere cinnabarina, gummi guaiaci, tinctura antimonii, potiones & terebinthina, aut e balſamo copaybæ, quæ quoque ad paralyticas affectiones plurimum poſſunt. Sed ante omnia fere, minuta calomelanos doſis, repetita ſubinde; quod, ſi octava, vel decima vice ſublimetur, nobiliſſimum ad plures morbos evadit remedium: idque, ad grana duo, triave, ſcilicet, præſcripſit eruditiſſimus noſter MUSGRAVIUS, ὁ μακαρίτης, Aſclepiadeæ

piadeæ familiæ, dum viveret, egregium decus & ornamentum. — Calomelano frequenter adjicio camphoræ pauxillum, quæ, ex particulis longe subtilissimis constans, angustissimos corporis canaliculos penetrando, penásque quasi *mercurio* addendo, vires ejus intendit maxime. Quin etiam eadem camphora corrodentem *mercurialium* præparationum qualitatem delenit, earumque spicula obtundit: quod probe jamdudum novit BATEUS, eandem, in præparatione mercurii præcipitati grisei, turpetho minerali addendo. Vtilissimas quoque *mercurii alcalizati* dotes probavi nuper, addo & tutissimas.

Porro ad crudelissimos *rheumatismi* cruciatus, eosque diu permanentes inter scapulas præcipue, nihil magis prodesse novi quam *vesicatoria* superimposita; quæ ad paralysin etiam præcavendam, eamque, si jam facta fuerit, profligandam, maxime faciunt. Membra autem resoluta, totaque spina dorsi, a summis cervicibus os coccygis ad usque, galbaneto PARACELSI (quod apud CRATONEM, vel RIVIERIUM vide) aut quod, me judice, melius est, balsamo galbaneto HARTMANNI perfricanda sunt, adjecta quoque camphora: habet id utique vim penetrandi & aperiendi maximam. Estque hoc insuper utile remedium, ubi abdomen vehementer extensum est, aut spasmo maxime contractum: totus autem venter eo inungi debet post fomentationem idoneam. At notandum! melius longa & clausa digestione, quam destilatione, (quod vulgo faciunt) præparatur: destillatum siquidem magis *causticum* est, & nonnunquam, si sit tenerior præsertim, erodit cutim. At si umbilicus excoriatur, difficillime utique sanatur, ac discruciat maxime; quod quo-

F 2 que

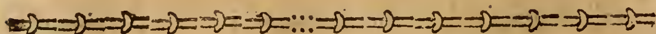
que caveri certe debet, cum emplastro de galbano, vel *hysterica* dicta, medio abdomini admoveantur; umbilicium nempe obtegendo involuto serico.

Cum dolores colici & *rheumatici* cessaverint paululum, tum demum uti cibo pleniore oportet, sed neque inflante, neque valido, ne viscera adhuc imbecilla lædantur. Conveniunt potissimum *gelatina* de sago, e cornu cervi raso, seu, quæ facilius paratur, de pedibus vitulinis, ova sorbilia, *panatellae*, atque id genus alia, quæ per totum etiam morbi decursum, parcius assumpta, ad vires reficiendas utilia sunt. — Potui vero nihil dari debet præterquam aqua pura, aut *chalybeata*, vini albi generosi pauxillo subinde adjecto; nam sive quid flatulentum, sive acidum est, id huic morbo affectis alienum est maxime: facile enim redire consuevit ex levissimo diætæ errore. — Porro ad *crasin* sanguinis restituendam, & confirmanda viscera, *chalybeata* quædam *stomachica* idonea sunt maxime: infusione sequente utor sæpissime. ℞, Raddic Gentian. — Galang. ana ℥ß — Zedoar. — Calam. aromat. Cort. extern. Aurant. Hispalens. sicc. ana ℥iiß. Caryoph. Indic. ℥ii Chalyb. cum Tartaro ppt. ℥iii: hisce affunde Vini alb. Olyssiponensis ℔iiiß, Aq. Absynth. Comp. f. Infusio clausa per dies saltem dundecim, in vase vitreo, id sæpius agitando. — Ubi viscera infirma sunt, & pituitosa colluvies redundat, maxime conducit hocce medicamentum, minime tamen alienum est stomacho. — Semina cardui, in tinctura amara chalybeata Loweri, ingratum admodum lentorem fundunt; neque aliquid Gentianæ, præter nomen, est in aqua Gentianæ composita, quam recipit infusio Loweriana.

Ulti-

Ultimum in hoc morbo auxilium equitatio eſt; neque enim ulla res viſcera magis & inteſtina confirmat. Ea ſiquidem, vario admodum, ac frequentiſſimo corporis ſucceſſu, totum abdomen concutit leniter: quicquid adeo inteſtinis hæreat, preſſu & agitatione continua depellit: quicquid lentoris in vaſculis ſanguineis retardetur, exprimit, circuitum ſanguinis per vaſa *meſenterica* & venæ portæ ramulos promovet maxime, ubi ſanguinis curſus tardiſſimus eſt. Sanguinem itaque partim vi morbi, partim longa ibi mora, concretum fere perpetua velut conquaſſatione diſſolvit. Obſtructiones adeo glandularum hepatis, pancreatis, meſenterii, inteſtinorum, expedit; porro actionem ſplenis, jecinori inſervientis, multum adjuvat. Plurimis denique conſtat experimentis, *perſpirationem* maxime augeri equitatione: ita noxios humores in aliam partem avertendo, ac per cutim eliminando, non in hoc ſolum, ſed & in omni fere morbo *chronico* prodeſt. Profecto quos vix operoſa medicina ſervavit, ſola utique equitatio reſtituit penitus: cum igitur equo inſidere valet ægrotus, eo gaudeat quotidie, *viresque acquirat eundo.*

Hæc quæ conſcripſi modo de ratione medendi morbo colico Damnoniorum, haud male fortaſſe accommodari poſſunt colice Pictonum dictæ, Indias occidentales infeſtanti ſæpiſſime: quæ ex eadem fere cauſa pendens, nimio nempe uſu acerbiſſimi limonum ſucci, curam forſan haud abſimilem poſcit.

IX.

NAUTARUM

in diu durantibus cursibus exploratoriis & longis itineribus

SANITATEM CONSERVANDI METHODUS.

Nautarum quam ingentem numerum paucis his abhinc annis terribilis scorbuti perdiderimus affectibus, satis notum est, quippe qui præcipue a malo alimentorum apparatu, aqua, cerevisia, cæterisque minus bonæ notæ rebus, ut vix evitandis longorum itinerum atque cursuum exploratoriorum sequelis dependet: naturali enim modo navium apparatus bonitate recedit, caro bovina & suilla corrumpitur optima, aqua putrescit, atque cerevisia (ad minimum talis, quali naves replentur) non diu conservatur bona. Inde, quin protractus & continuatus talis apparatus usus gradatim humores corporum polluat, magnam sanguinis acrimoniam inducat; istumque quotidie magis magisque ad putredinis statum procliviorem reddat, fieri non potest. Quorum affectuum vis, dum in humida, salina atmosphæra continuo vivunt, & intra tecta navium aërem impurum & inquinatum inspirant, insigniter augetur. Hanc ipsam hujus casus rationem esse, constans docet experientia. Ex unica navium classe plus, quam mille homines ægrotos, præter illos ipso in itinere mortuos post trium mensium iter in terram expositos vidi, quorum plurimi scorbuto laborabant

summo;

fummo; Navium claffe ad portum reverfa aër liberior, liquores falutares, alimenta noxa & in primis fructus & herbæ convenientes cito ægrotorum fanguinem & humores purificant eorumque reftituunt fanitatem. Aër liberior, novus alimentorum apparatus, fructus, & hortorum proventus, quæ cuncta Angli & Belgi in infula St. Helenæ & promontorio bonæ fpei reperiunt, maximam ipfis in Indiæ occidentalis itineribus afferunt utilitatem; fine quibus ipfi admodum ægrotant. Sanguinis acrimoniam corrigendi alcalefcentem atque humorum putredinis progreffum impediendi methodum, quæ acidis vegetabilibus & mineralibus peragitur, effe optimam, medicorum fugit neminem; quorum illa funt Securiora & dari poffunt plenis buccis, hæc vero tantum guttulis.

Sanguinis ftatum in navigantium fcorbuto hujus naturæ effe, ex fœtido ægrotorum fpiritu, eorum putridis corrofis gingivis, urina fœtida profundius tincta, ulceribus fordidis, nigris, cœruleis & caftanei coloris maculis & eruptionibus in cute, ex frequenti calore febrili, lingua fordida, & biliofa, cruentaque dyfenteria, quæ illum femper magis vel minus comitantur, apparet. Nunc quoque id fatis cognitum eft, vegetabilem & acefcentem diætam & regimen, liberiorem aërem & nevum alimentorum apparatum, potum fubacidum & vinofum illi certiffime & cito mederi, nifi fortaffe altiores egerit radices. In medendis affectibus fcorbuticis valde deplorandis, a malo alimentorum apparatu, aqua perverfa, cæterisque in longis itineribus exortis, poma aurantiorum, limonumque fructus miros edidiffe effectus, fatis eft notum.

Quidquid autem morbum curat, illum quoque avertit. Itaque talis diæta & regimen, si in navibus adhiberi potest, contra consueti navium commeatus corruptam putrescentem qualitatem continuum exhibet antidotum & malos ejus effectus corrigit, ad minimum mitiores reddit. Atque præfectos navium, qui vinum, vinum pomaceum, limonum fructus & alimentorum recentium apparatum cæteraque secum gerunt, multo minus scorbuto affici, quam nautarum vulgarium pauperes, qui non ita sunt instructi, re vera deprehenditur. Num ergo fieri potest, ut generale tale in navibus inducatur regimen? Fieri posse reor, & ratione & experientia edoctus, methodum suadeo sequentem.

Omnes naves, quæ longos cursus aut itinera ingredi volunt, instruantur boni generosique vini pomacei, quæ ad illa sufficit, quantitate: quo acerbius illud, ita tamen ut optimæ sit notæ, eo est melius. Quod si poma tantæ utilitatis sunt in scorbuto; quin succus illorum, si fermentatione factus est liquor vinosus, admodum sit salutaris saue fieri non potest; & sua aciditate mali corruptique commeatus alcalinam putrescentemque qualitatem ut corrigat, optime ut potus convenire videtur consuetus. Vinum hoc pomaceum ad minimum trium mensium ætatem habeat & fecibus prorsus sit depuratum, antequam ad usum transfertur. Si quando nimis recens & impurum est, ad minimum ex majoribus doliis in bona & pura percoletur vasa; id quod multum ad ejus depurationem confert, & impedit, ne corruptio accedat, quæ illud redit inutile. Quod si autem fortasse in acidum commutetur, quod haud raro incidit, illud

illud tamen femper erit utile; aft, quando bene tractatur, in Indiis quoque bonum & falutare conſervari poſſe, compertum habemus. Præter cerevifiam & aquam cuilibet nautæ per diem ad minimum menfura, vini pomacei exhibeatur. Sic quoque c ebriorem & liberiorem aceti ufum in diæta nautis fuadere velim; inprimis quando alimentorum apparatus ranciditatem contrahere incipiat. Præter ea navium tecta cæteraque fæpius laventur aut confpergantur aceto; poftquam aër craffus & putridus ex navibus ope machinæ DOM. SUTTON'S, aut D. HALES ventilatore eductus fuit, id, quod quolibet ad minimum die femel fieri debet.

Itaque in itineribus autumnalibus pomorum quantitas importari poteft in naves, qui bene fe-lecta & ciftis ficcis purisque inclufa per tres quatuorve menfes optime confervantur. Sic quoque limonum aurantiorumque fructus pannis (*flannel*) dictis (aut alia iftorum exhalantem humiditatem imbibente re involuti) vafis ficcis inclufi & frigidi fatis retenti per longum temporis fpatium ita confervari poffunt. Quod fi vero hoc non tam facile fieri poteft, ex limonum fucco & fpiritu ex canna faccharifera educto (Rum dicto) parata mixtura (Shrub appellata) aliqua in copia importetur: cum ea diu confervari poffit, & multo fit falutarior quam impurus & adeo noxis fpiritus ardens, largis adeo manibus in navibus, alibique diftributus. Nihil magis noxiam iftorum fpirituum qualitatem corrigere poteft, quod in tranfitu fit dictum, quam limonum fuccus. Ubi aqua putrefcit, limonum fuccus, elixirium vitrioli aut acetum femper cum illa mifceatur, quibus multo minus efficitur infalutare: Romanorum milites

 bibe-

bibebant *Poſcam* (aquam & acetum puta) pro potu ordinario, illamque admodum inveniebant ſalutarem utilemque.

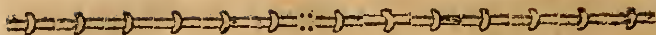
Vitrioli elixirio & aceto naves jam magna in quantitate inſtruuntur, & magnæ utilitatis eſſe inveniuntur. Nuperrime quoque lex promulgabatur, ut naves bellicæ inſtruerentur vino pomaceo, quod ſi rite & ut decet adhibetur, maximam allaturum eſſe utilitatem, probabiliter ſum perſuaſus. Re ipſa jam profecto in paucis quibusdam bellicis aliisque navibus, in quibus illud, licet tantum minori in quantitate fuerit adhibitum, ita compertum eſt. His mihi addere liceat, ut vinum in captis navibus repertum plerumque tenue & lentum, ſæpiusque modo iſtud conſervandi corruptum, inter milites (in primis ubi vinum deficiat pomaceum) diſtribuatur, factu eſſe optimum.

Quod quidem conſilium admodum videri poſſit pretioſum; cum vero de plurimorum hominum non minus fortium quam utilium vita agatur, expenſas nulla ratione cum utilitate, inde dependente, comparari debere, exiſtimo. Secum ubique acetum & vinum gerebant in navium claſſibus & exercitibus Romani, atque militum nautarumque vulgus quotidie utriusque particeps erat. Quid? quod iſti multo plures impendebant ſumtus ad ſanitatem militum conſervandam. Itaque, ſi populus iſte illuſtris & prudens vitam militis Romani tanti æſtimabat, ut tantis ad illam conſervandam non parceret ſumtibus; cur nos quoque tanti æſtimare nolumus vitam nautæ Britannicæ, qui omnino tam fortis & tam utilis eſt reipublicæ?

Filum

Filum abrumpere nequeo, quin mentionem faciam methodum nautas cogendi conſuetam poſt eorum ex longis & tædioſis itineribus reditum, omnibus rebus neceſſariis deſtitutos, de amicis & familiis privatis ſollicitos & plerumque fere in malo ſanitatis ſtatu conſtitutos neque tempus neque occaſionem illam recuperandi ipſis permiſſum multa millia ad inferos miſiſſe: egoque ob populi honorem optaverim, ut alia claſſes noſtras nautis inſtruendi methodus humanitatem & libertatem Anglorum magis decens excogitari poſſit. Plymuthi, die 30. Septembr. 1747.

V. DIS-

X.

DISSERTATIO

DE

ANGINA MALIGNA.

Libro meo *de febribus* in publicum edito sæpius sese mihi obtulit opportunitas ex genere putridorum malignorum observandi morbum, quo mea de causis & cura febrium malignarum pestilentialium sententia abunde satis fuit confirmata. Illum puta, qui vocatur *angina maligna* (aut *ulcerous sore throat,*) quæ in hoc regno sparsim variis abhinc annis quibusdam in locis valde consueta & infantibus in primis insigniter mortifera apparuit.

Hujus morbi descriptio accurata, quam in Anglia primum accepimus, fuit illa eruditissimi *Dr.* FOTHERGILL anno 1748. Hispanicorum Italorumque medicorum varii talis morbi genus accurate descripserunt, quod sub seculi elapsi initio in Hispania variisque in locis Italiæ magna cum violentia & strage sæviit. — Simili fortasse natura erant Syriorum & Aegyptiorum illa ab ARETAEO CAPPADOCE prolata ulcera & pestilentialiter ulceratæ tonsillæ, quas in AETIO Amideno invenimus; & quædam profecto scarlatinarum febrium, quas MORTONUS descripsit, parum his videntur absimiles.

Vix sex vel septem elapsi sunt anni, cum eam in hac civitate ejusque vicinia deprehenderem, licet magna cum strage in & circa paga & oppida

Lost-

Lostwithiel, St. Austel, Fowye & *Liskeard,* uno vel altero anno ante sæviret. — Anni 1751. fine usque ad *Majum* anni 1753. ista hac in urbe locisque vicinis inprimis anno 1752. valde erat communis, atque non infantes solum, sed adultos quoque plures ista morti tradebantur.

Cum sincera & accurata morborum, eorum symptomatum, methodique illis medendi descriptio, via artem salutarem promovendi sit efficacissima, maxima cum cura morbos, de quibus agere vellent, atque bonos malosque methodi remediorumque, quæ illius tollendi causa adhibuerunt, effectus describere debebant medici. — Eo vero magis hoc requiritur, quando novus aut inconsuetus occurrit morbus, cujus signa peculiaria pathognomica & diagnostica sollicite sunt notanda, & peculiari ratione describendum, quæ evacuatio, quod regimen & quæ remedia in illo vel juvent vel noceant.

Pluviæ magna quantitas toto anno 1751. decidit, in primis vero æstas generatim inconsueta ratione erat humida, frigida sæpiusque procellosa. — *Junii* nihilominus in principio tempestas insigniter æstuabat & quidem observabantur dies admodum fervidi in *Julio* & *Augusto,* atmosphæra fere semper erat gravis & humida, barometron vero plerumque humilem tenuit stationem. — Terræ fructus crudi, aquosi & insipidi erant; messis insigniter erat mala & omnium generum grana faciebant damnum. — Nihilo tamen minus pauci tantum observabantur morbi, ad minimum nulli veri epidemici morbi: variolæ vero (legione *Conway's* mense Majo inductæ) insigniter hac in civitate mense *Julio* & *Augusto* disseminabantur; & quædam putridæ & miliares febres in

parte

parte hujus comitatus meridionali occurrebant. — Licet re vera hic loci non eramus ægroti, morbi tamen hypochondriaci & histerici multum prævalebant, & genus inagilitatis universalis & spirituum dejectio ubique occurrebat. Autumni tempore multo communiores fiebant variolæ & multo pejoris indolis, quam primo earum principio erant, reddebantur, hyemisque medio veræ epidemicæ, & mortiferæ. — Inter ea catarrhi, mucosæ, & inflammatoriæ anginæ, pleuritides & peripneumoniæ abundabant; & omnes hos morbos plerumque comitabantur erysipelatosæ vel pustulares eruptiones.

Tempestas semper continuabat humida sæpiusque valde procellosa, ventus erat varius. — Mensis *Decembris* erat frigidus, sed a die decimo quinto usque ad diem vigesimum quintum humidus. — Iidem morbi perseverabant, & circa anni finem variæ hinc & illinc occurrebant malignæ anginæ.

Anni 1752. initium erat frigidum, humidum, sæpiusve procellosum, ventus plerumque ab oriente veniebat, interim mox versus occasum, mox versus meridiem inclinabat: Barometron sæpe valde humilem tenebat stationem, licet in Januarii principio admodum in altum tollebatur cum frigore acri. — Variolæ epidemicæ perseverabant, sæpe crudæ, crystallinæ & usque ad ipsum finem incoctæ erant, interdum valde confluebant, parvæ & sessiles; nonnullæ nigræ & cruentæ atque cum petechiis sparsim conjunctæ apparebant. — Pleuroperipneumoniæ & rheumatismi non inconsueti obveniebant; anginæ catarrhales mucosæ cum maxima tussi & larga tenuique exscreatione valde frequentes occurrebant; & jam quoque va-

riæ malignæ atque periculofæ anginæ cum febris gradu haud parvo obfervabantur.

Februarii non minus initio, quam fine, mercurius altam tenebat ftationem, & aër erat ferenus, ficcus & frigidus, fed a die octavo ufque ad diem vigefimum primum multum pluviæ vento generatim ex meridie fpirante decidebat. — In urbe plures deqrehendebantur variolæ, licet paucæ in vicinia: quidam pleuritide, peripneumonia & rheumatifmis, plures catarrhali mucofa & pauci inflammatoria angina: & quidem femper maligno genere invadebantur.

Menfis *Martii* tempeftas fatis frigida & ficca, inprimis in ejus initio & fine erat; atque barometri alta, nunquam valde humilis obfervabatur ftatio. — Variolæ multo benigniores erant & minus frequentes. — Cæteri morbi quoque minus quidem communes, fed magis inflammatorii, nullæque anginæ malignæ inveniebantur: quidam tuffi feveriore & morbis excruciabantur afthmaticis pertinacioribus. — Sanguis jam emiffus plerumque denfior & vifcidior quam ante varios menfes apparebat.

Aprilis initio dominium tenebat aquilo, aëremque ficcum ferenum & fatis frigidum efficiebat; Barofcopio alto, frigidiufcula per quatuor vel quinque dies fuccedebat tempeftas, & poft ea recurrebat aquilo, a die vigefimo primo fpirabat W. N. W. — Sparfim variolæ, quarum quædam malignioris generis: quædam pleuritides, peripneumoniæ, rheumatifmi, icterus & hydrops frequens, tuffes feveriores ubique ocveniebant. Vermibus non minus adultorum quam infantum vexabantur plurimi.

Quam-

Quamquam menſe *Majo* amœna obſervabatur tempeſtas, attamen humida, frigida & minus placida erat æſtas. Atmoſphæra craſſa & nebuloſa & barometron raro in altum tollebatur, S. W. & aquilo ventorum erant frequentiſſimi. Terræ fructus ad perfectam maturitatem non bene pervenientes aquoſi & inſipidi erant; mala meſſis mala exhibebat grana. — De ſpirituum dejectione, pigritia & laſſitudine conquerabantur omnes. — Junio menſæ variolæ multo copioſiores atque per totam æſtatem epidemicæ pejoriſque indolis, quam vere non ſolum hic, ſed quoque ubique in vicinis locis erant: ſæpius obſervabantur confluentes, minores & nonnunquam nigræ cum narium hæmorrhagia præcipue in infantibus conjunctæ: petechiæ autem multo rarius, quam ego expectaveram, occurrebant: interdum iſtæ admodum crudæ, cryſtallinæ & incoctæ in largas confluebant veſicas, cutim valde corrodentes. — Rheumatiſmi, podagra & tuſſes his anni temporibus conſueto modo multo erant copioſiores.

Itaque nunc illud ipſum genus febrium, quod in *libri mei de aëre & morbis epidemicis* volumine primo (*) anginoſa nuncupatur febris, nunc ſparſim magna cum violentia ſæviebat, conjuncta cum ſcarlatina aut puſtulari eruptione, quam excipiebat pruritus vehemens cuticulæque deſquamatio. Horum pulſus plerumque durus, celer, parvus, reſpiratio calida & laborioſa cum magna præcordiorum oppreſſione, ex urina interdum cruda & pallida, interdum valde tincta & turbida nihil deſidebat: delirium generatim cito ſuperveniebat. — Aegrotis plerumque in principio ſanguis detrahe-

*) Anno 1734. Menſe April. p. 114.

hebatur cum utilitate, & ſanguis ipſe ſæpe erat glutinoſus, licet non tali in gradu, qualis in veris inflammatoriis anginis; quæ tamen raro largam ſanguinis detractionem & rariſſime repetitam permittebant.

Febrium tum graſſantium omnes miram oſtendebant proclivitatem ad alias vel alias eruptiones, ſudores, anginas & aphthas. — *Auguſto* menſe variolæ magis erant mortiferæ, ſæpius illas exulceratio faucium periculoſiſſima & deglutiendi comitabantur difficultas. — Nunc profecto anginæ malignæ frequentius occurrebant, quæ ſæpius in variolis probabiliter erant implicitæ.

Aeſtate magis gratus & amœnus erat autumnus, in primis *Octobris* menſis maxima pars placebat amœnitate & ſerenitate, altum tenebat locum mercurius: nihilo minus atmoſphæra generatim craſſa & nonnunquam valde humida erat, vento plerumque ex oriente flante: *Novembris* conſueto modo minus humida ac procelloſa & generatim calida tempeſtas exiſtebat: barometro ſatis alto, aëre tamen craſſo & humido. — *Decembris* in principio mercurius inſigniter in altum ferebatur, aëre frigido & ſicco, vento E. N. E. a ſexto vero uſque ad vigeſimum ſextum, valde humidus & nebuloſus, nonnuquam procelloſus & barometrum valde decidebat; verſus finem ventus ex oriente redibat, mercurium in altum tollebat & reſtituebat bonam frigidam tempeſtatem.

Hæc periodo durante variolæ epidemicæ ubique continuabant, & licet menſe *Septembri* & *Octobri* aliquo modo mitiores evaderent, ſparſim tamen valde confluentes comitabantur maculæ & narium hæmorrhagiæ.— *Decembri* illæ ſæpius cru-

dæ, copiosæ & tandem inconcoctæ valde largas vesicas, partes subjacentes profundæ arrodentes excitabant: crustæ nigræ confluentium sæpius usque ad trigesimum ad minimum diem remanebant. — Sic *febris anginosa* semper perseverabat — & *anginarum malignarum Septembri* occurebant multæ, plures *Octobri* ac *Novembri*, atque *Decembri* plurimis in hac civitate in *loco navium aedificandarum* & in omnibus circa nos vicinis locis erant communes atque tam adultorum, quam infantum magnam e vivis tollebant copiam. — Per hoc tempus simili ratione innumeræ catarrhales, mucosæ, sed minori cum severitate aut periculo obveniebant anginæ. — Mense in primis *Octobri* post tempestatem paucorum dierum nebulosam, procellosam, pluviosam a duodecimo usque ad decimum sextum diem matutinum tempus erat valde frigidum, & pruinam cum aliqua glacie efficiebat, quo tempore uno impetu centum ex populo tussi, angina & magno narium, oculorum & oris defluxu afficiebantur, quæ cum parva febre, & majori vel minori eruptione vel magno alvi fluxu erant conjunctæ. — Tusses, catharrhi, rheumatismi & defluxus mense *Novembri* & *Decembri* valde erant consueti, tussi imprimis catarrhalì fere quilibet aliqua ratione perturbabatur; paucæ tamen tantum occurebant peripneumoniæ aut pleuritides; nihilo minus phthysi pulmonali corripiebantur multi & tabe moriebantur plurimi.

Per varios menses vix insignis observabatur febris, quæ vero cum angina, aphthis, & aliquali cutis eruptione erant conjuncta, idque quoque in morbis pleuriticis & peripneumonicis: tantum aëris constitutio cæteraque ad producendas eruptiones in omnibus febrium affectionibus inclinare

re videbantur. — Sanguis ægrotis detractus per omne hoc temporis ſpatium rarius viſcidus, ſed generatim primo intuitu, præcipue in ipſius morbi principio floridus & rarioris texturæ apparuit.

Sic anni 1753. erat finis. — Hiemis pars reliqua & hanc excipiens ver valde frigida erant humidaque: tempeſtas iſta frigida uſque ad *Majum* medium continuabat, & ver admodum ſiſtebat tardum. Tunc tempeſtas accedebat gratior & æſtas calida, qualis vix per plures annos erat viſa, ſua amœnitate placebat. Variolæ atque tam catarrhales, quam malignæ anginæ minus frequentes atque minus mortiferæ ab *Januario* uſque ad *Majum* exiſtebant, ubi prorſus ceſſabant. — Cum æſtas appropinquaret, varia pleuritides, peripneumoniæ & multi catarrhales occurrebant morbi: ſanguis detractus nunc in genere multo denſior & viſcidior erat, quam per varios menſes antea fuerat obſervatus.

Aëris conſtitutionis & morborum brevem hanc exhibui deſcriptionem periodo iſta durante, qua anginæ cujuscunque generis multo erant frequentiores, quam unquam antea recordor, & quibus quoque varia eruptionis cutaneæ genera maxime erant communia, & hoc quidem in febre, quæ evenit leviſſima. — Quod eam in primis ob rationem feci, ut fortaſſe ex his ratiocinando & conjectura cauſas & naturam talium morborum aſſequi poſſemus. — Num tempeſtas frigida humidaque diuturnior illos excitabat, cum juſtam atque ordinatam impediret perſpirationem? Perſpirabile illud ſuppreſſum admodum acre redditur tandemque non minus varios, qui generali nomine ſcorbuti ſunt cogniti, producit morbos, quam quoque mox catarrhos, anginas, pe-

ripneumonias, defluxus, colicas cæteraque excitat, quæ, ut latet neminem, sunt perspirationis suppressæ effectus. Talis vero naturæ in indagationes descendendi meum nunc non est consilium. Itaque ad exhibendam descriptionem, quantum fieri potest accuratissimam, anginæ malignæ, quæ durante periodo supra proposita, anni specia-tim 1752. sæviebat, progredior. — Cui medendi methodum, quam deprehendi esse utilissimam, addam.

Morbi hujus impetus in diversis hominibus valde erat diversus. — Interdum rigor cum aliqua plenitudine & ægritudine faucium & dolens colli immobilitas præcipua erant, de quibus conquererentur ægroti, symptomata. — Interdum horrore & æstu alternantibus cum aliquo capitis dolore, vertigine & pigritia ingruebat morbus. — Alios invadebat cum multo majoribus febrilibus symptomatibus, magno capitis & dorsi, crurumque dolore, ingenti præcordiorum oppressione, & continuis suspiriis. — E contrario quidam hominum adultiorum per unum circiter aut alterum diem quasi neque sani neque ægroti, sed inquieti & anxii obambulabant, donec lectulum petere cogerentur.—Sic primum sub impetum variabat morbus Plerumque vero ingruebat horrore, & calore, capitis gravitate & dolore faucium ægritudine & raucitate, aliqua tussi, ventriculi vitio, vomitu frequenti & alvi dejectionibus in primis in infantibus, qui nonnunquam severius afficiebantur, quamquam status contrarius magis communis erat adultis. — In omnibus major spirituum abjectio, subitanea debilitas, magnum pectoris pondus & lassitudo mox ipso in principio observabatur. — Pulsus generatim deprehendebatur celer parvus & tremulus, licet nonnunquam tar-

dus

dus & repens. — Urina plerumque pallida, tenuis & cruda, interim varii adultorum hominum eam parca quantitate, profunde tinctam aut turbidam sero similem emittebant. — Oculi apparebant graves, rubri & quasi lacrumantes, os sæpius plenum, rubrum & tumidum, interdum tamen pallidum & triste.

Quam levis vero morbus interdiu appareret, noctu tamen symptomata valde increscebant, & habitus multo magis augebatur febrilis; quid? quod nonnunquam prima nocte excitabatur delirium; atque per totius morbi decursum in vesperum constanter recurrebat hæc exacerbatio. — Equidem, cum morbus jam a declinatione propius abesset, ægrotum meum, quem ego die satis temperatum & tranquillum reliqueram totam per noctem phrenitide quadam laborasse, multo sane magis sum miratus.

Paucis horis ante ipsius morbi impetum, & nonnunquam simul cum ipso, faucium percipiebatur inflatio & ægritudo, atque tonsillæ valde intumescebant & inflammabantur, & interdum parotides & glandulæ maxillares ipso quoque in principio tumore afficiebantur subitaneo & majori: tanto interdum, ut minitaretur strangulationem. Fauces quoque admodum subito monstrabant ruborem summe floridum, vel potius colorem clare cremosinum, valde nitentem & splendentem: atque plerumque fere in uvula, tonsillis, velo palatino & posteriori pharyngis parte variæ albidæ vel cinereæ, hinc illincque dispersæ apparebant maculæ, quæ sæpe subito augebantur & cito unam aut utrasque obtegebant tonsillas, uvulam cæteraque: quibus tandem crusta ulcerum superficialium (quæ nihilominus nonnunquam sa-

tis alte partes exedebant) effingebatur. Licet tunc temporis tantum alba & humidia in apice esset lingua, in radice tamen valde impura, crassa, lutea aut castanei coloris obtegebatur pellicula. — Sic nunc quoque valde nauseosus emittebatur spiritus, cujus odor infensus de hora in horam increscebat, & in quibusdam tandem, ipsis quoque ægrotis nimis sæpe reddebatur intolerabilis.

Altero aut tertio die, omnia symptomata insigniter exacerbabantur & febris multo magis increscebat, illique, qui adhuc per triginta vel quadraginta horas satis fortiter restiterant, ipsi cedere cogebantur. — Insigniter non minus augebantur inquietudo & anxietas, quam deglutiendi difficultas. — Vertigine, dolore & gravitate afficiebatur caput; generatim majus aut minus delirium, nonnunquam pervigilium & perpetua phrenitis aderat, quamquam alii stupidi jacentes, sæpius stertebant, sibique ipsi obmurmurabant. — Cutis erat calida, sicca & aspera; rarissime observabatur in sudorem proclivitas. Urina reddebatur pallida, tenuis, cruda, sæpius lutea & turbida. Interdum vomitus; interdum alvi laxitas insignis, in primis in infantibus, urgebat. Ulcerum crustæ nunc magis auctæ, colorem induebant obscuriorem, partesque vicinæ magis in lividum vergebant. — Respiratio reddebatur difficilior, cui stertoris cum sibilo genus erat adjunctum, quod quasi ipsum ægrotum jugulare videbatur, vox rauca & obtusa illi perfecte erat similis, quæ *a veneris in faucibus* oritur *ulceribus*: loquelæ respirationisque sonitus iste ita erat peculiaris, ut homines aliquo modo circa morbum versantes facile illum cognoscere possent sonitu illo miro; unde procul dubio medici Hispanici ipsi nomen impo-

suerunt

fuerunt *Garotillo*, quo talem, qualis a ſtrangulatis laqueo editur ſonus, exprimere voluerunt. — Sonum illum acutum, latrantem, quem ſæpius in angina inflammatoria percipimus, apud horum audivi neminem. Omnium ægrotantium ſpiritus valde erat nauſeoſus, quorundam vero in primis tempore criſeos inſtantis intolerabiliter fœtens; quidam circa quartum aut quintum diem magnam fœtentis, purulenti muci, nonnunquam ſanguine tincti, copiam exſcreabant, & nonnunquam materia prorſus livida atque deteſtandi erat odoris. Simili ratione ex naribus quorundam valde inflammatis & excoriatis continuo deſtillabat acerrimus ichor aut materia ſanioſa, adeo acris, ut non ſolum labia, genas & manus infantum hoc morbo laborantium, ſed quoque digitos & brachia ipſarum nutricum, iſtis inſervientium, corroderet: cum hæc narium exulceratio accedebat, plerumque in infantibus ſternutatio vix unquam ceſſans excitabatur, adultorum vero pauci, ad minimum ad inſignem aliquem gradum ea afficiebantur. Admiratione dignum erat, quantam hujus materiæ copiam per hanc viam eliminarent infantes, qui ſæpius iſtam in ore, brachiis & manibus infricantes omnem veſicis obtegerent ſuperficiem. — Cujus defluxus ex ore & naribus ſubitanea ſuppreſſio quosdam jugulabat infantes, & quidam tantam ejus quantitatem deglutiebant, ut excoriationem inteſtinorum, vehementia tormina, dyſenteriam cæteraque, immo ani quoque & gluteorum excitaret excoriationem. — Non vero ſolum nares, fauces aliaque acerrima hac afficiebantur materia, ſed ipſa quoque trachea interdum illa valde corrodebatur, & membranæ ejus internæ fruſtra cum plurimo ſanguine & corrupta materia exſpuebantur, atque ægroti per inſigne

temporis spatium languescentes tandem tabe moriebantur; licet multo frequentius incideret, ut illa valde subito & violenter ad pulmones delata illos more peripneumonicorum necaret.

Interdum quosdam satis facile deglutientes summa cum admiratione perspexi, quamquam tonsillarum & faucium tumor, muci tenacis quantitas & sonitus spirandi stridens erant terribiles: quæ cuncta, hanc malignam anginam magis ab humorum acrimonia & abundantia, quam ab inflammationis violentia dependere, satis dilucide ostendere, existimo.

Plerumque fere exanthemata prægrediebatur angina sæpius autem ante anginam eruptiones apparebant cutaneæ, quæ interdum admodum erant insignes, licet parvus aut nullus in faucibus adesset dolor: e contrario satis severa quidam corripiebantur angina ægroti, nullo eruptionis genere obsessi; quo tamen in casu, insignis interdum cutis sequebatur pruritus & desquamatio, hoc vero ptæcipue adultis, rarius infantibus accidit. — Interim generatim ingens satis per summam præcipue infantum corporis cutem erumpebat efflorescentia, eaque tertio aut quarto evenit die: interdum ista tantum partem aliquam, interdum fere totum corpus, rarius tamen os obtegebat: interdum ea ex genere erat erysipelatis, interdum magis repræsentabat pustulas: sæpius pustulæ valde eminebant, & colorem profunde igneum vel rubrum in primis in pectore & brachiis monstrabant, sæpius tamen parvæ erant, ut melius tactu quam visu percipi possent, atque in cute mirum efficerent scabritiei genus. Efflorescentiæ color plerumque erat cremosini coloris, aut cutis quasi succo ribesiorum oblita esse videbatur,

tur, idque etiam in ipſis digitorum apicibus, atque cutis inflammata ac tumida quaſi apparebat, ſæpius brachia, manus, & digiti evidenter ita obveniebant valdeque rigidi aliquo modo dolebant. — Cutis color iſte cremoſinus huic morbo proprius profecto eſſe videbatur.

Licet eruptio plerumque ægrotis aliquod levamen ratione anxietatis, ventriculi nauſeæ, vomitus, purgationis cæterorumque ſymptomatum afferre ſoleret; univerſalem tamen prurientem in quibusdam hominibus obſervabam eruptionem ſine ulla ſymptomatum remiſſione? quid? quod quæcunque fere ſymptomata, in primis febris, pectoris oppreſſio, anxietas & delirium multo magis aucta videbantur: egoque plures ægrotos tanta univerſali, pruriente eruptione, quantam unquam vidi, obtectos, phrenitide ſeveriſſima morientes perſpexi: ita ut illud, prouti in ſumme confluentibus variolis, morbi tantam quantitatem ſi ita loqui licet, denotare videretur.

Curæ meæ concreditus erat juvenis nobilis circiter annum ætatis duodecimum agens, cujus lingua & tonſillæ tam nigræ, ut atramentum, erant, & qui ſumma cum difficultate deglutiebat; qui perpetuo immenſam nigræ, ſanioſæ & valde fœtentis materiæ per octo ad minimum vel decem dies exſcreabat quantitatem. — Circa ſeptimum diem febre aliquo modo imminuta, dyſenteria corripiebatur cruenta, licet adhuc cum violentiore tuſſi, cruenta, ſanioſa & fœtens continuaret exſcreatio; — Tandem autem profecto cum maxima omnium viſentium eum, admiratione hæc ſuperabat.— Itaque quamquam tanta ſevera & univerſalis eruptio hoc in ægroto ſecundo & tertio proveniebat die, quantam unquam inveni, & pru-

ritus cutis ita in tolerabilis erat, ut omnem totius corporis cutem valde impetuosa ratione dilaceraret; hæc tamen ingens & temporaria eruptio parum admodum ejus febrim & phrenitidem levabat, aut alia tristia supra proposita avertebat symptomata.

Cæterum citior & mitior eruptio fere plerumque optimum erat omen, & quando istam summæ cutis copiosior excipiebat desquamatio, exoptatissimum tunc occurrentium erat symptoma; quando vero eruptio in obscurum aut lividum mutabatur colorem, vel præmature & subito recedebat, quodlibet symptoma in pejus ruebat, & maximum imminebat periculum, in primis si purpureæ aut nigræ sparsim apparebant maculæ, ut nonnunquam accidebat; urina reddebatur limpida & convulsiones accedebant, aut mortifera fiebatur suffocatione tragœdia.

Morbi summus generatim gradus in junioribus *quinto* aut *sexto* die, in adultioribus non tam cito observabatur, atque crisis vix prius, quam *undecimo* aut *duodecimo* & tunc quoque satis imperfecta acedebat: Adultiorum interim quidam bis aut tribus diebus e vivis abripiebantur, cum morbus vel ad pulmones delatus eos, ut peripneumonia affectos necaret, vel ad cerebrum projectus delirantem aut comate affectum trucidaret ægrotum. — In quibusdam morbus tussim valde laboriosam, exscreationem purulentam, hæmoptoën & hecticam excitabat, ubi ægroti per varias hebdomadas languescentes tandem moriebantur tabidi.

Quod si moderatus & facilis sudor tertio aut quarto die accedebat; quod si pulsus magis lentus;

rus, firmus & æqualis fiebat, quod ſi cruſtæ faucium mitiori ſecedebant ratione & fundus ſatis purus & floridus apparebat; quod ſi reſpiratio lentior & liberior aderat, & aliquis vigor alacritasque reſtituebatur oculis, omnia erant ſalva, & ſalutaris criſis cito efficiebatur ſudoris continuatione & urina turbida, ſubſidente, farinoſa, expectoratione copioſa, & larga valde ſummæ cutis deſquamatione. — Quod ſi vero rigor accedebat & ſubito evaneſcebant exanthemata aut livida reddebantur; ſi pulſus debilior & celer deprehendebatur, & cutis calida & quaſi arida remanebat, ſpirandi difficultas, oculi mortui & vitrei, urina pallida & limpida continuabant, phrenitis aut coma ſuccedebant, cum frigido, viſcido ſudore in facie aut extremitatibus, in primis, ſi ſingultus, gulæ conſtrictio aut pectoris obſervabatur palpitatio, comitibus ſubitaneis liquidis invite profluentibus, lividis atque intolerabiliter fœtentibus dejectionibus, de vita deſperabatur. — In paucis quibusdam ægrotis paulo ante terminum fatalem non os ſolum tumidum, pallidum, ſplendens & quaſi pinguedine inunctam obſervabam, ſed totum collum valde inflatum, cujus intuitus erat cadaveroſus, atque totum quoque corpus aliquo modo efficiebatur œdematoſum, ita ut digitorum impreſſorum ipſa in parte remanerent veſtigia, cute haud iterum, ut fieri ſolet, ſe attolente; id, quod indicabat, ſanguinem in vaſis capillaribus ſtagnare atque fibrarum elaſticitatem prorſus eſſe deperditam.

Itaque cum tam varia anginarum morborumque exanthematicorum occurrerent genera, durante iſta periodo, qua malignæ graſſabantur anginæ; ſymptomatum ſimilitudo in ipſis morbo-

rum

rum istorum variorum principiis non parum difficultatis afferebat junioribus minusque in primis peritis medicis, methodum inveniendi, qua in ipso impetu uterentur, speciatim evacuationum respectu consuetarum: experientia satis nunc edocti, omnem sanguinis detractionem alvique purgationem ad minimum aliquem in gradum in illis, quæ vocantur anginæ malignæ, nulla prorsus ratione convenire, veritati esse consentaneum.

Licet nostros medicæ artis viros generosos, in hac regni parte illam exercentes tam sollicitos, capaces & eruditos esse, quam in plurimis Angliæ regionibus, profecto existimem, attamen, ut ipsis hujus singularis & consueti morbi naturam cognitam redderem & bene ab aliis quibusdam grassantibus, morbis non parum similitudinis cum illis alentibus, distinguerem, operam navabam. Et cum efflagitarem, ut ad parvum, celerem, inæqualem tremulum pulsum in ipso hujus malignæ anginæ impetu attenderent, licet sane nonnunquam plenus & repens, sed tunc quoque tardus & inæqualis esset; — ad magnam spirituum viriumque prostrationem, — ad perpetuam anxietatem, gemitus & magnam præcordiorum oppressionem; — ad torvos, languentes, aquosos & quasi lacrumantes oculos; ad pallidam, crudam, tenuem, licet sæpius turbidam, seroque similem urinam; — ad albentem, plerumque vero humidam, licet versus radicem insigniter incrustatam linguam; — ad splendentem, cremosinum faucium colorem, cum interspersis albis aut cinereis maculis vel pustulis, & spiritu nauseoso ac nonnunquam valde fœtente; — ad manuum, brachiorum, colli, pectoris cæterarumque partium scarlatinam vel purpuream efflorescentiam (in aliis erysipelatosam, in aliis

aliis puſtularum) ad ſymptomata, quæ hunc morbum etiam ipſis primis diebus comitabantur; iſti melius diſtinguebant, majori cum cautione agebant, ſucceſſuque curabant feliciori. — Plura antea occurrebant exempla, ubi ſanguis temere & larga copia emiſſus & purgationes hoc in morbo adhibitæ fuerant, imo quidam quoque adeo ſtulti erant, ut mihi, ſanguinem detractum pulchrum *ſatis* & *ſpiſſum* fuiſſe, dicerent, tam floridum profecto ego inveniebam, ut *agni ſanguinem*, ſed tam rarum & laxum, ut penna illum diffundere potuiſſet, qui parum vel nullum ſerum relinquebat, at perfecte ita apparebat ut ſanguis, cui ex vena ruenti mox *ſpiritus cornu cervi* affunditur, quo ejus naturalis impeditur coagulatio.

Nil aliud, quam hoc dicam, in quibusdam hominibus adultis plethoricis ſanguinem aliquem in ipſis morbis principiis detrahi poſſe; & paucis quibusdam ſanguinis emiſſionem, ſpeciatim in anginæ ſymptomatibus, & ubi ſpirandi quoque difficultas aderat inſignis, cum ſucceſſu præſcripſi: aſt addere debeo, ſanguinis ad inſignem aliquem gradum detractionem repetitam maxime eſſe noxiam, ubi præcipue primus ſanguis emiſſus talem rarum & laxam monſtrabat texturam; nam ſecundus aut tertius emiſſus ſemper ut merus ſanioſus cruor occurrebat, ut ſæpiſſime annotavi, — quid? quod interdum ſanguinem primo emiſſum admodum tenui, albida aut plumbei coloris cute ſatis tenaci tectum obſervavi: ſub qua vero proxime *virideſcens, molle gelatinae genus*, & in fundo admodum laxum, nigrum craſſamentum, vix ullo modo cohærens erat. — Interim hæc ſanguinis facies non minus, quam quæ ſupra propoſita eſt, plurem ſanguinis emiſſionem interdicit, & plerumque

que observatur, ubi pulsus palpitans (*throbbing*) & magnus æstus in ipso morbi accessu invenietur. — Me ipsum in primo hujus febris exortu in duobus vel tribus casibus non parum erravisse, fateor, alterum illorum esse veram peripneumoniam existimabam, sed angina, scarlatinæ eruptio & ipsæ petechiæ cito satis erumpentes, qualis re vera esset morbus, me omnino docebant.

In malignarum febrium principiis sæpius illud sanguinis glutinosi & crusta obducti inveni phænomenon, nihilominus sanguis binis aut tribus diebus post ex eodem homine detractus rarus prorsus, & ut sanies quasi fuit dissolutus. — Cujus rei plura mihi nuperrime occurrebant exempla inter hujus loci *captivos Gallos*, qui *catervatim febre contagiosa pestilentiali*, sæpius cum petechiis & dysenteria cruenta conjuncta moriebantur. — Quibus in febribus (ut quoque in aliis) *chirurgi Galli*, ut eorum mos est, quolibet aut ad minimum altero die sanguinem emittebant. — Atque in quibusdam eorum præfectibus (ita tractatis) sanguinem tertio aut quarto emissum merum saniorum esse cruorem cognoscebam, licet primum emissus satis esset glutinosus. — Præter ea methodus medendi tam erat præpostera, ut eodem tempore, quo tam negotiosi cum *lanceola* essent, *aegrotos jusculis saturatissimis, quæ ex carne bovina, vervecina cæterisque comparari poterant, replerent*, atque hoc quoque efficiebatur, licet isti perpetuo delirarent, maculis nigris vel purpureis tecti, & lingua tam nigra, ut atramentum & tam sicca asperaque esset, ut pumicis lapis. — Magnum horum numerum medendi hujus methodi perversæ fuisse victimas, pro certo habeo.

Quæ

Quæ ſanguinis cruſta obtecti facies in ipſis febris contagioſæ peſtilentialis principiis nullo modo id, quod *in libro meo de Febribus de contagioſorum effluviorum* effectu in ſanguinem in ejusmodi febribus propoſui, infringit, ſed potius confirmat: — quamquam enim iſta ſanguinis craſin diſſolvere & tandem re ipſa deſtruere intendant, homines tamen, quorum ſanguinis ſtatus eſt viſcidus denſusque, febre contagioſa maligna corripi queunt, & ſanguis ipſe, ſi in ipſo ejus impetu detrahitur, valde glutinoſus & cruſta tectus apparere poteſt, nihil vero minus actio fermenti contagioſi (ſi hac dicendi formula uti licitum eſt) magis magisve ſanguinem diſſolvet, tandem in *meram putrilaginem* ſanioſam convertet, & ſic ille in ſubſequentibus ejus detractionibus apparebit. — Atque ea propter ubi juſtis ex rationibus in febre quadam timetur contagioſa malignitas, maxima cum cautione, quod ad ſanguinis detractionem repetendam attinet, procedere oportet, cum conſtanter inveniatur, pulſum non minus, quam vires poſt ſecundam vel tertiam ſanguinis detractionem, & profecto interdum mirum in modum poſt primam inſigniter imminui.

Sed ut ad propoſitum meum redeam? — ſi ego ad ægrotum hoc morbo affectum in ipſo principio vocabar, ego plerumque loco ſanguinis detractionis jubebam, clyſma ex lacte, ſacharo & ſale injicere ad inteſtina evacuanda, in primis quando alvus ægroti erat obſtipata. — Si quando autem dejectiones cum impetu eſſent conjunctæ, pauca grana *rhabarbari toſti* cum *ſpeciebus e ſcordio,* decocto albo cæterisque conveniebant; & ſi diarrhœa adeſt profuſa, cochlear unum aut alterum *Decocti Fracaſtorii Fulleri* crebrius exhiberi

poteſt

poteſt, quod talibus in caſibus medicamentum eſt efficaciſſimum.,— Quod ſi nauſea & vomitus urgebant, lene emeticum in primis adultis præſcribebam, quod quoque non tam faucium dolorem augebat, ut quis putare poſſet, quam potius generatim inſigniter imminuebat. — Imo in infantibus ſæpe neceſſe erat, ut illis crebrius cum *oximelle ſquillitico eſſentia* antimonii aut ſimilibus vomitus excitaretur, alias magna tenacis muci copia illos prorſus jugulabat.

Tunc ego ægrotis mox *mixturam* exhibebam *ſalinam* ex *ſale abſynthii* aut *ſale volatili cornu cervi* & *ſucco limonum* cum *aqua alexeter. ſimpl.* quibus additus erat *pulv. Contrayerv. C.* cum parva. *Myrrhae* & *Croci* quantitate: vel hæc ultima dabantur in *bolo* cum paucis *nitri* granis, ſi febris inſigniter increſcebat. — Sic quoque *camphorae* additæ granum unum vel duo adultis admodum erat utile, ſi ventriculus illam perferebat: quod ſi vero illam reſpueret, *julapio* e camphora aut *aceto camphorato* cum *ſyrupo ribeſiorum nigrorum, rubi idaei* ſimiliumque uſus ſum. — Secundo aut tertio die mixturæ ſalinæ aut julapio temperato cardiaco aliquid de tinctura mea *corticis Peruv. alexipharmaca* addebam, quam tunc temporis in hoc morbo *corticis* ipſius ſubſtantia multo præſtantiorem inveniebam; cum illa multo magis exanthematum eruptionem promoveat & multo minus ſudoris exortum impediat, qui omne hujus morbi tempore maximam affert utilitatem, puta, ſi moderatus, æqualis & univerſalis eſt. — Id quidem quam maxime difficile erat, ut ægroto ullo modo ſudor excitaretur, quando autem moderatus, æqualiter diffuſus ſudor tertio, quarto aut quinto die vel quoque tardius accedebat, criticus is & ſalutaris erat, urina mox apparebat

rebat magis concocta & mox quoque ſatis largam quantitatem *ſedimenti argilacei* vel *pallide lateritii* coloris deponebat, licet ante cruda, tenuis aut limpida eſſet; indeque ſemper illam mitioribus & leuioribus diaphoreticis atque largis diluentibus cum aqua hordei, tenui ſero, avenæ decorticatæ decocto, thea aut ſimilibus promovere tentabam. — In mentem vix revocare poſſum, me habuiſſe ægrotam partum immaturum excludentem, cui ſudor moderatus, lenis, univerſalis erumpebat, & ſi pruritus, interdum cum ipſo accedens fere intolerabilis eſſet, eum tamen generatim mitigabat ſudor; tandem is conſtanter febrim imminuebat; & dejectiones (ſi fortaſſe quædam aderant) mox ceſſabant: tumores colli quoque parotidum cæterarumque partium maxima ex parte diaphoreſi moderata larga accedente ſubſidebant: ſudor ipſe ipſis etiam in infantibus valde olebat & fœtidus erat.

Vitrioli elixirium cum tinctura corticis peruviani plerumque dabam (infantibus tenerioribus exceptis) quod egregium eſt *antiputredinoſum alexipharmacum*; & ut *elixirium* iſtud *in infuſo ex malis aurantiis Hiſpanienſibus toſtis* & *vino rubro clarificato*, aut *vino rubro Portugalenſi* & *aqua* parato, quæ ſatis grata & efficax eſt compoſitio, ſumerent, ſæpius juſſi.

Vt os faucesque creberrime eluerentur, quam maxime neceſſe erat; — Gargariſma, quod plerumque præſcribebam, erat *decoctum ficuum*, florum roſarum rubrarum, *myrrha* & *mell* in *vino pomaceo auſtero* & tenuis *ſeminum cydoniorum mucilago* cum rubi idæi aut ribeſiorum nigrorum ſyrupo; atque parum *tincturæ myrrhæ per ſe* & *ſpiritus vitrioli* cochleatim interdum, in primis poſt gargariſmata

applicata sumebatur. — Et jubebam quoque, ut vapor ex *floribus rosarum rubrarum*, *floribus chamomillæ*, *myrrha* & *camphora in vini aceto* coctis, tam calide, quam ægrotus commode perferre poterat, spiritu attraheretur, quod magnum & promptum afferebat levamen.

Licet colli, parotidum cæterarumque glandularum tumor interdum tam subito, insignis & violens accederet, ut suffocationem minitaretur, eum tamen aliqua ex parte esse criticum generatim existimabam, indeque in eo promovendo cataplasmatibus acribus, vesicatoriis cæterisque operam ponebam, imo variis temporibus collo ab aure ad aurem applicavi maximo cum successu vesicatoria.— Quorum applicatio in angina consueta utilis est; multo magis vero in hac, ubi humores adeo acres sunt atque maligni.

Cum sæpius magna satis abdominis tensio & tumor adesset, atque eodem quoque tempore aliquo modo urina supprimeretur, *fomentum emolliens*, cum nonnullis *carminativis seminibus*, aut parva *chamomillæ florum quantitas* in *lacte* & *aqua* cocta & clysma ex iisdem cum *sale* & *saccharo* paratum ad alvi, flatuum urinæque evacuationem promovendam requirebantur: quibus mox intestinis levamen afferebatur, atque præter ea insigniter respiratio juvabatur, cum diaphragmatis actionem multo liberiorem redderet. — Equidem, si abdomen valde tensum & ægroti alvus esset obstipata, circa quintum aut sextum diem generatim *dosin rhabarbari*, *mannam* aut *electuarium* lenitivum exhibebam; atque post hæc plerumque *corticem* in *substantia*; sed nunquam hoc ita præscripsi, si abdomen valde tumidum & constipatum erat, neque prius, quam signa quædam coctionis aut ingruens

summæ

fummæ cutis apparebat *desquamatio ;* ego enim deprehendebam, *tincturam* meam aut *decoctum corticis* non minorem, quid? quod meliorem edere effectum, quippe quæ multo minorem pectoris efficiant oppressionem. Tunc quoque *corticis resinæ* genere quodam, vini spiritu comparato usus sum, quam ego multum extracto consueto præfero, cum istud multo facilius in ventriculo hæreat, & multo melius retineatur; ideoque illud ut *officinale remedium* magis convenire existimo.

Cæterum quo minus in hujus morbi principiis convenire videntur purgantia, eo magis mitia, leniaque *cathartica,* qualia sunt *rhabarbarum,* manna cæteraque in fine illius sunt necessaria, ut putrida ex intestinis evacuetur colluvies, quæ alias æstum protrahit febrilem, & magnam debilitatem, appetitus defectum, abdomen tumidum atque insignes glandularum obstructiones efficit; quid? quod sæpius adstringebar, ut repetitas exhiberem calomelani doses, ad parotidum glandularumque maxillarium tumorem tollendum, quæ alias tumidæ remanebant per longum temporis spatium atque induratæ, tandemque interdum suppurabant. — Sæpius profecto necesse esse reperiebam, ut istas antea unguento mercuriali perfricarem, quam resolvere valerem tumores: porro quoque calomelanum in vermibus destruendis conveniebat, quibus hoc tempore in primis ingens afficiebatur cumulus. — In genere vero post unum aut alterum purgans cito ægrotus appetitum acrem, vires corporis & animæ recuperabat: in quibusdam nihilominus crebriores purgationes, continuatus corticis, æthiopis mineralis cæterorumque per insigne tempus usus, & tunc lactis asinini cura & aër ruris liberior ad avertendam

devaftantem hecticam requirebantur: qua nonnulli octo vel decem hebdomadas poft primum morbi impetum moriebantur.

Hæc procul dubio *febris* ex genere *malignarum, peftilentialium* erat, in qua fanguis fumme acer, refolutus & putridus reddebatur. Iftam quam maxime fuiffe contagiofam, cum fæpius totam inficeret familiam & in primis juniores homines, dubitabit nemo. — Ac hoc contagium valde infignem acrimoniæ gradum in fanguine produxiffe, ex ipfius morbi hiftoria fatis luculenter apparet. — Contagium fanguinem fimili ratione ut acrimonium afficere alio loco annotavi: fortaffe *miafmata contagiofa*, nihil aliud funt, quam fummæ exacerbatæ particulæ *falino-fulphureæ* & vapores ex corporibus morbo infectis exhalantes. — Cadaverum putridorum fœtorem, membrorum gangræna affectorum, aërem inquinatum, fœtentem carcerum cæteraque fanguinis crafin deftruere, & febres malignas, peftilentiales excitare fatis notum eft: haud fecus ac fanies membri gangræna affecti reforpta & ad fanguinem dalata febrim ejusdem indolis excitat. — Paucis horis *effluvia peftilentialia* in vera pefte in faniffimis hominibus refolutionem putridam & proclivitatem fanguinis in gangrænam excitare, cum veritate convenit: — & profecto angina hæc maligna parum ab ifta fua virulentia differebat, cum non fauces folum, fed pulmones, inteftina, cæteraque in diffectionibus corporum gangrænofa & tota fanguinis maffa in merum putridum cruorem mutata apparerent. — Materiæ morbofæ quantitatem parciffimam totam fanguinis maffam inficere poffe, variolas inoculandi experimenta fatis certo probant, ex quibus apparet, materiam variolofam

ne grani quidem unius pondere ad hunc morbum excitantum ſatis ſufficere: neque hoc mirandum eſt; cum ſatis cognitum habeamus, quam triſtes effectus ex minutiſſima, quam mente concipere poſſumus, quantitate viperæ veneni vel canis rabidi excitentur.

Quamquam maligna hæc ulceroſa angina *morbus ſui generis* videbatur, profecto tamen multum conveniebat cum *febre anginoſa*, quam ego olim in volumine mearum *obſervationum de aëre & morbis epidemicis* propoſui: ac tale quoque febris genus nunc ſparſim in hujus regionis parte multum prævalere, ſatis notatu eſt dignum: aſt anginoſæ ſane febri multo magis erat natura inflammatoriæ, quam malignæ, de qua nunc egi, anginæ, & ſanguis plerumque in ulla multo denſior & viſcidior occurrebat, quam in hac, ideoque naturaliter multo melius ſanguinis permittebat emiſſionem. — Re vera autem non minus in hac, quam in plurimis aliis morbis epidemicis, ſpeciatim variolis, morbillis, febre ſcarlatina cæterisque fieri poteſt, ut morbus generalis inſigniter per ægrotorum particularem mutetur conſtitutionem. — Sic contagium varioloſum in alio fibris fortibus, elaſticis & ſanguine valde viſcido denſoque prædito, febrim quam maxime inflammatoriam, in alio debilibus laxisque fibris ac tenui reſoluto ſanguine inſtructo, febrim lentam putridam & nervoſam excitat, quæ haud ſufficit, ut miti ratione puſtulas protrudat, multo minus, ut illas ad laudabilem producat maturationem. — Breviter, variolæ maxime inflammatoriæ pari ratione multum aut plus differunt a lentarum malignarum genere, ut *febris anginoſa* ab *angina peſtilentiali ulceroſa* differt. — Quamtum febris ſcarla-

tina a MORTONE descripta ab illa a SYDENHAMO relata differt? — Et licet quidem peculiare quoddam contagium semper eundem peculiarem producat morbum, pro variis tamen hominibus varie differt, & hac in comparatione tractari debet. — Harum certo ulceratarum anginarum quasdam comitabatur febris satis fortis, quæ in principiis sanguinis emissionem cum utilitate perferebat, & in quibusdam regimen requirebatur multo calidius quam in aliis, — immo variis in casibus nitrum cum diaphoreticis exhibere me oportebat. — In genere vero, multo calidiora medicamenta in hac, quam in plurimis aliis febribus necessaria fuisse, fatendum est; idque etiam sæpius, quando æstus satis erat insignis, alias pulsus mirum in modum imminuebatur, & mira mox subsequebatur anxietas & oppressio. — Tam calida profecto hoc in morbo alexipharmaca (istaque haud raro junioribus hominibus) dare debui, ad quæ præscribenda nihil, quam repetita experientia me impellere potuisset: qualia erant *crocus, camphora, pulv. Contrayervæ, confectio cardiaca,* theriaca Andromachi, vinum pomaceum calidum, vinum ebullitum cum aqua, tinctura corticis alexipharmaca cæteraque, atque hæc cuncta cum successu satis patente & methodum medendi probante.

Febris nomen, ut promiscue in medicinæ praxi usurpatur, non est vagum quid & indeterminatum. — Sunt quidam morbi generali hoc nomine comprehensi, quæ in ipsius febris excitatione optime curantur, exempli loco tantum sint quartana & lentæ febres atque nervosæ. — Ac angina hæc jam proposita maligna, alia febris est species, quæ satis luculenter probat, non omnes morbos acutos meris evacuantibus & refrigerantibus

tibus tractandos esse medicamentis, — diluentia propria procul dubio in omnibus conveniunt febribus, quædam autem profecto plura quam decoctum hordei & limonum succum requirunt. Ast hac de re in libro meo *de Febribus* proposui plura; & nunc pauca tantum de usu *salium volatilium alcalinorum* in febribus putridis pestilentialibus aut petechialibus addam, in quibus ne illa sæpius admodum inconvenienter adhibeantur, timeo.

Atque hic annotandum est, sanguinem in omnibus hujus indolis febribus, semper nimium turbatum & resolutum inveniri, illumque tandem quam maxime acrem & quasi sapiosum fieri & putridum. Itaque quicquid acrimoniam & sanguinis resolutionem promovere solet, illud ad tales febres excitandas earumque malignitatem, si quædam contingat, augendam, admodum esse debet aptum: volatilia autem alcalina salina utrumque summo in gradu efficiunt: licet enim ea animalium carnes & sic quoque aliqua ex parte sanguinis e corpore emissi, retardare soleant putredinem (& hoc quoque *arsenicum* aut *sublimatus mercurius corrosivus* efficiat) cum sanguine tamen ipsa sub circulationis actione & vi vitæ posito commixta ejus rationem indeque putredinem certissime accelerant: sic quoque cum sanguine extra corpus, aut potius, si is ex vena ruit, mixta plenarie globulorum sanguineorum texturam destruunt, eadem fere ratione ut viperæ venenum copulam aut cohæsionem particularum componentium dissolvit; & sanguis ex homine robustissimo (immo quoque sanguis maxime tenax equi, ut sæpius tentavi), ita tractatus nunquam concrescit, ut alias solet, in crassamentum, & ejus serum separat, sed ab isto tempore remanet laxus, reso-

lutus eruor aut sanies. — Nunc porro observare mihi liceat, hæc volatilia salia alcalina (aut spiritus) larga in quantitate crebriusque sumta etiam in sanis hominibus, ut satis cognitum est, excitare æstum febrilem, hæmorrhagias, gingivas spongiosas, cruentas, spiritum fœtentem, urinam male olentem cæteraque: Symptomata ingruentem sanguinis resolutionem & putredinem satis indicantia.

Præter ea hi turbati atque resoluti sanguinis globuli apti sunt, ad serosas lymphaticasque arterias ingrediendas, & cum non liberum transitum ad earum ramificationes inveniant, ibidem stagnantes corrumpuntur, tandemque hæc summe tenuia vasa corrodunt, in primis si salibus acribus sunt saturati, quæ eodem tempore etiam hos adeo tenues canales valde irritant, calorem augent, & ita citiorem corruptionem tam humorum, quam vasorum efficiunt; & quando putrida hæc lympha atque serum resorpta ad sanguinis massam perferuntur, eo magis corruptionem accelerant generalem.

Salia quoque volatilia alcalina cuti externe applicata eam satis cito corrodunt & ulcerant, & id sane fieri solet, ut ista interne data, multo majorem *excitent calorem* quam calidissima alexipharmaca vegetabilia eadem in quantitate exhibita. — Illudque, ut existimo, non tam vim progressivam & circulationem sanguinis augendo quam motum intestinum & effervescentiam in eo efficiendo; accuratissime enim tentatis experimentis repertum fuit, salium volatilium alcalinorum solutiones fibrarum tonum, vasorum robur, indeque *momenta sanguinis* in *ordinario circulationis* cursu debilitare. — Atque ipse eventus ostendit, si sanguis salibus acribus abundat, pulsum fieri debilem, tenuem,

nuem, celerem & tremulum, ut in summe scorbutico istoque corrupto statu sanguinis acri, qui putridam febrem, varias destructionis *a causa interna*, ut dicitur, antecedentem excitat, in quibus binis vires naturæ & speciatim arteriarum sese contrahendi robur insigniter infringuntur, licet hæc celeritate increscat, ad defectum vigoris naturalis & plenitudinis compensandum, quæ in libera & firma arteriarum sanguine juste repletarum & convenienter motarum contractione observatur. — Cordis mollities & flacciditas singularis, quæ plerumque in scorbuticis & pestilentialibus casibus deprehenduntur, a debilitate & magna ejus muscularium fibrarum relaxatione dependent. — Aestus istius irritantis peculiare genus, quod plerumque in cute hominum putridis malignisque febribus laborantium persentiscimus, a salibus acribus & sulphure sanguinis abundantibus ejusque motu intestino, neutiquam ab ejus aucta vi progressiva provenire videtur; nam in primo cutis attactu, æstus, parum valde vel vix naturali esse videtur major, sed per longum temporis spatium digitos ei applicando, ingratus persentiscitur in ea calor urens, cujus sensus per breve aliquad tempus in digitis prorsus ab ægroto remotis remanet: quod *Doctor* PRINGLE erudite in eximio libro *de morbis exercituum* (*Treatise on the Diseases of the Army*) & GALENVS, ut candide observavit, longe ante ipsum annotavit. — Hoc *Dominus* QVESNOY vocat *calorem acrimoniæ*, & recte satis ab *inflammationis calore* distinguit. — Qui sensus profecto ita differt, ut attactus ligni sicci valdeque calidi & immersio digiti in tepidum cornu cervi spiritum. — Atque, hanc observationem abundantiam salium acrium perspiratione in his valde putridis febribus extricatorum evidenter probare, existi-

H 5 mo.

mo. Itaque æstus illæ urens, quem ægroti his in morbis in interioribus sentiunt, licet partes corporis externæ sane sint frigidæ, probabiliter ab eadem causa exoritur. — Atque non possum, quin existimem, æstum in febribus observatum destructiones ab *interna causa* præcedentem & comitantem, ab acrimonia & motu intestino humorum, non profecto a rapido motu progressivo oriri, pulsus enim tunc semper debilis & tenuis, licet sit celer, deprehenditur. Mirus, subitaneus & insignis fœtor, tumor & saniosæ hæmorrhagiæ provenientes ex omnibus corporis colatoriis illorum, qui putridis malignis pereunt febribus, motus intestini insignis, rarefactionis & acrimoniæ humorum sunt argumenta. — Hoc plerumque eveniebat in illis, qui febre supra proposita maligna anginosa moriebantur. Totum corpus usque ad manum pedumque digitos livore cadaveroso insigniter intumuisse, perspexi, licet prorsus fere esset frigidum, non minus quoque intolerabilis fœtor antea, quam homo re vera moriebatur, oboriebatur, eodemque tempore sanguis ex auribus, naribus, ore & intestinis effluebat: idque tunc etiam observabatur, cum pulsus valde debilis & tenuis, licet summe celer, ab ipsis esset principiis. Nonne hoc a majori dependebat aëris copia in sanguine ab intestino motu, calore & putredine erorta, qua aërem generare, satis notum est? Nonne emphysema, in sphacelo interdum observandum, ab eadem causa dependet?

Ast, ut pergam si naturam & genesin salium animalium consideramus, fortasse paulo altius in hanc penetrare possumus materiam. — Vegetabilium acida fortissima, in cibis nostris assumta, vi vitæ cito mutantur in neutra aut in genus salis

ammo-

ammoniaci, & cum diutius diutiusque vaſorum actioni & ſanguinis calori exponantur, illa magis magisque ad alcalinam accedunt naturam, tandemque fiunt alcalina, niſi diluantur, abluantur & potu ac diæta aceſcente corrigantur. — Qui nulla alia re, quam mera aqua, carne & piſcibus vivit homo, absque ulla re, vel acida vel aceſcente, ſubito contrahit in omnibus humoribus valde inſignem rancorum (*ranknes*); febricitare incipit, tandem ſanguis ejus in putredinis ſtatum ruit. — Illorum ſanguis, qui fame pereunt, ſumme acer redditur, quo generantur febris, phrenitis, & tantus putredinis gradus, qui omnino vitalia deſtruit principia. Cujus rei exemplum admodum melancholicum aliquando in viro nobili egente inveni, qui obſtinata fame mortem ſibi ipſi conſciſcere, neque vi neque perſuaſione per plures dies ullum cibum aut guttulam potus deglutire volebat. — Qui ſubito febre corripiebatur, os rubore & caput ejus inſigni offundebatur calore; pulſus ejus erat tenuis, at valde celer; poſt quinque vel ſex dies ejus ſpiritus maxime infenſus, ejus labia ſicca, nigra, arida, ejus dentes & fauces putrida, nigra, cruenta, urina (ſi obtineri poterat) profundiſſimo colore tincta, majorem, quam ſi per menſem repoſita fuiſſet, ſpargebat fœtorem; tandem perpetuo obtremiſcens neque ſtare, multo minus incedere valebat, delirio & vertigine alternante correptus convulſivis mortis contentionibus crebrius afficiebatur, in quibus ſæpius circa caput & pectus ſatis inſignis extricabatur ſudor, licet ejus membra prorſus frigida, pallida & corrugata eſſent; ſudoris color erat profunde luteus & fœtor admodum nauſeoſus.

Itaque certa res est, salia animalia, si non juste & constanter urina eliminentur quam maxime fieri perniciosa, ut in ischuria, continuo enim magis magisque ad statum accedunt alcalinum. — Vrinæ suppressionem pertinacem fieri mortiferam non tam ab aucta quantitate, quam ab acrimonia humorum dependet; satis enim cito hoc ita accidisse, perspexi, ubi ægrotus largas valde evacuationes per sudorem & alvum durante toto suppressionis tempore habuit; in mentem præcipue revoco, ante aliquot annos *renalem ischuriam* fœminæ nobili pingui die suppressionis undecimo attulisse mortem, licet ipsi bis large satis detraheretur sanguis & per totum temporis spatium alvus retineretur laxa, indeque non humorum periret abundantia. — Ab ipsius impetus tempore usque ad ejus mortem ne guttulam emittebat urinæ, quamquam non minus *cantharides* in substantia earumque tincturam, quam alia medicamenta, speciatim largas *calomelani* assumebat doses. Etsi quidem cantharides satis sperato cum effectu datas fuisse in ischuriis, crebrius perspexi; attamen, si illa non cito expectatione respondent, sed diutius larga in quantitate continuantur, timeo, ne simul acribus cum salibus agant, & ægroti mortem accelerent, excitando deliria & convulsiones, ut pluries perspicere mihi minus secunda contigit fortuna.

Sed ut ad propositum meum redeam. — Salium volatilium alcalinorum effictio in corpore non adeo productioni earum extra istud videtur esse assimilis. — Plantæ viridis genus aliquod, sit quoque acidissimum, in magnum acervum comprimatur, subito calorem contrahit, & gradatim magis magisque incalescit, (ad tantum tandem intensum gradum, si quantitas est larga admodum,

ut

ut veras concipiat flammas) & hæc effervescentia subito totam massam reddit putridam, & sal acidum atque essentiale plantæ in volatile mutat alcalinum, quod destillatione ex massa putrida elici potest, & sua essentia nullo respectu a sale alcalino volatili ex animalium substantia extricato differt; utrumque & hoc & illud sunt effectus caloris & motus in salia vegetabilium, & quo diutius & fortius vi & æstu nostrorum solidorum & fluidorum ea circumaguntur, eo magis ad alcalinum statum evehuntur, in quo prorsus ad usus vitæ communes sunt inutilia; imo fiunt quam maxime destruentia, si valde abundant, ut in vere putridis, pestilentialibus & petechialibus febribus procul dubio fieri solet, ideoque, in tali casu ægrotis salia alcalino volatilia exhibere, nihil aliud esse, quam oleum camino addere, existimo, hæc enim profecto sanguinis globulos resolvunt aut diffringunt, indeque eo citius generalem inducunt putredinem.—Quæ salia quoque externe cuti applicata, subito excitat ulcus gangrænosum: atque sanguis illis large refertum, mutatur in lixivii acris genus, quod *fibrillas nervosas* & *ultima vascula* valde destruit. — Et hoc profecto eo certius, frequentius & citius evenit, quam evenire solet, quando largo acidorum, diluentium rerumque mite mucilaginosarum usu in cibo & potu abluendo corrigendoque illud avertatur; prouti videmus, succum limonum atque acetum eorum omnino tollore acrimoniam: illa profecto ita adhibita variis in morbis mutantur in remedia utilissima.

Antea, quam finem his impono, ut sequentem casum singularem afferam, mihi sit licitum, quippe qui non prorsus a proposito nostro est alienus.

Virum quendam fortuna & familia nobilem nuperrime curabam, qui ad magnæ *salium volati-*

lium

lium quantitatis usum ita se adsuefecerat, ut feminæ illum olfactu persentiscerent, ut tandem ista mirum sane in modum ederet, prouti alii homines *semen carvi sacharo conditum* edunt. — Δριμυφαγία exsecranda. — Cujus effectus cito hi erant, ut febris hectica, ingentes hæmorragiæ ex intestinis, naribus & gingivis accederent, omnes ejus dentes exciderent, nihilque solidi edere valeret; ejus carnosæ partes insigniter diminuerentur, & ejus musculi tam molles & flaccidi efficerentur, ut musculi recens nati infantis; atque in toto ejus corpore erumperent pustulæ intolerabiliter prurientes, ita ut seipsum continuó scalperet & cutim cum unguibus impetuosum satis in modum dilaceraret; ejus urina semper profundissime tincta, turbida valdeque fœtida apparebat. — Tandem magna cum difficultate, ut hunc nocivum relinqueret gustum, commovebatur, at tam efficaciter ejus constitutionem pervastaverat, ut, licet per varios menses miserrima ratione traheretur, tabidus tamen summoque in gradu periret marasmi; — atque ipsum multo citius mortuum fuisse, persuasum habeo, nisi constanter vina bibisset liberalium optima generosioraque, & larga in quantitate lac asininum atque succos antiscorbuticos cum succo aurantiorum sevilianorum, limonum cæterisque bene acidulatos adhibuisset.

Tantum vero, missis his omnibus abest, ut existimem, salia alcalino volatilia ex materia medica ejicienda, eorumque usum omnibus in casibus esse contemnendum, ut potius certissime credam, illa in variis maxima cum utilitate exhiberi posse. — Re vera autem semper excipio illos supra memoratos.

OBSER-

OBSERVATIONES MEDICAE ET CHEMICAE DE ANTIMONIO.

PRAEFATIO.

Cum ego ſequentem de antimonio diſſertationem in medio juniorum uſum primum componerem, ut illam in peculiari libello promulgaret, bibliopolæ meo permittebam, nihilo minus eam tanto honore afficiebat regia ſocietas, ut commentationum philoſophicarum voluminis quadrageſimi octavi parti ſecundæ inſereret. — Interim ibidem methodi eſſentiam aut vinum antimonii (quod ego adeo commendo, & quo tam frequenter utor) parandi nulla datur deſcriptio, ideoque eam hic proponam; cum in primis variæ diſquiſitiones ad methodum a me deſcriptam tentatæ fuerint; quæ methodus profecto admodum facilis & hæc eſt.

Vitri bene præparati antimonii uncia una in pulverem redigatur, cui vini boni frigidi maderaici unciæ viginti quatuor affundantur, per decem aut duodecim dies id interdum agitando reponatur. — Quo facto ſubſideat per unum aut alterum diem, effundatur vinum, & coletur per chartam bibulam albam, & in lagena vitrea bene obturata ſervetur. — Tali modo præparatum id per plures annos bonum conſervari poteſt. — Vinum maderaicum aliis præfero, cum melius conſervetur quam plura alia vina: vinum generoſum hiſpanicum album bene quoque convenit. Aromata ſtomachica, quæ ut cum antimonio infunderentur, antea jubebam, omitti poſſunt, cum non magni ſint momenti.

Antimonii vitrum in mortario ex orichalco vel ære confecto in pulverem redigendum vel fortius terendum non eſt; ne cupri particulæ deterantur quæ poſtea vino quoque ſolvuntur. — Hoc profecto generatim in quacunque ſubſtantia minerali duriore couterenda tam in experimentis ad medicinam pertinentibus quam aliis caute obſervandum eſt.

Vinum hoc antimoniale in ſero lactis, infuſo Thée, vino, cereviſa, vino pomaceo, breviter quocunque in liquore aqueo aut vinoſo a triginta vel quadraginta uſque ad ſexaginta vel octoginta guttulas adultis ut alterans, attenuans & diaphoreticum dari poteſt; niſi quod prima doſis plerumque lenem nauſeam aut ventriculi ægritudinem, & interdum quoque lenem vomitum cum una aut altera alvi dejectione excitet. — Quodſi vero quis eo per duos aut tres dies uſus eſt, vix ullo modo eo efficitur ventriculus. — Largiorem doſin plures alvi dejectiones & vomitum fortiorem excitaturum eſſe, ut mentionem faciam, vix neceſſarium eſſe videtur; aſt non poſſum, quin profitear, hoc fieri majore cum ſecuritate, quam in plurimis aliis emeticis aut draſticis catharticis.

Ego vero tædium parerem & acta agerem, ſi plura ſpeciatim proferre vellem, ſiquidem hoc non in ſequenti ſolum diſſertatione, ſed & in libro meo de *aëre & morbis epidemicis* (*) ac in libro *de febribus* (**) præſtiti. — Cæterum & hoc & quodlibet aliud medicamentum peculiarem in modum ita accommodandum eſt, prouti rerum ratio & ægroti conditio id exigit.

OBSER-

(*) Vid. Tom. I. p. 157.
(**) Vid. Tom. II. p. 206.

OBSERVATIONES MEDICAE ET CHEMICAE DE ANTIMONIO.

Vix bina elapſa ſunt ſecula, cum medicus antimonialia præſcribens ex facultate expelleretur; quid? quod Romæ illi, qui pulverem CORNACHINI adhibebat, pœna irrogabatur, ut ad triremia mitteretur, idque ob antimonium diaphoreticum, immixtum. Nunc e contrario antimonium quacunque forma eſt magnum illud catholicon, quo tam empirici quam medicinæ doctores utuntur. Dubio procul id eſt egregium minerale, ſi juſte præparetur & prudenter adhibeatur.

Quicunque autem antimonialibus medicamentis cum utilitate & ſucceſſu uti vult, ille ut analyſin hujus mineralis & elementa conſtitutiva bene habeat cognita & quem variæ ejus compoſitiones, præparationes & harum doſes edant effectum, ſciat, neceſſe eſt; alias loco medicamenti erit venenum. Quis enim harum rerum minus peritus crederet, ſex vel octo hepatis aut reguli antimonii grana & multo quoque minorem ejus vitri quantitatem excitare poſſe vomitum violentiſ-

ſimum, cum e contrario drachma una vel plus erudi aut tantum communis depurati antimonii officinarum cum utilitate & ſucceſſu ſumi poſſint? Porro vero, ſi partes æquales antimonii & nitri deflagrantur & in unum corpus fuſione miſcentur admodum fortis antimonii producitur hepar; at enim vero ſi tres hujus ſalis partes & una antimonii detonantur ac convenienti igne calcinantur, mera calx iners aut antimonium diaphoreticum, ut dicitur, provenit, nulla ratione emeticum aut catharticum. Ex altera parte, ſi quis octo nitri partes cum antimonio liquefacit, mite admodum reguli medicinalis genus inde obtinetur. Pari ratione, ſi una ſalis tartari pars cum quinque antimonii crudi partibus liquefiunt, valde mite antimonium medicinale, vel ut plerumque nuncupatur, regulus antimonii medicinalis paratur; nihilo vero minus, ſi duæ vel tres ſalis fixi alcalini & una hujus mineralis pars fuſione commiſcentur, valde draſticum hepatis antimonii genus & plerumque parva reguli quantitas inde producitur. Quid? quod antimonium bene uſtulatum, calcinatum & liquefactione in vitrum ſine ullius alius corporis additione mutatum, fit vehementiſſimum in rerum natura emeticum: ſi autem verum hoc vitrum radiis ſoliis concentratis ope lentis cauſticæ majoris iterum calcinatur, mox in calcem inertem aut antimonii diaphoretici genus mutatur. Idem efficitur, ſi antimonii vitrum cum æquali circiter nitri quantitate deflagratur.

Hæ ſunt res, de quibus nihil quàm repetita nos certiores reddere poſſunt experimenta; quod quamvis mirum videri poſſit, fortaſſe ta-

tamen, ſi propius ad hujus rei diſquiſitionem accedimus, rationes ejus ſatis clare detegere poterimus.

Totius rei cardo in hoc verti videtur: purum, crudum antimonium e multo ſulphure & multo majore regulinæ metallicæ partis quantitate conſtat. Sulphur aut ad minimum id, quod ſulphur externum appellari poteſt, parum vel nihil a conſueto differt ſulphure, ut HELMONTIUS putavit, atque BOERHAAVE, HOFFMANN & GEOFFROY evidenter probaverunt; atque, licet ſulphur antimonii arſenicale, ut dicitur, valde virulentem eſſe, veteres putaverint chemici, quemlibet tamen nunc hoc concedere credo. Atque ſulphur hoc, ſulphuri vulgari ſimile, acido vitriolico & bituminoſa aut inflammabili ſubſtantia componitur; ac quicquid BASILIUS VALENTINUS, CHARRAS, aliique de vini aceto antimonii loquantur, nihil tamen in eo aliud, quam quod propoſui, deprehenditur, neque ullum aliud ſalis genus in antimonio adeſt, quam acidum vitriolicum, non obſtantibus MAETS, DUNCAN BORNETT, cæterorumque opinionibus.

Licet vero principio ſulphureo abundat antimonium, id tamen multum ſuperat regulinum, & profecto verum corpus aut eſſentiam antimonii efficit, & in eo ſolo vis ſita eſt draſtica & emetica proprietas, ut D. GEOFFROY ſatis demonſtravit & de quo, ut exiſtimo, nunc pauci dubitant medici; nulla enim antimonii præparatio exiſtit emetica, quæ principio regulino non inſigniter abundet, quam ob rem nulla antimonii

tinctura, cum spiritu vini rectificato parata ullum in gradum est emetica.

Regulina hæc substantia aut antimonium, proprie sic dictum, est sui generis substantia metallica, tota fere volatilis, si fortiora urgetur igne, nullaque adhuc cognita ratione ad statum redigi potest malleabilem. Alius eam mercurii, alius arsenici habere naturam, vult, hæc vero vario respectu differre videntur. Nulla cognita methodo ex antimonii regulo aut ejus floribus cum sale ammoniaco extricari potest mercurius vivus, quidquid jactaverunt alchemici imaginarii. Quantitas ista adeo parva, quam GEOFFROY ex eo extraxisse somniat, nunquam iterum ipso isto procedendi modo, materia & maxima cura adhibita extrahi poterat. Siquidem, si regulina antimonii pars re vera mercurialis est, quomodo fieri solet, ut mercurius in forti calcinatione & præcipue in tali intenso calore, qualis ope lentis causticæ efficitur, non prorsus in auras abeat? Atque, si avolat, ut nonnulli observarunt, qui fieri solet, ut calx remanens post talem violentam ignis actionem, adeo facile mera vulgaris alicujus phlogisti additione, quale est sulphur, carbonum pulvis, animalium pinguedo aut simile quid, in pristinam ejus regulinam metallicam substantiam reducatur? Ast mercurius nulla profecto in forma tam intensum sustinebit calorem, sed subito prorsus evaporat, ac sic quoque regulus, si ei mercurii esset indoles, evaporaret; cujus nihilo minus calx ignis hujus vi probata ut dixi, facile iterum in proprium restituitur regulum. Antimonium purum ab arsenico differt, cum ne ullum quidem alii odorem, arse-

arſenico, ſi comburitur, proprium, habeat. Neque antimonii regulus ullo modo, ut arſenicum in aqua aut oleo tartari per deliquium ſolvitur, in quo tamen arſenicum album prorſus fere diſſolvitur. Præter ea particulæ arſenici & antimonii conſtitutivæ prorſus figura differunt: illæ enim binas pyramides quatuor lateribus præditas & baſi conjuctas oſtendunt; hæ vero acubus quaſi ſunt ſimiles, atque hoc ſpeciatim in minutiſſimis antimonii diviſionibus, ſolutione, ſublimatione cæterisque fieri ſolet, prouti in floribus antimonii per ſe, & in reguli ejus ſolutione cum vino mirum in modum perſpicitur, ſi ea in vitri fruſtulum aut ſimilem quandam rem impoſita ope microſcopii contemplamur: quid? quod ſi in antimonium vitrum aut calx reducitur, id ſpiculorum acuumque figuram iterum aſſumit; ac ſine ulla re addita ſi mercurius vitæ liqueſit, regulus ſpiculis formatus, vel mera talium aculeorum aut acuum maſſa oritur.

Ab hac profecto ſpiculis aut aculeis effiçta forma (quæ in minutiſſimis regulinæ ſubſtantiæ particulis conſtanter remanet) dependere videtur hoc, ut antimonii præparationes ejus emeticam accipiant qualitatem. Sic corpora ſalina aculeis ſuis aut acubus ſtimulant; mercurius ſublimatus ſalibus pondere mercurii adhærentis exagitatis corrodit; arſenicum ejus rigidis acerrime aculeatis, gravibus particulis. Quod ſi enim larga ſulphuris quantitate abducuntur ſpicula hæc regulina, ut in antimonio crudo, talem vim non exſerunt; atque ſi antimonii regulus cum plure ſulphure miſcetur fuſione, omnino adeo redditur iners quam minera cruda. Pari ratione antimonii regulus vel vitrum cum cera liquefacta multo,

quam antea erant, redduntur mitiora. Immo ipsa venenata albi arsenici fortissimi indoles intimiore sum sulphure unione ope fusionis mirum in modum tollitur.

Itaque hæc sulphuris obductio acrium horum corporum aculeos obtundere vel vagina includere atque irritationem auferre videtur, quam alias in tunicis ventriculi & intestinorum nerveis ederet. Hoc dilucide in vitro antimonii cerato apparet; quod, licet per se sit omnium emeticorum violentissimum, ita tamen multo mitius redditur & adultis a quatuor, sex vel octo ad sedecim usque grana secure & quibusdam in casibus magna cum utilitate dari potest, cum e contrario duo vel tria vitri in pulverem contriti grana vomitum excitent periculosissimum. Quibus vero in transitu addere liceat, vim vitri antimonii cerati diu antea præparati drasticam, si denuo in pulverem subtilem conteratur, multum augeri, cum trituratione cera ab eo separetur & ejus aculei magis reddantur nudi: ita ut illud ipsum, quod mox proposui, comprobet. HARTMANNI chylista, sive vetus vitri antimonii cum gummi mastichis præparatio, qua in spiritu vini solvitur & postea spiritus vapore dissipatur, ejusdem quidem indolis, ast non tam tuta, ut ego existimo. esse videtur. Interim neque hac neque illa vitri antimonii præparatione, quæ repetita spiritus vini super id efficitur deflagratione, usus sum, de qua GEOFFROY dicit, grana decem vel duodecim tuto dari posse; cum pars spiritus vini oleosa spicula antimonialia involvat vel obtundat, atque vitrum aliquo modo iterum ad pristinum antimonii statum, quem in origine habuit, reducat. Mercurialia cum sale præparata spiritus vini deflagra-

tione

tione super ea repetita multo mitiora reddi res est certissima.

Igitur, quo minus sulphuris externis partibus antimonii regulinis adhæret, eo vehementior earum erit operatio & vice versa. Sic in hepatis antimonii vulgaris præparatione magnam sulphuris partem simul deflagrat & abripit nitrum, unde antimonii hepar emeticum fit fortissimum, (quid nitri in alcali conversio porro in hoc procedendi modo efficiat, in præsenti considerare nolo.) Atque idem omnino evenire solet, si regulus vulgaris comparatur; &, si in regulo martiali efficiendo ferri limatura adhibetur, hoc fieri solet, ut ferro sulphur absorbeatur antimoniale. Pari ratione in antimonii calcinatione ad vitrum efficiendum, primum ustulatione & postea multo perfectius expellitur sulphur, si residuum igne fortiori liquefit in vitrum, unde id vim emeticam accipit violentissimam, quæ tota nihilo secius subito destruitur, si iterum cum multo sulphure fusione commiscetur.

Quamquam vero rude hoc externum sulphur non absolute ad regulinæ, metallicæ partis constitutionem est necessarium, ad reguli tamen ut reguli existentiam quam maxime postulari videtur internum aut metallicum sulphur: quod si enim antimonium omni ejus sulphure per humidam aut siccam calcinationem, ut dicitur, prorsus privatur, corpus metallicum aut antimonium esse desinit. Ita antimonium radiis solis fortiter concentratis expositum, in meram calcem inertem aut caput mortuum mutatur ac nullo unquam modo in naturam & formam ei ab origine propriam, nisi alicujus sulphurei corporis additione reduci potest. Idem evenit, quando larga ni-

tri quantitas cum antimonio deflagratur, donec omne ſulphur ſit combuſtum, ut in antimonio ſit diaphoretico vulgari. Sic quoque in humida calcinatione hoc fieri ſolet, quando ſpiritus vitrioli fortis regulinæ maſſæ affunditur, qui eam extrahit atque phlogiſton relinquit liberum; pari enim ratione hæc calx nonniſi pabulo aliquo ſulphureo intimius cum ea fuſionis ope mixto reduci poteſt. Olei vitrioli odor ſulphureus inſignis, ſi id deſtillatione aut pari quadam re expellitur, phlogiſton & unde hoc veniat, prodit. Præter ea calx iſta omnino alba eſt, neque ullo modo cum nitro deflagrare vult; quod, omnem ſulphuream materiam deficere, eſt argumento. Nihilo ſecius calx hæc ſulphure proprio addito ſubito in regulum mutatur, & tunc cum nitro more conſueto deflagrat.

Ergo, aliquod ſulphur internum metallicum (quod vero fortaſſe parum aut nihil a vulgari externo ſulphure differt) ad terræ metallicæ compoſitionem & quoque ad regulinam ſubſtantiam ac formam effingendam ſumme neceſſarium eſſe, apparet, ſine quo ea iners & minus cohærens remanet moles, omni antimonii virtute prorſus privata. Sic pulvis, minera aut cineres ferri haud nocent & tuto deglutiri poſſunt; quod ſi vero ex eo cultri & acus fuerunt effecti, caſus immenſum in modum mutatur. Interni hujus principii ſulphurei neceſſitatem non in antimonii ſolum, ſed quoque in perfectiorum metallorum compoſitione cognoſcimus, quæ lentium cauſticarum ope (vel alia ratione) calcinata in ſtatum eis proprium metallicum malleabilem non, niſi additione alicujus ſulphuris, ut diſſolutarum particularum terrarum metallicarum conjunctionis vinculi, redu-

ci

ci poſſunt. Quodlibet vero ſulphur, vel animale vel vegetabile vel minerale, pinguedinem, pulverem carbonum ſeu ſulphur ipſum, æquali ratione iſtarum terrarum concretionem & cujuscunque metalli differentis regenerationem efficere, annotatu ſatis eſt dignum; ita ut tantum ſulphur ut ſulphur eſſe videatur, quod ſolum ad novam compoſitionem requiritur. Haud abſimili ratione, ut in vegetabilibus ad ſtaminum cohæſionem requiritur oleum conglutinans, quo igne conſumto, ea in meras mutantur cineres. Ergo, metallorum differentiam a differentibus terris metallicis ſpecificis, ut ita dicam, & non a differente proportione, compoſitione & puritate principiorum ſulphureorum aut mercurialium, ut D. HOMBERG aliique crediderunt, dependere, hoc comprobare videtur. Interim, quomodo unorum eorundemque carbonum ſulphur ad formam atque ſubſtantiam ex cineribus non ſolum ferri, cupri, & ſtanni, ſed quoque pari modo ex calce argenti & auri metallicam eis propriam reſtituendam, inſervire poſſit, me fugit. Porro autem, ſi hæ terræ metallicæ origine ſua re vera ſunt mercurialis indolis, & ita poſt calcinationem remanent, qui fieri ſolet, ut earum mercurius talem immenſum caloris gradum, qualis iſte lentium cauſticarum eſt, perferant? cum e contrario nulla mercurii præparatio cognita, multo minus vero mercurius ipſe tertiam ejusmodi caloris partem ſuſtineat, quin totus diſſipetur, atque hanc ob rationem mercurialia, ut mercurialia, nunquam in vitrtm poſſint converti: quæ vero metallorum terræ aut cineres hunc immenſum caloris gradum ſuſtinent, in vitrum convertuntur ideoque non ſunt mercurialis indolis; atque eorum calx alicujus ſulphuris additione iterum in

metal-

metallum reduci poteſt: ego vero credo, fore, ut nemo dicat, carbones ipſis in reductione reddere mercuriale principium.

Hic fortaſſe quis ex me quærere poſſit, quænam arguant, in bene purgato antimonii regulo aut ejus vitro adeſſe ſulphur? ad hæc reſpondeo, nullus dubitare poterit quin in regulo adſit, cui notum eſt, optimum antimonii regulum cum nitro perfecte candeſcenti crucibilo injectum deflagrare & plures vel minores exhibere ſcorias; quæ cum ſale fixo alcalino liquefactæ hepatis antimonii ſpeciem efficiant; atque ſulphur facile ſeparari poteſt, ſi in aqua regia diſſoluitur. Hoc vero cognitu haud eſt difficile; non adeo facile profecto in antimonii vitro detegitur ſulphur, ſed evidenter adeſt; quando enim vitrum in pulverem tenuiſſimum contritum cum vini aceto deſtillato fortiſſimo digeritur, eum maxime tingit & imbuit emetica qualitate: atque tinctura hæc evaporatione in extractum redacta tincturam præbet ſulphuream, ſi ſpiritus vini affunditur rectificatus: quando autem cum eo ipſo vitro modus procedendi cum aceto vini deſtillato aut ejus ſpiritu concentrato variis temporibus repetitur, id tandem ei neque tincturam, neque vim emeticam impertitur, ſed mortua, obſcure tincta, iners remanet maſſa, cum omne ſulphur extractum & in meram calcem reductum fuerit vitrum. Siquidem vitrum antimonii ipſum aliquo modo cum nitro deflagrabit; ex quibus, id ſemper aliquid principii ſulphurei retinere, apparet; atque, ſi id mitius & innoxium reddere volumus, ut vitri ſulphur cum nitro aut ope lentis cauſticæ comburatur, neceſſe eſt: quod profecto metallicæ vitri naturæ eſt deſtructio.

Spi-

Spicularum vero regulinarum præſentiam in antimonii vitro & quidem iſtam formam demonſtrare, cui maxima ex parte qualitatem adſcripſiſſe videor emeticam, res eſt multo difficilior; cum tamen antimonii vitrum omnium ejus præparationum ſit violentiſſima. Ipſo in vitro ſpiculas aut acus nullo modo apparere, ego ipſe profiteor; vere autem apparent, ſi vitrum in vino digeritur, & diſſolvitur, atque deinde hujus liquoris guttula vitri fruſtulo injecta ope microſcopii conſideratur. Atque porro, vitrum antimonii cum pauco ſulphure vulgari in regulum reductum formam commonſtrat ſtriatam acubus ſimilem. Pari modo antimonium calcinatum modico igne liquefactum ſæpius exhibet maſſam, quæ partim regulum ſtriatum, & partim vitrum refert: tam parva intereſt differentia. In vitro vulgari ſal non apparet, licet illud vere inſit & interdum adeo laxe cum terra vitreſcibili componatur, ut vinum, in ejusmodi lagenis vitreis ex tali perverſa vitrea materia præparatis reſervatum, aliquid ex ſale diſſolvat, indeque male ſapiat, & inſalubre fiat. Præter ea vitri antimonii cerati præparatio non parum veritatem illius, quod propoſui, corfirmare videtur, fortaſſe enim cera cum eo liquefacta nihil aliud efficit, quam ut partes regulinas acutas involvat: atque hoc eo magis probabile eſſe videtur, cum larga ſulphuris quantitas cum arſenico albo liquefacta arſenici ſpicula involvat eaque multo minus, quam antea erant, reddat noxia: Pari ratione ex vitro antimonii ipſo, cum juſta ſulphuris quantitate efficitur ſpecies reguli admodum mitis.

Medicamentorum quorundam agendi modus quam maxime difficilis eſt explicatu. Quis dice-

re

re poteſt, cur unum aut bina opii crudi grana ſomnum inducant profundum? vel cur parca cantharidum doſis adeo peculiari & forti ratione afficiat vias uriniferas? cur duo aut tria elaterii grana majori violentia operentur quam quinque aut ſex jalappæ? ſive cur admodum parva vitri antimonii quantitas excitet vomitum adeo periculoſum?

Antimonii vero qualitas emetica ſive ab ejus ſpiculis ſive minus dependeat, eo profecto regulinæ ſubſtantiæ ineſt; nulla enim hujus mineralis præparatio, niſi quæ regulinis partibus inſigniter referta eſt, vim habet emeticam; quæ partes, niſi plurimo cum ſulphure obducantur, ſemper vim vomitum excitandi exſerunt; atque hoc efficiunt, ſeu in ſubſtantia ſeu proprio quodam menſtruo, quale eſt vinum, vinum pomaceum, vini acetum vel ſimile quid, diſſolutæ dentur. Aqua ut aqua nihil ex regulo antimonii ſolvit, cum neque ſulphureas, neque metallicas partes afficiat, vini ſpiritus nullo modo in partem regulinam edit effectum; acidum vero vegetabile ſaponeceum in utramque vim ſuam exſerit, & veram regulinam extrahit ſubſtantiam, ſiquidem quaſi valde attenuatum tartarum emeticum liquidum vel antimonii ſolutionem efficit. Atque ita profecto acida vegetabilia vim ſuam in ferrum & cuprum exſerunt; quæ neque aqua pura neque ſpiritu puro afficiuntur, admodum prompte vero vino, vino pomaceo, limonum ſucco, ſimilibusque diſſolvuntur.

Cæterum hoc me ad ſequentem obſervationem perducit: licet aqua ſimplex ex puro antimonii regulo nihil extrahat, aqua tamen pluvioſa & fluviorum aliquo modo in crudi anti-

monii

monii corpus agit ac ex eo lacteum colorem, & ſulphureum antimonialem odorem & ſaporem diſſolvit, ſi cum eo moderato ſolis aut ignis calore digeritur. Atque hæc aquam ita refertam ac large potam in cutaneis aliisque morbis magnam præſtitiſſe utilitatem, compertum fuit. Cum vero menſtruum hoc aquoſum procul dubio aliquid ex ſulphure antimoniali ſolvat, pari ratione ſimul aliquid ex partibus regulinis tenuioribus ſulphuri adhærentibus abripere poteſt; haud ſecus, ac fere omnes aquæ ſulphureæ naturales magis aut minus ex alio quodam minerali principio, & plures in primis earum aliquid ex marte continent. Atque porro, quicquid alii de antimonio crudo in ſubſtantia dato ſentiant, KUNCKELIUS, HOFFMANN & GEOFFROY, tamen, id in variis morbis maximam afferre utilitatem, aſſerunt; ego vero, mihi tantas adeſſe rationes, quantæ ſufficiant, ut eorum ſententiæ ſubſcribam, exiſtimo. Quin multum utilitatis in variis equorum, animalium cicurium aliorumque morbis præſtet, vix dubitari poteſt, ideoque ſatis commode aſſumendum eſt, partes regulinas cum ſulphureis in ſanguinis maſſam intrare; atque pari ratione viam per vaſa lactea cæteraque corporis humani invenire ac valde ſalutares edere poſſe effectus. Per plures abhinc annos antimonium & mercurium vivum contrita in æthiopem antimonialem, ut a me dicitur, optimo cum ſucceſſu in variis caſibus, ſpeciatim in morbis cutaneis, glandulis ſcrophuloſis obſtructis, rheumatiſmis cæterisque dedi, quando æthiops vulgaris minus deprehendebatur efficax. Quod medicamentum ut officinale paratum ſervetur, diu jam juſſi; id vero ex crudi antimonii in tenuiſſimum pulverem contriti partibus tribus; ex mercurii vivi puri partibus quatuor; ſulphuris

phuris florum partibus duabus paratur. Quæ in subtilissimum pulverem contritá a scrupulo semis usque ad drachmas duas dari possunt.

Hic sese mihi offert mentionem faciendi occasio, quod licet cinnabaris antimonii, methodo consueta post butyrum antimonii sublimata, parum ratione virtutis aut compositionis a vulgari factitia cinnabari differre videatur, cinnabaris tamen antimonii quæ nunc plerumque ex æthiope minerali & antimonio crudo inter se sublimatis paratur, procul dubio aliquid non minus ex partibus sulphureis quam regulinis secum abreptis habet; satis enim cognitum habent chemici, quam facile antimonii flores in consueta ustulatione, ubi ignis multo minor quam in cinnabaris sublimatione, ascendant. Nunc autem his floribus esse naturam regulinam, vomitum fortiter excitare atque facile in verum reduci posse regulum, cuilibet notum est. Sulphur quidem abundans eum in præparatione cinnabarina bene involvit: nihilominus largas cinnabaris antimonii doses nauseam & vomitum in primis in tenericribus ventriculis excitasse, sæpius observavi. Tunc vero, hanc ipsam ob rationem hæc antimonii cinnabaris quibusdam in casibus multo efficacior esse potest, quam vulgaris factitia aut ipsa cinnabaris nativa. Sed nunc in primis ad quasdam observationes de variis antimonii præparationibus vulgaribus faciendas proprias accedo.

Antimonium vulgare vel crudum officinarum fusoriarum ex ejus minera in vasis conicis nostris crucibulis fusoriis similibus eliquatum fuit, unde massa eliquata & frigefacta exemta aliquo modo sacchari conum refert. Cum vero hac in fusione ponderosiores aut metallicæ partes in fun-

do

do ſubſideant, leviores in loco ſuperiore remaneant; hoc in antimonii regulo cæterisque parandis alicuius momenti res eſt, qua de parte coni antimonium eligatur; nam quo propius a coni apice ſumitur, eo magis regulo abundat; atque ejusmodi quantitatis datæ effectus, cæteris paribus, multo erit inſignior, quam ſi a baſi propius deſumatur. Pari modo hoc attendendum eſt, quando in ſubſtantia antimonium datur, aut coquitur vel infunditur ad potiones, quibus non ſine utilitate additur.

Antimonii partem regulinam magna ſulphuris quantitate involutam, ut in antimonio crudo, nullam emeticam vel draſticam vim exſerere, antea propoſui: quod ſi vero antimonium uſtulatione diu protracta aut calcinatione maxima ex parte ſulphure hoc externo privatur, eo magis qualitatem accipit emeticam, quo magis conſumitur ſulphur. Atque antimonium hoc in cineres redactum ut ita dicam, ſi majori ignis gradu ſubiicitur, & liquefit in regulum atque porro quoque in vitri ſpeciem, ejus ſulphurea involucro adeo privatur, ut ſpicula regulina quaſi nuda appareant, ac violentiam in ventriculum exſerant maximam. Atque id antea, quam in proprium regulum aut vitrum mutatum fuit, poſt longam & convenientem uſtulationem non parvum vis emeticæ accipit gradum, ut cuilibet patebit, qui id in ſubſtantia vel convenientem in modum cum vino aut vino pomaceo digeſtum dabit. Quamquam enim cum BOERHAAVIO dicere nequeo, id violentum eſſe emeticum HOFFMANNVM tamen, qui id prorſus iners pronunciat, deceptum fuiſſe, bene novi. Quod antimonium in cineres redactum & adeo jam ſul-

phure ejus externo ope calcinationis privatum, magis ab eo liberatur, si per insigne temporis spatium in admodum forti igne liquefactum retinetur & in vitrum convertitur; quod meris fere partibus constat regulinis, prouti ex ejus gravitate specifica, antimonio crudo vel quoque ipso hepate majore manifestum est; ac licet regulus sub vitri forma lateat, is tamen semper satis facile in proprium reduci potest regulum, ideoque ut talis cum quolibet qualitatem emeticam communicat menstruo, cui regulus ipse illam impertiretur, cum non minus, quam ejus substantia, vomitorium sit violentissimum. Quid? quod si in antimonii calcinati liquefactione in vitrum ignis non satis fortis est, ac bene dirigitur, ipsius massæ liquefactæ pars altera in regulum & altera in vitrum coit: adeo parva intercedit differentia.

Ipse profecto antimonii regulus non, nisi externi sulphuris destructione potest præparari: exempli gratia, antimonii crudi partes octo, tartari crudi partes sex, & nitri puri partes tres in tenuem pluverem siccum redactæ uno tempore cochlearis parvi mensura in candens injici debent crucibulum, unde quamlibet injectionem mox excipit ingens deflagratio. In fundo massæ vehementiori igne liquefactæ interdum plus, interdum minus deprehenditur reguli; prouti ignis cæteraque fuerunt pertractata. Qua in re cautione opus est, ut in fusionis principio filo ferreo vel simili re removeantur crustæ, ut ad formationem reddatur aptior. Hic sulphuris antimonii externi maxima pars deflagratione consumitur, ac tartarus & nitrum tali modo in alkali ignis ope mox conversa uniuntur cum sulphure superstite & ita sulphuris hepatis speciem efficiunt,

quæ

quæ pari modo ex regulina substantia plus solvit & abripit; (nam sulphuris hepar cum aliqua metalli specie liquefactum eam dissolvit & massam in aqua solubilem efficit) ita ut hac procedendi methodo maxima antimonii & salium pars mutetur in scoriam aut croci antimonii speciem in superficie reguli, atque hoc in primis fieri solet, si fusio diu continuatur. Tali ratione regulus insignem in modum partibus suis sulphureis privatus, admodum forte fit emeticum, ex causis supra allatis. Licet hæc sit consueta regulum ad minimum parva in quantitate comparandi methodus; attamen longe minorem reguli quantitatem sistit; quam variis aliis procedendi methodis obtinetur; non enim solum violenta & repetita deflagratione plures sulphureæ, sed quoque regulinæ absumuntur partes, quæ sub forma flammæ, fumi & florum, si in propriis vasis colliguntur, ascendunt; atque hi facile iterum reduci possunt in regulum. Præter ea salium quantitas in comparatione nimia est. Nam postquam ea in alcali mutata & cum sulphure unita fuerunt, plures regulinas absumunt partes, ita ut, si ignis fortis diutius continuetur, parum admodum in fundo remaneat. Multo copiosior in comparatione obtineri potuisset regulus, si tartarus & nitrum antea fusione mixta & in fluxum nigrum, ut dicitur, essent mutata. Ast hoc quoque in casu massa liquefacta, ut primum ea tenuior fluit, effundenda aut ab igne est removenda; alias non parva pars vi & duratione ignis abit evaporatione, unde ea propter in comparatione augentur scoriæ. Multo vero major reguli quantitas producitur, si duæ partes antimonii puri cum una parte limaturæ ferri vel clavorum frustulis liquefiunt, quibus quoque una nitri purissimi & sicci

pars injectione addenda eſt. Quæ procedendi methodus fere dimidiam reguli partem præbet. Pari modo hic nitrum comburit ſulphur, ferrum vero imprimis ſulphur ſuſcipit & ſe cum eo in ſcoriis unit; quæ, in tranſitu ſit dictum, in pulverem tenuem redactæ cum tanto vel meliori effectu, quam antimonium martiale cachecticum LUDOVICI adhiberi poſſunt. Eas maximam in leucophlegmatia & fluore albo pertinaci præſtitiſſe utilitatem pluries ſum expertus.

Si quando antimonium prius igne in calcem redigitur, ac ſi vitrum comparare velimus, vel in aqua calcis vivæ ſaturata recenti pluries coquitur, maxima ſulphuris pars abſumitur atque antimonium ita præparatum multo majorem reguli quantitatem in comparatione præbet, quam ſi antimonium crudum liquefactum eſt; quo in caſu vero ſalium adhibitorum quantitas multo minor, quam in conſueta methodo eſſe debet, eaque antea in fluxum nigrum ſunt reducenda. Antimonium in calcem redactum atque fere cum æquali ſaponis nigri quantitate liquefactum multo plurem regulum, quam methodo KUNCKELII, STAHLII vel alia paratum, præbet, ex libra una nouem vel decem proveniunt unciæ: ego vero re ipſa hanc methodum nunquam tentavi, cum mihi verus ſapo niger non eſſet ad manus; fortaſſe quodlibet aliud ſalino ſulphureum remedium idem efficeret.

Nihilo minus hæc in genere tenenda eſt obſervatio, ubi tantum parva harum rerum quantitas in hoc aut aliis tentaminibus uno tempore liquefiunt, ſemper minorem reguli copiam in comparatione provenire, quam ſi experimentum multo largiore cum quantitate fuit captum.

Si-

Siquidem re vera maxima differentiæ pars ab ipſo dependet antimonio, cum aliud præ alio partibus regulinis abundet: Immo antimonium unius ejusdemque coni hoc reſpectu vel a baſi vel ab apice ſumtum inſigniter differt.

Salium effectus in antimonium multo clarius apparebit, ſi ad nitri operationem in vulgaris antimonii hepatis præparatione attendimus. Scilicet ſi partes antimonii & nitri æquales in tenuem pulverem redactæ & intime mixtæ deflagrantur & in crucibulo aut mortario ferreo liqueſiunt, ejus productus erit antimonii hepar, quod a ſcoriis eſt ſeparandum. Qua in agendi methodo primo ſulphur fere omne conflagratione comburitur: ac poſtea ejus reſiduum avide imbibitur a nitro, nunc in alcali ope intenſioris caloris converſo, quod, hac ratione regulinas partes diſſolvit & intimius cum eo coniungit, haud ſecus ac hepar ſulphuris vulgare diſſolvit ac aſſumit omnes metallorum ſpecies. Hoc præcipue a nitri mutatione in alcali ejusque ſubſequente unione cum ſulphure antimonii atque tali hepatis ſulphuris diſſolventis formatione, ut cum metallica antimonii parte coniungatur, dependere, evidenter apparet; ſatis enim tartari vel cinerum clavellatorum partes tres cum duobus antimonii liquefactæ, eundem acuratiſſime effectum, hoc eſt, hepar antimonii producunt, ſine ulla nitri admixtione vel adiumento. Atque ab intimiore adeo largæ partis ſulphuris hepatis cum metallica parte pendet, ut parum reguli vel nullus, ſed tantum ſubſtantia unius formæ ſemi vitrea in fundo ſubſideat: immo ſi non tantum, quantum ſufficit, liqueſit, nullas præbet ſcorias. Interim ſi cineres clavellati & antimonium celeriter igne admodum

vivido & forti liquefiunt, reguli pars interdum major, interdum minor in fundo reperitur. Quodsi autem multo minor quantitas salis alcalini adhibetur, multo minor sulphuris antimonii pars absumitur, atque tali modo efficitur is, qui MARGRAAFIO, HOFFMANNO aliisque dicitur regulus medicinalis, qui tantum parvam vim exserit emeticam, cum satis sulphuris ad spicula regulina involvenda fuerit relictum. Quando vero multo largior salis alcalini fixi quantitas (ut circiter duæ partes ad unam antimonii) cum eo fusione commiscetur, tantum sulphuris salibus absumitur, ut parum ad spicula regulina obducenda relinquatur, quod sufficere possit ad ejus vim valde drasticam impediendam. Antimonii hepar methodo consueta quantitate nitri æquali paratum, dupla parte plus fere in ejus operatione amittit deflagratione, quam id cum alcali fixo; hoc vero non adeo vitrea, & magis apta deprehenditur, ut aëris humiditate deliquescat. Nihilominus utriusque crocus, si perfecte fuit edulcatus, eandem fere continet vim. Ille profecto, qui cum dimidia nitri quantitate paratur, insignem in modum est debilior, cum multo minor sulphuris involventis pars fuit absumta, quando præcipue ignis fortis non adhibitus & materia antea est exemta, quam scoriæ satis separatæ sint. Reguli antimonii vulgaris scoriæ ipsæ non minus ejusdem sunt indolis, quam hepatis antimonii species, quæ proprio fluxu aliqua ex parte facile in regulum reduci potest: ita ut, si nitrum in alcali conversum, cineres clavellati, vel sal tartari cum hoc minerali sulphureo fusione miscentur, antimonii hepar producatur, ex quo bene abluto metallorum vel magis proprie antimonii provenit crocus. Atque cum hæc massa hepatica in aqua fer-

fervente ſolvi poſſit, in ſolutione ſubſidet antimonii ſulphur, præcipue ſi cum acido vegetabili aut minerali præcipitatur: quod vero ſulphur ſemper plus aut minus particularum regulinarum continet, unde præcipue id primæ præcipitationis ſemper inſignem in modum eſt emeticum. Quid? quod partem antimonii regulinam & ſulphuream ita cum ſalibus alcali fixis uniri poſſe, ut tota fere antimonii quantitas cum æquali circiter ſalis tartari vel cinerum clavellatorum parte fuſione mixta ſic mutari queat in ſulphuris aurati, ut dicitur, ſpeciem, res eſt certiſſima; re vera autem hoc nihil eſt aliud, quam verus crocus antimonii ſulphureus. Nihilo ſecius ſalis, ſulphuris & reguli cohæſio in hoc hepatico concreto facile acidorum affuſione in ſolutionem ejus aqueam diſſolvi poteſt, quæ acida cum ſalia alcalina fortiter attrahant, partes ſulphureæ & regulinæ ſubito fundum petunt. Neque hæ admodum firmiter uniuntur, cum ſalia alcalina fuſione durante ſulphur antimonii aliquo modo a partibus regulinis ſeparent. Cohæſionem tantum laxam eſſe, manifeſtum eſt; alias tanta ſulphuris quantitas, quanta in ſulphure aurato deprehenditur, ſi intimius cum partibus regulinis eſſet conjuncta, ita ſpicula ejus obducere debuiſſet, ut vix ullam in tunicis ventriculi cæterorumque inteſtinorum efficere potuiſſet irritationem inſignem, prouti in antimonio crudo ejusque ex ſulphure & regulo reductione videre eſt. Porro, licet prima ſulphuris aurati præcipitatio regulinis partibus inſigniter ſit referta, ſecunda tamen aut tertia præcipitatio multo pauciores continet & fere tota ſulphurea & vix ullum in modum eſt emetica. Quod ſi vero hac mitiora vel potius leve ſulphur habere cupias, non nimium acidi præ-

cipitantis primum affundas; vel, quod melius erit, lixivium aut solutionem antimonii per aliquot dies aëri frigido liberiori exponas; ita enim sulphur regulinum impurum ipsum fundum petet; quo facto acidum consueto more instillare poteris; atque si hoc justis gradibus parvaque quantitate peragis, post secundam aut tertiam præcipitationem sulphur fere purum subsidebit; quæ, sulphur cum regulo in solutione hepatis non adeo firmiter unitum esse, demonstrant: Interim, quod in transitu sit dictum, cum antimoniale lixivium, ex hepate paratum adeo regulinis partibus abundet, ac hæ minus involutæ sint, id constanter magis aut minus emeticum esse necesse est, quicquid etiam Dom. LEMERY in contrariam afferat partem. Ast hoc non solum, quod in hujus viri tractatu de antimonio excipi potest.

Cum sulphur auratum his temporibus in medicina frequentius adhibeatur, major in ejus præparatione attentio, quam plerumque fieri solet, necessaria esse videtur: prima enim præcipitatio certissime non parum differt a subsequente, cum ei & color obscurior, & gravitas specifica major indeque plures regulinæ sint partes. Itaque alicujus momenti res est, quam diu lixivium antimoniale antea reponatur, quam acidum affundatur; illud ipsum enim tempore plus de substantia sulphureorum regulina dimittit; si id in primis in atmosphæra fumo aceti, sulphure aut similibus repleta reponitur; ac tali in casu succedens præcipitatio cum acido multo mitior erit, cum non tam metallica, quam potius sulphurea sit. Sic quoque quantitas & qualitas acidi præcipitantis non carent effectu Vini acetum magis augebit vim emeticam; & salis aut vitrioli spiritus præcipitatum præbet non

adeo

adeo aptum ad commixtionem cum calomelano, ut in D. PLVMERS pilulis alterantibus ceterisque. Igitur magna quoque cura in ſulphure aurato abluendo habenda eſt; nam ſalia acida non tum facile, ut nonnulli credunt, abluuntur, & procul dubio aliquid ex illis ſimul præcipitatur. Quis crederet, tantam ſalis quantitatem in calce argenti ex ſolutione aquæ fortis ope ſalis marini præcipitata latere, quæ, licet perfecte abluta & prorſus inſipida ſit (qualis eſt luna cornea, in quam facile fuſione mutatur) tamen, ſi duæ partes cum una reguli antimonii parte intime miſcentur & deſtillantur, admodum cauſticam butyri antimonii præbent ſpeciem. Quam leve vero & parum antimonii ſulphur deſideratur, ſi id non aliquid ex regulo continet, haud majorem edere poteſt effectum quam ſulphur vulgare.

Kermes minerale olim tam celebre (idque jure) quam ullum aliud antimoniale noſtris temporibus, eſt quoque hepatis antimonii ſpecies & ejusdem ut ſulphur auratum naturæ, etſi præparandi modus valde differre videtur. Id paratur, dum antimonium crudum in pulverem contritum in forti lixivio nitri fixi aut in alcali converſi (ſal tartari vel cineres clavellati idem omnino præſtant) coquitur. Hic ſalia alcalina ſulphuri affixa cum eo uniuntur; unde hepatis ſulphuris liquida ſpecies, quæ diſſolvit, vel potius proprie ſuſcipit ſibique plures unit regulinas partes. Atque ita re ipſa id fit mitior quidam antimonii crocus, prouti evidenter apparet, cum aliqua ei inſit vis emetica atque is regulum convenienti fuſione præbeat.

Kermes mineralis aut ſulphuris aurati ſpeciem præparandi alius deprehenditur modus, qui raro

aut nunquam, licet optimum judicem, adhibetur; atque hic est, ut antimonium crudum in tenuem pulverem redactum in aqua calcis vivæ admodum forti per unam circiter horam coquatur & decoctum colatum tartari crudi aut ejus crystallorum in aquæ fervente solutione præcipitetur. Crudi antimonii decoctum hoc adeo limpidum est ut aqua fontana, repositione vero tenui obducitur cuticula pulcherrime omnibus ireos coloribus variegata. At enim vero liquor hic perfecte limpidus acidi alicujus vegetabilis aut mineralis affusione mox turbatur & colore croci profundo tingitur ac magna sulphuris antimonii pars, cui aurantiorum color est, præcipitatur, haud secus ac in vulgari decocti scoriarum ex regulo aut hepate antimonii fieri solet præcipitione. Licet non minus hoc sulphur auratum, quam allud simile sit alchemicorum auro, de quo tanta loquuntur & quod avide expectant adepti, color tamen speciosior plura promittit, quam vero continet; quo si enim juste abluitur, separatur & siccatur, id vix quadragesimam partem ab eo retinet, quod tempore præcipitationis habere videbatur. Sulphor hoc mitius & magis fixum esse, quam illud ex scoriis paratum existimo: Nihilo minus id partibus regulinis abundat, prouti ex aurantiorum colore & qualitate emetica, qua prædicum est, apparet. Decoctum hoc æque bene limonum aut aurantiorum hispaniensium succo, (quo speciosissimum obtinetur præcipitatum), aut solutione salis ammoniaci, aut urina recentu præcipitari potest: ipsa quoque saliva hoc præstabit: nam cum ego hujus decocti perfecte limpidi cochlear unum ore tenerem, id mox colore tingebatur profunde luteo: ita ut non acida solum vegetabilia & mineralia, sed & pari modo sa-

lia neutra decoctum hoc antimoniale præcipitent.

Decoctum hoc antimonii cum aqua calcis vivæ aliis quoque consiliis inservit; nam minerale hoc ita coctum magna ex parte sulphure ejus superficiali privatur, si in primis bis aut ter in aqua calcis vivæ recenti fortique coquitur. Atque tunc pulvis bene ablutus & siccus tam aptus est ad regulum vel vitrum antimonii efficiendum, quam si antimonium consueta via ustulatur & calcinatur. Atque fortasse antimonium ita præparatum variis in casibus interne datum potest esse efficacius, quam crudum: si illud ad decem vel quindecim grana datur, sæpius vomitum & alvum leniter, in primis in ejus usus principio movet.

Inde sulphur auratum, kermes minerale, de quibus jam supra disputatum fuit, pulverem RUSSELII aut panaceam antimonii sine igne WILSONII unius ejusdemque idolis esse, apparet, licet profecto ratione virtutis aliquo modo differant & in eorum operatione sint incerta; ideoque ad ea paranda manus cautæ & ad ea cum utilitate adhibenda judicium bonum requiruntur. In scoriis enim unius ejusdemque reguli antimonii speciei regulinum præ aliis dominabitur principium, si ea per longum temporis spatium in igne forti, quam si per multo brevius retinetur; nihil dicam de illis, quæ antea ratione modi præcipitandi, cæterorumque protuli, Atque kermes minerale ipsum non parum differt, prouti cum lixivio fortiori vel debiliori fut paratum, prouti magis aut minus sollicite fuit ablutum & edulcatum, & prouti tandem vini spiritus super id vel fuit, vel non fuit deflagratus. Quicunque id dare velit parvis dosibus, ut uno aut duobus incipiat granis; quando

do vero, ea convenire, invenerit, dosin gradatim ad octo vel decem grana augere potest, si in primis id cum aliquo extracto resinoso, balsamo naturali aut simili re intime fuit commixtum. Ast doses nulla ratione nimis celeriter sese excipiant: nam antimonialia solida per insigne temporis spatium sine ullo patente effectu in corpore hærere possunt, tandem vero omnia subito maxima cum violentia operantur; si præcipue vinum, vinum pomaceum, aut aliud quoddam acidum vegetabile superbibatur.

Quamquam sal commune cum antimonio liquefactum nihil fere magis quam ejus fusionem promovere videtur, ideoque parva ejus quantitas in antimonii hepate & regulo medicinali parando additur, ejus tamen maxime concentratum acidum admodum peculiarem in substantiam regulinam edit effectum, cum eam non solum multò volatiliorem, sed quoque maxime causticam reddat, prouti in butyro vel oleo antimonii vulgari videre est; in hac enim præparatione mercurius sublimatus corrosivus nihil præter ejus acidum omni phlegmate privatum contribuit, quod fortius quam mercurium attrahit regulus; atque hæc unita liquidum maxime corrosivum destillatione proveniens efficiunt; ex quo simplicis aquæ affusione id præcipitatur, quod valde improprie mercurius vitæ appellatur, cum ei nihil ex mercurio quam nomen sit, atque re vera, si bene cum aqua fervida edulcatur, merus remanet antimonii regulus, prouti clare, si is liquefit, apparet. Etsi variæ aliæ butyrum antimonii præparandi methodi (eæque minus periculosæ) deprehenduntur; hæc tamen cum mercurio sublimato corrosivo regulum quasi nudum commonstrat, quan-

quando præcipitatur ac sulphur antimonii cum mercurio relinquitur, quæ facile in cinnabarim sublimantur: ita ut hæc supra propositam doctrinam confirment; nam cum regulo antimonii satis puro & mercurio sublimato corrosivo nulla præparari potest cinnabaris, cum regulo non plus sulphuris sit, quam ad ejus metallicam formam & constitutionem absolute est necessarium.

Ego vero in praxi mercurio vitæ raro & quidem ante aliquot annos in quibusdam casibus maniacis usus sum: is semper se præbebat ut valde rude medicamentum & brevi mihi erat tædio. Quodsi quis tale quid adhibere cupiat, illi celeberrimi D. STAHL suaserim præparationem; scilicet antimonium butyro rectificato sensim sensimque atque parum uno tempore affundatur bonum vini alcohol, primum calor in mixtura oritur insignis, mox ea redditur lactea, adque admodum alba quædam gelatinosa massa subito præcipitatur. Quæ per unum aut alterum diem in leni calore digesta, cum aqua postea fervente satis edulcata, siccata & cum vini spiritu deflagrata pulverem in operatione mercurio vitæ vulgari multo tutiorem, licet semper emeticum &, ut vir iste ait, valde sudoriferum & anodynum præbet. Dosis ejus est tria vel quatuor grana. Eum sudorem largiter promovere expertus sum, si præcipue parum per vomitum aut alvum operatur, ut profecto plurima drasticorum antimonialium efficere solent. Mercurii vitæ aliam præparationem inscriptione purgantis ex antimonio securissimi suadet MAETS; quod paratur, si mercurii vitæ una pars cum duabus nitri partibus fusione miscetur atque tunc massa hæc cum æquali salis communis quantitate bene conteritur. Quo facto sal bene abluendum & massa probe edulcanda est. Quod

sane

ſane adeo tutum deprehendo medicamentum, ut virtute parum a vulgari bezoar minerali differat: unicuique, qui ſequentem conſiderat obſervationem, facile apparebit ratio.

Antimonium diaphoreticum & ceruſſa antimonii non multo plus quam hujus metalli ſunt mortui cineres interno aut metallizante, ut ita loquar, ſulphure repetita cum nitro deflagratione privati; ita ut parum ab eis expectandum eſſe in uſu medico, credam, cum utrumque ſit calx iners, in qua contextus & forma regulina prorſus ſunt deſtructa; ita ut aqua regia, quæ tam facile antimonium crudum aut ejus regulum afficit, ea non tangat, multo minus diſſolvat: quod, naturam antimonii metallicam in his præparationibus maxime eſſe deſtructam, argumento eſt. Atque licet utrumque proprio fluxu iterum in regulum reduci poſſit, hoc tamen nunquam ſine alicujus phlogiſti aut ſulphureæ ſubſtantiæ additione fieri poteſt. Atque ſic profecto quælibet antimonii calx humida aut ſicca via parata fuſione cum aliqua inflammabile re in vaſis clauſis mutari poteſt in regulum quod, reguli & formam & virtutem maxima ex parte non minus a ſulphureo principio, quam a terra metallica pendere, oſtendit. Num hic in tranſitu annotatu ſit dignum neſcio, calcem antimonii cum ſulphure minerali reductam formam aſſumere ſtriatam; cum animali vero vel vegetabili phlogiſto reductam reguli antimonii vulgaris formam laminatam monſtrare. An hoc tantum ab acido dependet vitriolico? Mercurius vitæ per ſe liquefactus aculeatam quoque vel acubus ſimiliem refert ſpeciem: unde?

Pari ratione hic caſus re ipſa in perfectiſſimis corporibus metallicis occurrit, quæ ſuam metallitatem, ut eam nominat BECHER, ut malleabilitatem

tem aliasque metallicas proprietates plenaria ſulphuris interni metallici aut componentis deſtructione amittunt, prouti videre eſt, ſi metalla opelentis cauſticæ aut igne culinari intenſiore calcinantur: ſulphur hoc internum probabiliter id eſt, quo ALBERTVS MAGNVS per humidum unctuoſum ſubtile intelligit, quod, ut is ait, eſt prima metallorum materia, & ſulphuri componenti aut oleo vegetabili omnino analoga, quod ipſas ſtaminum particulas & partes organicas conjungit, & quod prorſus combuſtum totam maſſam in cineres converſam relinquit. Hic autem, quod in tranſitu ſit dictum, clare ſatis apparet, pabulum illud ſulphureum ita ad calcis antimonii reductionem neceſſarium admodum ab ipſa luminis aut ignis ſubſtantia differre: licet enim magna luminis agentis aut ignis pars calci adhæreat, prouti a magno ponderis augmento in regulo antimonii radiis ſolis vel igne culinari calcinato manifeſtum eſt, nihil tamen ad ejus ſtatum contribuit metallicum; e contrario plenari illud deſtruit; atque radii ſolis aut ignis particulæ non conjungunt, ſed diſpergunt regulinas aut metallicas partes, cum conjunctionis vinculum ſulphur internum deſtruant. Pari modo oleum vitrioli vel ſpiritus nitri, duo concentrata & maxime ignea acida regulum ex antimonio extrahunt idque in calcem mutant, cum phlogiſton aut principium ſulphureum ſolvant, unde matallica ſubſtantia prorſus turbatur. Atque hoc ita evenire, ex odore forte ſulphureo, qui acidorum ad antimonium affuſione oritur, apparere videtur. Oleum profecto vitrioli inflammabilem partem antimonii attrahit ſeque cum ea in verum ſulphur minerale unit. Itaque ignea hæc acida fere eadem ratione ac radii ſolis aut ipſe ignis vim ſuam exſerere videntur

tur in antimonium; ac hoc præter plura alia eſt argumento, magnam inter lucem & acida eſſe affinitatem; quod D. ISAACVS NEWTON jam dudum demonſtravit.

Regulinæ ſubſtantiæ ſulphuris interni deſtructionem hac in calcinatione formæ regulinæ indeque vis antimonii emeticæ eſſe deſtructionem, aliqua ex parte ex eis, quæ ſupra propoſui, appareret, ac magis, ſi noſtram attentionem ad ſequentia vertere volumus experimenta, patebit. Quod ſi tantum æquales antimonii & nitri partes deflagrantur & fuſione miſcentur, ſolum ſulphur externum involvens in tantum abſumitur, ut ſpicula regulina relinquantur nuda, quæ admodum fortiter tunicas ventriculi cæteraque irritare poſſunt. Quodſi vero tres nitri partes ad unam antimonii adduntur, per repetitam fortem deflagrationem non ſulphur ſolum externum, ſed internum quoque prorſus diſſipatur ac in calcem inertem redigitur maſſa. Pari ratione ferrum, ſtannum, cuprum cum dupla aut tripla nitri quantitate in cineres rediguntur atque metallica natura privantur. Nitri puri non multo plus quam duæ partes ad unam reguli antimonii hunc in calcem innoxiam mutat, cum in regulo multo minor ſulphuris quantitas quam in crudo antimonio ſit comburenda: atque æqualis circiter nitri quantitas vitri antimonii violentiam prorſus deſtruit, cum in eo ſolummodo tantum ſulphuris ſupereſſet, quantum ad regulinam naturam conſervandam ſufficiebat. Sic nitri quinque partes ad duas mercurii vitæ additæ, eum in ſubſtantiam inertem vel bezoardicum minerale convertunt. Sed de his hæc ſufficiant. — Quicquid nitrum deflagratione efficit, illud lens cauſtica intenſa vi radiorum ſolis

con-

concentratorum præſtat; qua antimonium, eius regulus & vitrum in meram mutantur calcem, quoniam omne ſulphur prorſus fuit combuſtum. Quid? quod ſi ullum horum per longum temporis ſpatium actioni ignis fortis vulgaris exponitur, id in meras redigitur cineres, quæ nunquam iterum in regulum aut vitrum, quam ope alicuius phlogiſti, ut ſulphure animali, vegetabili aut minerali reduci poſſunt. Atque hoc quoque ad ferri, ſtanni, cupri cæteraſque calces reducendas requiritur. Nullum in ulla antimonii calce, ita parata remanere ſulphur, ex eo manifeſtum eſt, quod nulla cum nitro deflagrabit neque in ſtatum regulinum ſine addito aliquo phlogiſto reduci poteſt. Regulinam naturam ac contextum his in præparationibus deſtructa eſſe, ex eo patet, quod eas nulla ratione afficiat aqua regia, quæ omnem antimonii regulum adeo perfecte & facile diſſolvit: indeque ex omni emetica qualitate ſunt privatæ.

In omnibus vero his calcinationibus cum nitro, tres ad minimum huius ſalis partes ad unam crudi antimonii adhiberi debent, alias ſulphur internum non tantum, quantum ſufficit, comburitur, & ſpicula regulina ita haud deſtruuntur, ut iners calx remaneat: quæ ſi enim duæ tantum nitri partes adhibentur, id ſemper vim retinet emeticam, prouti in eo, quod antimonium emeticum mitius appellat BOERHAVIVS, videre eſt: pari modo hoc fieri ſolet, ſi nitro in ceruſſæ antimonii præparatione inſigniter parcas, quæ quoque valde remanebit draſtica. Quod ſi æqualis nitri & vitri antimonii quantitas in crucibulo candente per aliquod temporis ſpatium igni forti exponuntur, calx quidem pulcherrima aut antimonium diaphoreticum, ſed prorſus iners

provenit: si vero nitri tertia pars bis, vel tantum dimidia adhibetur, calx non adeo alba fit (quoniam sulphur non prorsus fuit combustum); indeque semper remanet emetica, si in primis tantum dimidia pars nitri cum antimonio iniecta fuit.

Hac methodo variæ pulverum antimonialium parari possunt species, magis aut minus efficaces, prouti plus aut minus nitri fuit adhibitum; quæ caute parata & prudenter data insignem præstare possunt utilitatem in medicina, multo profecto maiore cum securitate quam antimonium diaphoreticum aut eius cerussa.

Quibus omnibus vero in calcinationibus non nitri solum quantitas, sed & eius qualitas bene consideranda est; quoddam enim nitrum sale communi insigniter abundat indeque minus corrigit, ut dicitur, vel potius destruit regulum.

Ego vero viri, reguli aut croci antimonii infusionem cum vino bono generoso omnibus aliis huius mineralis præparationibus longe præfero, cum sit tutissima, certissima ac efficacissima; atque vinum hoc antimoniatum cum vitro aut regulo paratum optimum esse, existimo: nisi enim hepar antimonii cum iusta nitri quantitate & conveniente ignis gradu præparatur, aliter fieri nequit, quin interdum fortius, interdum debilius sit & interdum non separandas emittat scorias; quibus id, cæteris paribus, multo efficitur debilius. Porro hepar in tenuem pulverem est redigendum atque repetita ablutione in aqua fervente (vel potius decoctione) educandum; alias plus nitri in alcali conversi croco hepatico adhærens vim menstrui vinosi infringet. Hoc olim minus, quam fieri debuisset, attendebatur; atque, quantum vinum benedictum, ut tunc appellabatur, inter se differret bene recordor. Profecto, si

cum

cum vitro antimonii bono vel cum regulo puro paratur, ista non adest incertitudo. Quodsi regulus adhibetur martialis, aliquo modo ferruginei principii fieri potest particeps. Vinum post sufficientem infusionem semper est colandum.

In hac infusione vitri, vel reguli antimonii cum vino regulina substantia saponaceo hoc, spirituoso, tartareo menstruo dissolvitur & regulina pars quam maxime attenuatur; alias ea cum vino per sacculum colatorium non transiret, in vino soluta atque cum eo intime commixta per plures annos remanneret. Ita ut antimonium tali modo paratum quasi in solutis principiis nobis offeratur; vel potius sic tartari emetici liquidi maxime attenuati efficitur species, cui omnis antimonii est vis & virtus, cum ventriculo & intestinis admodum fortem inferre irritationem valeat, si unciæ unius aut duarum sumitur quantitas; at enim vero dosis parcior duarum aut trium drachmarum tantum nauseam, lenem vomitum, ac unam aut alteram alvi deiectionem, nisi quoque sudorem aut valde auctam perspirationem excitat: a triginta vero ad sexaginta vel octoginta guttulas datum, generatim merum sit alterans & diaphoreticum, quod per intimos recessus & ultimos totius systematis vasculosi ramos cum parva vel nulla naturæ perturbatione transit, simul tamen omnes animales secretiones & excretiones, speciatim cutis, intestinorum, viarum urinariarum, ductuumque salivalium leni totius nervorum & vasculorum compagis irritatione evidenter promovet.

Itaque cum vinum hoc antimoniale adeo facile cum sanguine & animalibus humoribus misceatur & per omnia corporis emissaria tam libere & tam facile transeat, istud cum securitate dari & cum utilitate bis, ter, aut quoque quater

in viginti quatuor horis parva dosi repeti & ita per aliquot dies continuari potest: cum e contrario praeparationes antimonii solidae in earum operatione sint incertae, utpote quae interdum per longum temporis spatium in ventriculo & intestinis haereant, antea quam evidentem exserant effectum; & tunc uno impetu eo maiore violentia & pertinacia irritent, ut haud raro aegroti vires citius quam antimonii vis exhauriantur. Atque hoc non parum est timendum & interdum vere accidit, si kermes minerale, sulphur auratum, crocus antimonii mitior & ipse regulus medicinalis aliique pulveres antimoniales aut pilulae dantur & nimis cito & frequenter repetuntur, ut cuilibet, qui tali medicamentorum genere liberius est usus, notum esse debet; interdum hypercatharsis uno impetu nec opinatum accedit, si in primis vinum, vinum pomaceum aut aliud acidum vegetabile bibitur.

Porro, antimonialia in substantia data, antea in ventriculo solvi debent, quam per vasa lactea transire & cum sanguine misceri possunt, ita ut aeque ac alterantia, diaphoretica caeteraque agant. In hac vero praeparatione liquida pars regulina iam dissoluta & exquisitissime attenuata est, ita ut maxima cum facilitate ad sanguinem transeant. Praeter ea antimonium hac in forma iucundissima ratione, sine ne ut percipiatur aut maior aliqua creetur nausea, quam quae vino excitatur, dari posse, annotandum venit. Res profecto singularis momenti, si aegroti nobis obveniunt delicatuli & in primis infantes, quibus ut repetitae medicamentorum exhibeartur doses, saepius necesse est. Itaque id huius praeparationis praestantiam non parum profecto auget, quod adeo sit iucunda & haud difficile celari & quocunque in liquore con-

convenienti dari possit; idque, inquam, non minus in hominibus adultis, quam in infantibus. Haud raro vomere & purgare eos quam maxime postulatur, nihilo minus res est difficillima, eis vulgaria medicamenta tali occasione consueta exhibere; cum e contrario vinum antimoniale in eorum potu ordinario maxima cum utilitate & securitate dari possit. Ego id admodum frequenter sum successu a decem usque ad quadraginta guttas infantibus unius aut duorum annorum in tussi vehementissima & oppressionibus asthmaticis dedi, quando tentamen plura medicamenta nauseosa ingurgitandi suffocationem & convulsiones minitabatur.

Num ergo credendum, hoc medicamentum adeo tutum & mite non tanta efficacitate, quanta alterans & diaphoreticum, esse præditum; ad quæ respondeo, cum hoc convenienti dosi datum ventriculum & intestina adeo fortiter irritare valeat; id minori dosi exhibitum in arteriis sanguiferis & lymphaticis inefficax hærere, assumendum non est, atque utrumque quam aptissimum esse videtur, & in eventu aptum est ad totum vasorum systema stimulandum purgandumque. Hæc ea confirmant, quæ nobis occurrunt, si satis larga antimonii essentiæ dosis, exempli gratia tres vel quatuor drachmæ dantur, siquidem fere semper largus subsequitur sudor, nisi mox vomitu reiiciatur. Itaque si ea remanet & in motum venit, vasorum actio in fluida contenta & tota humorum circulatio efficacissime promovetur; atque talis profecto stimulus in ultimis sanguiferarum, serosarum & lymphaticarum arteriarum ramis, ubi motus naturaliter maxime lentus est, & ubi stagnationes ac hanc excipientes seri & lymphæ corruptiones quam aptissimæ sunt ad pu-

tridam colluviem progignendam, ſæpiſſime maxime eſt neceſſarius. Salium omnis generis, ſpeciatim ſalis communis utilitatem quandam in eo conſiſtere exiſtimo, ut æque ac ſtimulus agat generalis; indeque uſus eius moderatus adeo eſt ſalutaris. Itaque tali univerſali non ſolum maximorum, ſed quoque minutiſſimorum corporis vaſorum ſtimulo medicamentum hoc omnes iam effictas, vel incipientes obſtructiones in minutiſſimis quoque canalibus removere molitur; indeque naturales ſecretiones & excretiones optimo cum ſucceſſu promovet; in quibus rite procedentibus ſanitatis ipſius verſatur cardo.

Igitur in rheumatiſmis obſtinatis, in frigidis ſcorbuticis affectionibus, in plurimis morbis cutaneis, in aſthmaticis, leucophlegmaticis & ictericis ægritudinibus, inveterata pertinaci cephalalgia, vertigine, epilepſia, & mania antimonialia & in primis vinum antimoniale quam maxime conveniunt. Cuius utilitatis plura his in caſibus exempla mihi in praxi mea occurretunt, atque id a variis egregiis & in medicina exercitatis viris cum utilitate fuiſſe adhibitum, ſimul ſum gaudio affectus.

Antea quam hanc rem mittam, porro mihi addere liceat, me vinum hoc antimoniale aut antimonii eſſentiam, ut eam nuncupo, non minus in quibusdam acutis, quam chronicis morbis, & præcipue in febr bus lentis, inordinatis debilibus intermittentibus & remittentibus, catarrhalibus febribus, in peripneumonia notha, immo quoque in peripneumonia vera poſt convenientes evacuationes, verſus finem, quando exſcreatio præmature ſuppreſſa & magna anxietas & ſpirandi difficultas fueruut excitatæ, admodum frequenter exhibere. In pari rerum circumſtantia

iſtud

istud quoque convenit in variolis; atque Deo iuvante in quibusdam casibus desperatis admodum feliciter successisse, mihi videre contigit; cum interdum exscreatio cum leni vomitu, interdum cum una alteraque alvi deiectione & interdum miti sudore universali rediret. Talibus in casibus olim miro cum successu exhibebatur kermes minerale, & quod fere eadem ratione operabatur: nihilominus antimonii essentiam multo tutiorem certioremque esse, compertum habeo; licet hic pulvis triginta circiter vel quadraginta abhinc annis in Gallia & Germania idque iure, si convenienti tempore & dosi datur, fama sit celebratus; præmaturus tamen & imprudens eius usus cito eum infamem fecit. Atque hoc plerumque omnibus medicamentis evenit empyricis, quæ omnibus in casibus & omnibus temporibus ut bona iactantur; quamquam enim re ipsa ea per se, dum convenienti ratione administrantur, bona esse possunt, eorum tamen usus promiscuus & imprudens sæpius ex antidotis efficit venena; prouti re ipsa nonnullis aliis recentibus evenit arcanis.

Denique has hic prolatas observationes omnino novas esse, ut aliquis putet, non postulo; maximam earum partem vulgo esse cognitam concedo, atque ut tales eas proposui, sine eo, ut peculiares proferrem scriptores aut largos processus describerem, de quibus consueti rerum chemicarum libri consuli possunt; siquidem bene cognitum habebam, varias alias largiorem copiam præparandi esse vias, multo commodiores neque adeo sumtuosas, ubi nitro cæterisque parcatur. Ego vero, nisi me omnia fallunt, aliqua ratione antimonii naturam in lucem protuli novam; ad minimum id iunioribus, quorum officium est, ut antimonialia præparent & exhibeant, magis reddidi cognitum,

quam fortasse ullo alio in tractatu occurrit. Atque cum antimonialia medicamenta nostris temporibus adeo fama celebrata sint, ut hic libellus medicinæ cultoribus tradatur, res non adeo absona esse videtur; fortasse quoque magis experti viri eo incitari poterunt, ut antimonialium virtutes ac doses & meliores & certiores efficiant, quæ adhuc non parum incertæ deprehenduntur.

Porro quoque in his componendis mihi illud erat consilium, ut usum illius, quod ego essentiam antimonii, aut vinum antimoniale appello, (aromata enim in eo non magni sunt momenti) ut tutissimam & utilissimam antimonii præparationem commendem. Multis variisque medicamentis antimonialibus per triginta circiter años usus sum; atque mihi sufficienti experientia edocto fatendum est, me illud omnibus aliis præferre, licet tantum absit, ut omnes solidas antimonii præparationes improbem; ego vero, nullam hac maiorem aut meliorem in medicina edere effectum, atqne paucas vel nullam cum pari securitate dari posse, assero. Quarum de plurimis me cum CELSO dicere posse, existimo: *his varie medici utuntur, ut magis, quid quisque persuaserit sibi, appareat, quam quid evidenter compererit.*

Ast præter hæc omnia neque hoc neque aliud medicamentum aut præparatio morbo medebitur, nisi eis prudenter utamur. Homo aliquis tam perfecte scire poterit, quo modo securis, malleus aut ferra efficiatur, quam chemicus, qua ratione hoc vel illud peculiare paretur medicamentum; nihilo secius & ille minime bonus esse potest faber lignarius, & hic minime bonus medicus: arcanum in eo positum est, quomodo illa adhibeantur.

INDEX.

Primus numerus tomum indicat, alter paginam.

E 5 AEGI-

INDEX.

Alvi

An-

B.

BAL-

BOER-

C.

Capi-

Clys-

D.

D.

E.

Em-

F.

Fe-

G.

H.

I.

K.

KVNCKE.

L.

M.

Mare

N.

O.

P.

Peri-

INDEX.

Q.

Q.

R.

S.

INDEX.

San-

INDEX.

T.

Tran-

V.

W.

Z.

